

XXV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ТРЕТА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

23. заседание

Четвъртъкъ, 18 декемврий 1941 г.

(Открито въ 16 ч. 5 м.)

Председателствувалъ председателъ Христо Калфовъ. Секретари: Александъръ Загоровъ и Иванъ Минковъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Съобщения:		Предложение (устно) на народния представител	
Отпуски	359	Жико Струиджевъ за отпечатване речта на	
Питане	359	министра на финанситъ по бюджета на държа-	
По дневния редъ:		вата за 1942 бюджетна година въ необходимото	
Законопроектъ за бюджета на държавата за 1942 бю-		число екземпляри (Приемане).	399
джетна година (Първо четене — изложение на		Дневенъ редъ за следващото заседание	399
министра на финанситъ Д. Божиловъ)	359		

Председателъ Христо Калфовъ: (Звъни) Има нуждния брой народни представители. Откривамъ заседанието.

(Отсутствуватъ народнитъ представители: Александъръ Загоровъ, Александъръ Карапетровъ, Божилъ Прациловъ, Гаврилъ Гроздановъ, Георги Миковъ, Димитъръ Митковъ, Дончо Узуновъ, д-ръ Иванъ Йотовъ, Найдень Райновъ, Николай Султановъ, Петъръ Грънчаровъ, д-ръ Петъръ Шипковъ, Петъръ Думановъ, Петъръ Дограмаджиевъ, Славейко Василевъ, Стамо Колчевъ, Стефанъ Радковъ, Тодоръ Кожухаровъ и Тотю Маровъ)

Имамъ да направя следнитъ съобщения.
Разрешилъ съмъ отпускъ на следнитъ г-да народни представители:

Деянъ Деяновъ — 1 день;
Александъръ Загоровъ — 2 дена;
Александъръ Симовъ — 1 день;
Андрю Лулчевъ — 1 день;
Димитъръ Арnaudовъ — 1 день;
Димитъръ Сараджовъ — 1 день;
Иванъ Русевъ — 1 день;
Найдень Райновъ — 2 дена;
Славейко Василевъ — 1 день;

Спасъ Мариновъ — 1 день;
Тодоръ Кожухаровъ — 1 день, и
Божилъ Прациловъ — 2 дена.

Постъпило е до г-на министра на вътрешнитъ работи и народното здраве питане отъ народнитъ представители Никола Мухановъ, Петко Стайновъ, д-ръ Никола Сахаровъ и Ангелъ Държански относно нападението, извършено върху зданието на канцеларията на американската легация въ София на 13 декемврий т. г.

Питането ще бѣде изпратено на г-на министра, за да даде нужднитъ обяснения.

Пристъпваме къмъ дневния редъ:

Първо четене на законопроекта за бюджета на държавата за 1942 бюджетна година.

(Изложение на министра на финанситъ).

Моля г-на докладчика да прочете законопроекта.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете законопроекта — вижъ приложението следъ 27 заседание.

Ето текстътъ на печатното изложение на министра на финанситъ:

ИЗЛОЖЕНИЕ

на министра на финанситъ къмъ бюджетопроекта на държавата за 1942 бюджетна година.

Г-да народни представители!

Поради добритъ резултати, които се получиха отъ създадената преди три години практика — да имате предварително на ръка даннитъ за финансовото и стопанско положение на страната, и въ желанието си да ви спестя значителна частъ отъ времето при проучването и разглеждането на бюджетопоекта на държавата за 1942 бюджетна година, отдѣлно отъ устното изложение, което ще направя предъ васъ, имамъ честта да ви представя настоящото изложение.

Тия данни, посочващи, преди всичко, резултатитъ отъ изпълнението на държавния бюджетъ презъ последнитъ нѣколко години, както и най-необходимитъ стопански и финансови данни въ връзка съ внесенния бюджетопоектъ за 1942 г.; вѣрвамъ, ще ви улеснятъ, г-да народни представители, при разискванията и разглеждането на сѣщия бюджетопоектъ както въ пленума, така и въ бюджетарната комисия.

София, декемврий 1941 г.

Министъръ на финанситъ: Д. Божиловъ.

I. По изпълнението на бюджета за 1941 г.

Резултати от приключването за десетте месеца.

Приключването за десетте месеца от упражнението за 1941 г., т. е. за времето от 1. I. до 31. X. 1941 г., дава следния резултат:

НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРИХОДИТЪ (по глави)	Постъпили приходи отъ 1. I. 1940 г. до 31. X. 1940 г. по бюджета за 1940 г.	Предвидени приходи отъ 1. I. 1941 г. до 31. X. 1941 г. по бюджета за 1941 г.	Постъпили приходи отъ 1. I. 1941 г. до 31. X. 1941 г. по бюджета за 1941 г.	С р а в н е н и е:					
				Между предв. и постъпили приходи за 10 м. за 1941 г.	%	Между постъ- пилитъ за 10 м. приходи за 1940 и 1941 г.	%		
I. Прѣки данъци	809.718.459	1.118.333.330	1.801.195.552	+	682.862.222	161-0	+	991.477.093	222-4
II. Косвени данъци:									
а) отъ митницитъ	981.858.077	1.134.416.670	907.605.820	—	226.810.850	80-0	—	74.252.257	92-4
б) „ акцизитъ	1.617.104.629	1.667.500.000	2.474.262.463	+	806.762.463	148-4	+	857.157.834	153-0
в) „ такси и берии	127.562.493	127.500.000	126.193.526	—	1.306.474	99-0	—	1.368.967	98-9
г) „ гербовъ налогъ	461.032.597	516.666.660	559.425.204	+	42.758.544	108-3	+	98.392.607	121-3
III. Глоби и конфискации	75.457.607	72.500.000	114.017.755	+	41.517.755	157-8	+	38.560.148	151-1
IV. Държавни привилегии (монополи) . .	140.492.033	140.000.000	178.763.336	+	38.763.336	127-7	+	38.271.303	127-2
V. Приходи отъ сключени бюджети . .	91.877.546	112.500.000	153.416.010	+	40.916.010	136-4	+	61.538.464	167-0
VI. Приходи отъ държавни предприятия:									
а) отъ държавнитъ мини	41.509.330	60.000.000	41.428.790	—	18.571.210	69-0	—	80.540	99-8
б) „ желѣзницитъ и пристанищата .	127.778.233	142.449.030	142.449.130	+	100	100-0	+	14.670.867	111-5
в) „ п. т. и телефонитъ	345.720.299	346.083.330	406.325.207	+	60.241.877	117-4	+	60.604.908	117-5
г) „ държавната печатница	28.058.703	48.333.330	35.305.594	—	13.027.736	73-0	+	7.246.891	125-8
д) „ „ лотария	45.000.000	37.500.000	39.936.474	+	2.436.474	106-5	—	5.063.526	88-7
е) „ минералнитъ бани и извори .	15.103.579	13.500.000	14.840.041	+	1.340.041	110-9	—	263.538	98-3
ж) „ държавнитъ гори	107.854.801	100.000.000	147.017.876	+	47.017.876	147-0	+	39.163.075	136-3
VII. Приходи за заплати на учители и на селски участъкови медицински лѣ- кари и др.	467.484.902	473.950.930	530.838.051	+	56.887.221	112-0	+	63.353.149	113-5
VIII. Разни административни и др. приходи	1.558.883.804	1.369.600.140	1.940.443.366	+	570.843.226	141-7	+	381.559.562	124-5
IX. Извънредни приходи	105.424.844	4.096.083.340	4.229.453.882	+	133.370.542	103-2	+	4.424.029.038	—
X. Отъ заеми	12.140.484	7.250.000	2.470.369	—	4.779.631	34-1	—	9.670.115	20-3
XI. Приходи отъ нетрансф. суми по служ- бата на външнитъ държавни заеми .	290.132.540	288.333.340	288.332.500	—	840	100-0	—	1.800.040	99-4
Всичко по редовния бюджетъ на държавата .	7.450.194.990	11.872.500.000	14.133.720.946	+	2.261.220.916	119-0	+	6.683.525.956	189-7
Приходи отъ желѣзници и пристанища (от- дѣленъ бюджетъ)	1.930.934.396	2.363.817.040	2.821.474.829	+	457.657.789	119-4	+	890.540.433	146-1
А всичко приходи за 10 месеца	9.381.129.387	14.236.317.040	16.955.195.775	+	2.718.878.735	119-1	+	7.574.066.389	180-7

Постъпилите приходи за изтеклите 10 месеца на 1941 г. по редовния бюджет на държавата въ сравнение съ тия за същото време на 1940 г. сж съ 6.683.525.956 л. въ повече, което се равнява на 189-7%.

Увеличението на приходите идва главно от по-големите постъпления: от пръки данъци 991.477.093 л., от акцизите 857.157.834 л., от гербовъ налогъ 98.392.607 л., от пощите, телеграфите и телефоните 60.604.908 л., приходи за заплати на учителите 63.353.149 л., от разни непредвидени 258.436.830 л., от насичане монети 1.089.570.374 л., от произведението на вътрешния заемъ 2.371.386.342 л., от съкровищни бонове 760.000.000 л. и др. Приходите от митниците показват намаление 74.252.257 л.

Обаче като се изключатъ отъ приходитѣ за 1940 г. постъпилитѣ въ повече отъ бюджетни излишеци 58.333.333 л., отъ заеми 9.670.115 л. и отъ нетрансфериранитѣ суми и др. 4.278.699 л., всичко 72.282.147 л., и отъ приходитѣ за 1941 г. постъпилитѣ въ повече отъ насичане на монети 1.089.570.374 л., отъ произведението на вътрешния заемъ 2.371.386.342 л., отъ съкровищни бонове 760.000.000 л., данѣкъ отъ лицата отъ еврейски произходъ 382.230.765 л. и др. 15.940.815 л., всичко 4.619.128.296 л., постъпилитѣ приходи по бюджета на държавата за 1941 г. сж въ повече съ 2.136.679.807 л., или 129·0%.

По отдѣлния бюджетъ на желѣзницитѣ и пристанищата презъ изтеклитѣ 10 месеца на 1941 г. сж постъпили 2.821.474.829 л., срещу 1.930.934.396 л. за сжщото време на 1940 г., или съ 890.540.433 л. въ повече, което се равнява на 146·1%.

Обаче като се изключатъ отъ постъпилитѣ приходи презъ 1940 г. постъпилитѣ въ повече приходи отъ еднократна вноска о.ъ държавата 26.540.000 л. и отъ приходитѣ за 1941 г. — отъ заеми 4.000.000 л., отъ бюджетни излишеци 88.500.000 л., всичко 92.500.000 л., сумата, съ която се надвишаватъ приходитѣ за 1941 г., възлиза на 824.580.433 л., или процентно постъпилитѣ приходи за сжщитѣ 10 месеца на 1941 г. сж 143·3% спрямо тия за 1940 г.

Това увеличение на приходитѣ презъ 1941 г. се дължи главно на по-голѣмитѣ постъпления отъ такси за превозъ на пътници и стоки по желѣзницитѣ 789.361.064 л. и други.

При това положение, общо по двата бюджета сж постъпили презъ 1941 г. въ повече отъ 1940 г. приходи 2.961.260.240 л., или процентно 131·9%.

Какво е предвидено да постъпи и какво е постъпило по редовния бюджетъ на държавата и по отдѣлния бюджетъ на Главната дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата за изтеклитѣ 10 месеца се вижда отъ следващитѣ данни:

1. Предвидени да постъпятъ приходи по редовния бюджетъ на държавата за 10 месеца	11.872.500.000 л.
Постъпили приходи за сжщитѣ месеци	14.133.720.946 „
Постъпили въ повече	2.261.220.946 л.

или приходитѣ сж реализирани въ размѣръ на 119·0% спрямо предвиденото.

2. Предвидени да постъпятъ по отдѣлния бюджетъ на желѣзницитѣ и пристанищата приходи за 10 месеца (10/12)	2.363.817.040 л.
Постъпили приходи за сжщитѣ месеци	2.821.474.829 „
Постъпили въ повече	457.657.789 л.

или сж реализирани въ размѣръ на 119·4% спрямо предвиденото.

Или общо предвидени да постъпятъ по редовния бюджетъ на държавата и отдѣлния бюджетъ на желѣзницитѣ и пристанищата за 10 месеца	14.236.317.040 л.
Постъпили приходи за сжщитѣ месеци	16.955.195.775 „
Постъпили въ повече	2.718.878.735 л.

или общо постъпленията по двата бюджета сж реализирани въ размѣръ на 119·1% отъ предвиденото.

Но като се извадятъ отъ постъпилитѣ приходи внесениѣ въ повече отъ предвиденото за 10 месеца печалби отъ монети 170.153.704 л., отъ съкровищни бонове 212.500.000 л., отъ Спестовната каса 3.560.397 л., печалби отъ Българската народна банка 42.583.330 л. и др. 5.578.276 л., всичко 434.375.707 л. и се прибавятъ невнесенитѣ до размѣръ на предвиденитѣ, отъ 5% вътрешенъ заемъ 128.613.658 л., отъ заеми 4.779.631 л., отъ тютюнови издѣлия 112.316.739 л. и др. 2.000.840 л., или всичко 247.710.868 л., общата сума на постъпилитѣ приходи за изтеклитѣ 10 месеца по бюджета на държавата е въ повече отъ предвиденитѣ такива съ 2.074.556.107 л., или въ действителностъ бюджетътъ е реализиранъ въ размѣръ на 117·4%.

По бюджета на желѣзницитѣ и пристанищата, като се взематъ сжщо подъ внимание невнесенитѣ до размѣръ на предвиденитѣ отъ заеми 51.166.670 л., общата сума на постъпилитѣ приходи е въ повече отъ предвиденитѣ съ 508.824.459 л., или 121·5%.

При това положение, общо по двата бюджета постъпилите приходи сж въ повече отъ предвиденитѣ съ 2.583.380.566 л., или бюджетътъ за 1941 г. е осъщественъ спрямо предвижданията въ размѣръ на 118.1%.

Р а з х о д и.

Разрешени кредити за 10 месеца по редовния бюджетъ на държавата . . .	15.015.198.200 л.
Извършени разходи за сжитѣ месеци	14.088.328.193 „
Извършени въ по-малко разходи . . .	926.870.007 л.

Въ сумата на извършенитѣ разходи не влизатъ отпустнатитѣ срещу разписки суми на Главното комисарство на продоволствието, въ размѣръ на 20.000.000 л., и на Главната дирекция на труда и общественитѣ осигуровки 5.000.000 л., всичко 25.000.000 л., съ която сума е намалена само касовата наличностъ на държавното съкровище, поради временния ѝ характеръ.

Забележка. Въ горната сума на извършенитѣ разходи отъ 14.088.328.193 л. влизатъ:

- а) действително изплатени разходи 11.898.066.941 л.
 б) неизплатени и подлежащи на изплащане разходи 2.190.261.252 л.

отъ които:

Заплати и разни възнаграждения . . .	831.375.000 л.
Държавни пенсии и вноски	16.383.000 „
Веществени и други разходи	1.342.503.252 „
	2.190.261.252 л.

Сравнение за 10 месеца по редовния бюджетъ на държавата.

Постъпили приходи	14.133.720.946 л.
Извършени разходи	14.088.328.193 „
Времененъ излишекъ за 10 месеца . . .	45.392.753 л.

По отдѣлния бюджетъ на желѣзницитѣ и пристанищата.

Разрешени кредити за 10 месеца	3.088.401.500 л.
Извършени разходи за сжитѣ месеци	2.267.886.607 „
Извършени разходи въ по-малко . . .	820.514.893 л.

Извършени разходи отъ 2.267.886.607 л.
 се разпредѣлятъ:

- а) действително изплатени 1.959.797.692 „
 б) неизплатени разходи 308.088.915 „

отъ които:

Заплати и разни възнаграждения . . .	120.173.000 л.
Пенсионни удържки за пенс. фондъ . .	—
Веществени и други разходи	187.915.915 „
	308.088.915 л.

Сравнение за 10 месеца по бюджета на желѣзницитѣ и пристанищата.

Постъпили приходи	2.821.474.829 л.
Извършени разходи	2.267.886.607 „
Въ повече приходи за 10 месеца . . .	553.588.222 л.

Общо сравнение по двата бюджета за 10 месеца.

Действително постъпили приходи	16.955.195.775 л.
Извършени разходи	16.356.214.800 „
Общ временен излишек за 10 месеца . . .	598.980.975 л.

Положение на държавното съкровище на 31 октомври 1941 г.

Както се отбеляза по-горе, за изтеклия 10 месеца (януарий — октомври 1941 г.) сж останали неизплатени разходи:

По бюджета на държавата	2.190.261.252 л.
По отделния бюджет на железниците и пристанищата	308.088.915 „
Всичко неизплатени приходи . . .	2.498.350.167 л.

Споредъ приключенитъ сметки на съкровището, същото на 31 октомври 1941 г. е разполагало съ касова наличност 3.938.226.789 л.

която е образувана така:

1. Неизползувани още приходи по текущия бюджетъ (разликата между действително постъпилитъ приходи и изплатенитъ разходи по бюджета)

3.097.331.142 л.

1. Извънбюджетни приходи:

а) върнати суми с/у разписки и др.	—
б) депозирани суми по авансови пл. заповѣди за изплащане разходи по М-вото на войната и българскитъ държавни железници	242.744.109
в) депозирани суми по заемитъ и др.	81.077.741
г) остатъкъ отъ касовата наличностъ отъ минали упражнения . .	91.545.194
д) неизползувани приходи по извънреднитъ бюджетни кредити и др.	425.528.603
Всичко . . .	3.938.226.789
	3.938.226.789 л.

отъ които следва да се приспаднатъ сумитъ:

а) по сметки 2 и 6 за гарантиране плащанията по бѣжанския и стабилизационния заеми	216.981.837
б) по сметка № 18 — извънреденъ бюджетъ на Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ	648.000
в) депозирани суми по авансови пл. заповѣди за изплащане разходи по М-вото на войната и българскитъ държавни железници	242.744.109
г) депозирани суми по заемитъ и др.	—
д) касовъ остатъкъ отъ миналитъ упражнения	91.545.194
е) неизползувани приходи по извънреднитъ бюджетни кредити (указъ № 6 и др.)	425.528.603
Всичко . . .	976.547.743
	976.547.743 л.

или остава свободна касова наличностъ за изплащане неизплатенитъ разходи . . .	2.961.679.046 л.
Неизплатени разходи	2.498.350.167
Свободна касова наличностъ	2.961.679.046
А всичко свободни срѣдства на бюджета на 31. X. 1941 г. . . .	463.328.879

По извънредния бюджетенъ кредитъ отъ 240.000.000 л. на Министерството на войната, указъ № 7/1941 г., до 31. X. 1941 г. сж изплатени разходи въ размѣръ на 226.948.160 л., които сж покрити отъ бюджетния излишекъ отъ миналото бюджетно упражнение, като отъ сжщата сума 240.000.000 л. на 31. X. 1941 г. сж останали неизползувани 13.051.840 л.

Резюме по упражнение на бюджета през изтеклия 10 месеца, януарий — октомврий 1941 г.

Съпоставени действително събраните приходи с извършените разходи за изтеклия 10 месеца от 1941 г. показват, че по редовния бюджет на държавата са извършени разходи 14.088.328.193 л., срещу постъпили приходи 14.133.720.946 л., или се очертава единъ временен излишекъ за 10 месеца от 45.392.753 л., срещу временен дефицитъ за същото време на 1940 г. от 2.414.451 л.

По бюджета на железниците и пристанищата извършените разходи възлизат на сума 2.267.886.607 л., срещу постъпили приходи 2.821.474.829 л., или се очертава единъ временен излишекъ за 10 месеца от 553.588.222 л., срещу временен излишекъ за същото време на 1940 г. от 313.810.793 л.

С Р А В Н И Т Е Л Н А Т А Б Л И Ц А

за постъпилите приходи и извършените разходи през месеците януарий — октомврий
включително 1940 и 1941 години.

I. ПО БЮДЖЕТА НА ДЪРЖАВАТА.

	П Р И Х О Д И		Р А З Х О Д И		Излишекъ (+) или дефицитъ (—)	
	1940	1941	1940	1941	1940	1941
Януарий	767.288.982	896.249.195	742.047.348	844.298.619	+ 25.241.634	+ 51.950.576
Февруарий	628.109.486	767.090.072	622.301.816	1.293.596.945	+ 5.807.670	— 526.506.873
Мартъ	571.176.109	748.306.923	572.645.950	1.045.108.425	— 1.469.841	— 296.801.502
Априлъ	652.242.264	693.327.102	651.722.274	976.373.332	+ 519.990	— 283.046.230
Май	770.062.287	1.297.808.187	771.696.853	1.338.930.660	— 1.634.566	— 41.122.473
Юний	785.662.040	2.168.768.602	718.805.259	1.433.553.463	+ 66.856.781	+ 735.215.229
Юлий	800.705.490	2.502.709.222	858.677.085	2.410.425.563	— 57.971.595	+ 92.283.659
Августъ	748.520.549	1.278.571.834	847.566.212	1.695.613.088	— 99.045.663	— 417.041.254
Септемврий	810.816.283	1.743.578.266	798.943.360	1.569.057.714	+ 11.882.923	+ 174.520.552
Октомврий	915.611.500	2.037.311.453	868.203.284	1.481.370.384	+ 47.408.216	+ 555.941.069
Всичко по бюджета на държавата . .	7.450.194.990	14.133.720.946	7.452.609.441	14.088.328.193	— 2.414.451	+ 45.392.753

II. ПО БЮДЖЕТА НА ЖЕЛЕЗНИЦИТЕ И ПРИСТАНИЩАТА

Януарий	129.774.727	209.492.031	174.000.000	184.979.000	— 44.225.273	+ 24.513.031
Февруарий	120.343.941	163.303.907	120.036.966	175.776.000	+ 306.975	— 12.472.093
Мартъ	139.207.125	184.920.566	147.130.034	180.812.377	— 7.922.909	+ 4.108.189
Априлъ	167.737.368	259.077.338	190.833.000	183.059.985	— 23.095.632	+ 76.017.353
Май	125.116.061	222.829.520	157.520.000	217.115.833	+ 97.596.061	+ 5.713.687
Юний	223.078.296	299.831.369	142.480.000	223.116.026	+ 80.598.296	+ 76.715.343
Юлий	234.004.554	433.259.828	171.000.000	269.996.470	+ 63.004.554	+ 163.263.358
Августъ	204.551.293	306.780.311	162.000.000	275.144.309	+ 42.551.293	+ 30.636.002
Септемврий	207.914.044	360.080.427	150.042.835	296.855.691	+ 57.871.209	+ 63.224.736
Октомврий	249.206.987	381.899.532	202.080.768	260.030.916	+ 47.126.219	+ 121.868.616
Всичко по бюджета на железниците и пристанищата . .	1.930.934.396	2.821.474.829	1.617.123.603	2.267.886.607	+ 313.810.793	+ 553.588.222
А всичко по двата бюджета	9.381.129.386	16.955.195.775	9.069.733.044	16.356.214.800	+ 311.396.342	+ 598.980.975

ТАБЛИЦА

за разрешенитѣ кредити по бюджета за 1941 г. и за извършенитѣ разходи и поети ангажменти по сѣция
бюджетъ отъ 1. I. до 31. X. 1941 г.

	1	2	3	4	5	6	7
	Разрешени кредити по бюджета за 1941 г.	Разходи до 31. X. 1941 г. и останали ангажменти, по които:					
		Издадени платежни заповѣди	Не сѣ изда- дени плат. заповѣди по предст. документи	Поети анга- жменти по предприятия	Изплатени и за изплаща- не съ пл. зап. ангаж. (вкл. точки 2 и 3)	Останали ан- гаж. частъ, която ще се извърши следъ 31. X. 1941 г.	Свободни кре- дити за раз- ходъ презъ след. месеци
1. Царски дворъ	35.035.405	28.875.306	—	—	—	—	6.210.099
2. Народно събрание	29.188.000	23.787.844	90.156	—	—	—	5.310.000
3. Министерски съветъ	16.947.730	11.649.625	2.245.375	130.000	35.000	95.000	2.957.730
4. Върховенъ административенъ сѣдъ	5.204.865	4.147.673	149.327	275.000	137.500	137.500	770.365
5. Главна дирекция на държавнитѣ дългове	2.608.590.000	1.977.620.508	161.817.158	12.500.000	495.581	12.004.419	457.147.915
6. Върховна и областни смѣтни па- лати	32.387.000	24.139.728	1.440.272	1.636.000	541.609	1.094.391	5.712.609
7. Министерство на външнитѣ работи	116.238.000	86.172.173	3.551.827	313.150	208.000	105.150	26.398.850
8. Българска православна църква . .	125.760.000	97.297.215	1.352.785	696.500	302.345	394.155	26.715.845
9. М-во на вътрешнитѣ работи и на народното здраве (админ. и полиция)	1.643.615.000	1.295.122.118	62.023.882	17.319.930	5.758.843	11.561.087	574.907.913
10. Главна дирекция на народното здраве	452.060.000	259.350.024	50.858.976	59.601.724	27.087.066	32.514.658	109.336.342
11. М-во на народното просвѣщение . .	1.512.079.000	1.149.386.006	20.413.994	3.295.000	1.460.983	1.834.017	340.444.983
12. Министерство на финанситѣ . . .	749.965.000	403.079.690	208.920.310	112.580.503	30.808.626	51.771.877	86.193.123
13. Министерство на правосѣдието . .	265.174.000	192.916.003	23.384.00	5.430.400	2.565.000	2.865.400	46.008.600
14. Министерство на войната	9.959.744.005	3.721.616.286	16.010.477	38.259.017	45.723.571	142.535.446	1.349.581.796
15. Въздушни войски	594.860.000	361.981.672	76.918.328	68.865.904	27.235.751	41.630.153	114.329.847
16. Морски войски	84.450.000	45.033.561	14.576.439	7.404.348	5.698.121	1.707.227	23.132.773
17. Трудови войски	399.325.000	287.861.983	43.672.187	34.325.193	21.419.735	12.905.458	54.885.372
18. Министерство на търговията, про- мышленостъ и труда	167.445.000	107.512.221	8.097.779	7.414.680	2.617.588	4.797.092	47.037.908
19. Министерство на земедѣлието и държавнитѣ имоти	995.685.000	618.615.288	163.000.000	537.430.000	475.000.000	62.430.000	151.639.712
20. Министерство на о. с. п. и благо- устройството	583.328.995	407.582.492	27.647.508	160.770.190	61.909.098	98.861.092	49.237.903
21. Гл. дирекция на п. т. и телефонитѣ	464.421.000	288.771.450	79.678.550	13.056.986	8.497.694	4.559.292	91.411.708
22. За временно увеличение заплатитѣ на държавн. служители и за доба- вѣно възнаграждение за семейно положение	372.090.000	—	—	—	—	—	372.090.000
23. Неразпредѣленъ остатѣкъ отъ кредита 340.000.000 л.	16.077.000	—	—	—	—	—	16.077.000
Всичко . .	18.229.670.000	11.392.468.863	2.695.859.330	1.431.305.525	947.502.111	483.803.414	3.657.538.393
24. Гл. дирекция на желѣзни. и приста- нищата (отд. бюджета)	3.719.077.380	2.067.550.910	200.335.697	484.446.830	192.828.548	291.618.282	1.159.572.491
А всичко . .	21.948.747.380	13.460.019.773	2.896.195.027	1.915.752.355	1.140.330.659	775.421.696	4.817.110.884

Забележка 1. Сумитѣ по графи 2, 3, 6 и 7 даватъ сумитѣ по графа 1, което се вижда отъ следната

РЕКАНИТУЛАЦИЯ

По бюджета на държавата

По бюджета на желѣзницитѣ и пристанищата

1. Разрешенъ кредитъ	18.229.670.000		3.719.077.380
2. Издадени платежни заповѣди . .	11.392.468.863	2.067.550.910	
3. Не сѣ издадени пл. заповѣди . .	2.695.859.330	200.335.697	
6. Останали ангажменти — частъта, която ще се извърши следъ 31. X.	483.803.414	291.618.282	
7. Свободни кредити	3.657.538.393	1.159.572.491	
	18.229.670.000	3.719.077.380	

Забележка II. Сумата на разходитѣ по издаденитѣ платежни заповѣди по бюджета на държавата въ размѣръ на 11.392.468.863 л. и сумата по неиздаденитѣ такива 2.695.859.330 л. съставлява общия разходъ за изтеклитѣ 10 месеца въ размѣръ на 14.088.328.193 л. Съответно, по бюджета на желѣзницитѣ и пристанищата 2.067.550.910 л. и 200.335.697 л. съставлява сумата на извършенитѣ разходи за 10 месеца, по сѣция бюджетъ, въ размѣръ на 2.267.886.607 л.

Т А Б Л И Ц А

за разрешените първоначални и допълнителни кредити по бюджета за 1941 бюджетна година.

I. По редовния бюджет на държавата.

1. Първоначално разрешени кредити („Д. в.“, бр. 24, отъ 3. II. 1941 г.)	10.142.100.000 л.
а) заплати . 3.713.022.520 — 1.070.000 = 3.711.952.520 л.	
б) веществ. . 6.429.077.480 + 1.070.000 = 6.430.147.480 „	
10.142.100.000	10.142.100.000 л.

2. I допълн. кредитъ за вещ. разходи („Д. в.“, бр. 116, отъ 30. V. 1941 г.)	3.546.050.000 л.
---	------------------

3. II допълн. кредитъ („Д. в.“, бр. 154, отъ 17. VII. 1941 г.)	
а) заплати 440.829.000; б) веществ. 3.880.691.000	4.321.520.000 л.

4. III допълн. кредитъ за временно увеличение на заплатите („Д. в.“, бр. 199, отъ 9. IX. 1941 г.)	220.000.000 л.
---	----------------

3.711.952.520 л.

440.829.000 „

220.000.000 „

А всичко разрешени кредити за заплати . . 4.372.781.520 л.

6.430.147.480 л.

3.546.050.000 „

3.880.691.000 „

А всичко разрешени кредити за вещ. разходи . . 13.856.888.480 л.

А всичко по бюджета на държавата . . 18.229.670.000 л.

Забележка. Първоначалният кредитъ за заплати е намаленъ по законодателенъ редъ съ 1.070.000 л., съ която сума се увеличава кредитътъ за веществени разходи.

II. По бюджета на железниците и пристанищата.

1. Първоначално разрешени кредити („Д. в.“, бр. 24, отъ 3. II. 1941 г.)	
а) заплати . . 1.009.581.000; б) веществ. . . 1.656.869.000	= 2.666.450.000 л.

2. I допълн. кредитъ („Д. в.“, бр. 84, отъ 16. IV. 1941 г.)	
а) заплати . . 2.800.000; б) веществ. . . 122.750.000	= 125.550.000 л.

3. II допълн. кредитъ („Д. в.“, бр. 116, отъ 30. V. 1941 г.)	
а) заплати . . 168.950.000; б) веществ. . . 450.850.000	= 619.800.000 л.

4. III допълн. кредитъ („Д. в.“, бр. 154, отъ 17. VII. 1941 г.)	
а) заплати . . 76.252.000; б) веществ. . . 39.250.000	= 115.502.000 л.

5. IV допълн. кредитъ за временно увеличение на заплатите („Д. в.“, бр. 199, отъ 9. IX. 1941 г.)	50.000.000 л.
--	---------------

А всичко . . 3.577.302.000 л.

1.009.581.000 л.

2.800.000 „

168.950.000 „

76.252.000 „

50.000.000 „

А всичко разрешени кредити за заплати . . 1.307.583.000 л.

1.307.583.000 л.

1.656.869.000 л.

122.750.000 „

450.850.000 „

39.250.000 „

А всичко разрешени за вещ. разходи . . 2.269.719.000 л.

2.269.719.000 л.

А всичко . . 3.577.302.000 л.

Други кредити — въ размѣръ на постъпилите за Главната дирекция на строежите суми . . 141.775.380 л.

А всичко по бюджета на железниците и пристанищата . . 3.719.077.380 л.

А всичко по двата бюджета . . 21.948.747.380 л.

II. По бюджетопоекта за 1942 бюджетна година.

ТАБЛИЦА

за разрешените кредити по бюджета за 1941 бюджетна година и за исканите кредити по бюджетопоекта за 1942 бюджетна година.

№ по ред	МИНИСТЕРСТВО ИЛИ ДИРЕКЦИЯ	Разрешени кредити по бюджета за 1941 г.			Искане кредити по проектът за 1942 г.	Направени намаления от м-ра на фин.	Определяни кредити по проекта за 1942 г.			Въ сравнение с 1941 г.		% за редовни разходи	% за редовни и извънр. разходи	% от общия бюджет
		Редовен бюджет за 12 месеца	I-ви допълн. за 8 месеца	II-ри допълн. за 5 месеца			Редовни разходи по проекта	Извънредни разходи по проекта	Всичко разходи	Въ повече (+) или въ по-малко (-) редовни разходи	Въ повече (+) или въ по-малко (-) редовни и извънр. разходи			
1	Върховно правителство	72.296.000	9.000.000	150.000	130.500.000	10.000.000	120.500.000	—	120.500.000	+	48.204.000	+	48.204.000	66-67
2	Държавни дългове	2.176.100.000	150.000	431.280.000	2.981.333.000	837.533.000	2.087.800.000	56.000.000	2.143.800.000	—	88.303.000	—	32.300.000	— 4-06
3	Върховна и областни съветни палати	26.240.000	—	3.200.000	31.662.000	3.262.000	31.400.000	—	31.400.000	+	5.160.000	+	5.160.000	19-66
4	М-во на външните работи и на изповяданията	103.870.000	4.200.000	760.000	133.800.000	18.900.000	114.900.000	—	114.900.000	+	11.030.000	+	11.030.000	10-62
5	Българска православна църква	95.650.000	—	8.600.000	138.070.000	16.410.000	121.660.000	—	121.660.000	+	26.010.000	+	26.010.000	27-19
6	Администрация и полиция	508.618.000	355.700.000	644.580.000	1.345.150.000	411.650.000	912.000.000	21.500.000	933.500.000	+	403.382.000	+	424.882.000	79-31
7	Главна дирекция на народното здраве	382.985.000	—	53.740.000	513.787.000	37.987.000	462.800.000	13.000.000	475.800.000	+	79.815.000	+	92.815.000	20-84
8	М-во на народното просвещение	1.188.829.000	3.600.000	123.500.000	1.421.117.480	16.335.480	1.404.782.000	—	1.404.782.000	+	215.953.000	+	215.953.000	18-16
9	„ „ финансите	379.700.000	289.700.000	26.000.000	620.080.000	85.850.000	426.350.000	107.880.000	534.230.000	+	46.650.000	+	154.530.000	12-29
10	„ „ правосъдието	215.937.000	—	19.200.000	257.665.000	18.165.000	239.500.000	—	239.500.000	+	23.563.000	+	23.563.000	10-91
11	„ „ войната	2.330.970.000	2.260.351.005	2.334.700.000	4.945.127.000	773.317.000	2.550.030.000	1.621.810.000	4.171.810.000	+	219.030.000	+	1.840.840.000	9-40
12	Въздушни войски	455.510.000	55.000.000	80.000.000	799.730.000	164.730.000	631.000.000	4.000.000	635.000.000	+	175.490.000	+	179.490.000	38-53
13	Морски войски	56.470.000	7.000.000	20.300.000	115.750.000	11.500.000	104.250.000	—	104.250.000	+	47.780.000	+	47.780.000	84-61
14	Трудови войски	165.000.000	164.400.000	65.000.000	691.260.000	337.980.000	353.300.000	—	353.300.000	+	188.300.000	+	188.300.000	114-12
15	М-во на търговията, промишлеността и труда	126.340.000	1.300.000	27.200.000	202.434.000	41.434.000	148.000.000	13.000.000	161.000.000	+	21.660.000	+	34.660.000	17-14
16	„ „ земеделието и държавните имоти	701.255.000	5.500.000	193.600.000	1.514.760.000	483.370.000	1.026.390.000	—	1.026.390.000	+	325.135.000	+	325.135.000	46-36
17	„ „ обществените сгради, път. и благ.	400.130.000	50.148.995	97.200.000	771.689.000	253.589.000	392.458.000	25.642.000	418.100.000	—	7.672.000	+	17.970.000	— 1-92
18	Гл. дирекция на пощите, телегр. и телефоните	326.200.000	—	65.520.000	651.731.000	186.311.000	438.112.000	27.308.000	465.420.000	+	111.912.000	+	139.220.000	34-31
19	За временно увеличение заплатите	430.000.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	„ „ „ (ук. № 48)	—	—	126.990.000	1.394.800.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	„ „ „ (ук. № 55)	—	—	220.000.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	За освободените през 1941 г. земи	—	340.000.000	—	—	460.142.000	934.658.000	—	934.658.000	+	504.658.000	+	504.658.000	117-36
		10.142.100.000	3.546.050.000	4.541.520.000	18.663.465.480	4.273.465.480	12.499.860.000	1.890.140.000	14.390.000.000	+	4.357.760.000	+	2.247.900.000	23-24
		18.229.670.000					18-64%						41-88	100

ТАБЛИЦА

за извънредните бюджетни кредити срещу заеми и други източници, разрешени през 1939, 1940 и 1941 години
за разходи по министерствата и дирекциите.

№ по редъ	МИНИСТЕРСТВО ИЛИ ДИРЕКЦИЯ	За каква целъ е разрешенъ кредитътъ (указъ № „Д. в.“ брой) отъ какви източници се покрива разходътъ	Размѣръ на кредита
1939.			
1	М-во на земедѣлието и държ. имоти . . .	За мѣропрития по подобрене на земедѣлието (ук. № 6, отъ 10. II. 1939 г., „Д. в.“ бр. 32/1939 г.).	
2	Гл. дирекция на пошитѣ, телеграф. и телеф.	Отъ заемъ отъ Б. з. к. банка	128.000.000
3	Министерство на войната	За техническо снабдяване и строителни работи на телефонната радио и пощенска служба (указъ № 7, отъ 10. II. 1939 г. — „Д. в.“, бр. 32/1932 г.) Заемъ отъ Пош. сп. каса	75.000.000
4	Гл. дирекция на о. с. п. и благоустройството.	За нуждитѣ на войската (ук. № 18, отъ 4. IV. 1939 г. — „Д. в.“, бр. 95/1939 г.), заемъ отъ Б. з. к. банка	170.000.000
5	Гл. дирекция на желѣзн. и пристанищата.	За постройка сгради за гимназии и др. по М-вото на народното просвѣщение (ук. № 19, отъ 4. IV. 1939 г. — „Д. в.“, бр. 95/1939 г.), заемъ отъ Б. з. к. банка	30.000.000
6	Дирекция на въздухоплаването	За постройка на зимно пристанище Русе на ферибота Русе — Гюргево (ук. № 21, отъ 14. IV. 1939 г. — „Д. в.“, бр. 95/1939 г.), заемъ отъ Б. з. к. банка	30.000.000
7	Главна дирекция на строежитѣ	За изплащане отчуждени имоти въ землището на с. Враждебна за летище (ук. № 8, отъ 9. III. 1939 г. — „Д. в.“, бр. 57, отъ 4. III. 1939 г.), отъ съкровищни свидетелства и икономии	25.000.000
8	Министерство на правосъдието	За нуждитѣ на пѣтищата, за строежъ на ж. п. линии и за водни строежи (ук. № 20, отъ 27. IV. 1939 г. — „Д. в.“, бр. 95/1939 г.), заемъ отъ Б. з. к. банка	510.000.000
9	Министерство на финанситѣ — фондъ „Поморийски солници“	Построяване сгради за сѣдебни мѣста (ук. № 22, отъ 14. IV. 1939 г. — „Д. в.“, бр. 95/1939 г.), заемъ отъ Б. з. к. банка	30.000.000
		За подобрения въ солопроизводството (ук. № 9, отъ 17. III. 1939 г. — „Д. в.“, бр. 64/1939 г.), отъ заемъ отъ пенс. фондъ	10.000.000
		Всичко за 1939 г.	1.008.000.000
1940 г.			
10	Министерство на войната	За нуждитѣ на войската (ук. № 6, отъ 1. II. 1940 г. — „Д. в.“, бр. 27/1940 г.), 200 милиона лева отъ излишци и 100 милиона лева отъ съкровищни бонове	300.000.000
11	Гл. дирекция на пошитѣ, телеграф. и телеф.	За довършване сградата за пошитѣ въ София (ук. № 7, отъ 25. III. 1940 г.) — „Д. в.“, бр. 71/1940 г.), заемъ отъ Пощенската спестовна каса	36.250.000
12	Гл. дирекция на пошитѣ, телеграф. и телеф.	За постройка на телеграфни и телефонни помѣщения и за радиостанция (ук. № 21, отъ 27. V. 1940 г. — „Д. в.“, бр. 121/1940 г.), заемъ отъ Пощенската спестовна каса	30.000.000
13	Гл. дирекция на о. с. п. и благоустройството	За постройка на сгради за гимназии и др. по М-вото на народното просвѣщение (ук. № 29, отъ 1. VI. 1940 г.) — „Д. в.“, бр. 127/1940 г.), заемъ отъ Б. з. к. банка и отъ фондъ „Даровити деца“	60.000.000
14	Министерство на войната	Медикаменти и превързочни материали за войската (ук. № 31, отъ 4. IV. 1940 г. — „Д. в.“, бр. 128/1940 г.), заемъ отъ фонда „Обществени осигуровки“	28.000.000
15	Гл. дирекция на строежитѣ	Главно за пѣтища (ук. № 27, отъ 1. VI. 1940 г. — „Д. в.“, бр. 127/1940 г.), заемъ отъ Б. з. к. банка	210.000.000
		Всичко за 1940 г.	664.250.000
1941 г.			
16	Министерство на войната	За извънредни разходи (ук. № 7, отъ 5. II. 1941 г. — „Д. в.“, бр. 28/1941 г.), отъ бюджетни излишци за 1940 г.	240.000.000
17	Министерство на земед. и държ. имоти	Главно за подобрене и увеличаване на работната земя (ук. № 10, отъ 8. II. 1941 г. — „Д. в.“, бр. 31/1941 г.), заемъ отъ Б. з. к. банка	566.500.000
18	Министерство на земед. и държ. имоти	За разпространение на конската раса „Нониусъ“ (ук. № 16, отъ 21. II. 1941 г. — „Д. в.“, бр. 45/1941 г.), заемъ отъ Б. з. к. банка	11.000.000
19	Министерство на войната	Сжщо	73.250.000
20	Гл. дирекция на о. с. п. и благоустройството	За постройка и откупване на гимназии (ук. № 17, отъ 25. II. 1941 г. — „Д. в.“, бр. 45/1941 г.), заемъ Б. з. к. банка	90.000.000
21	Фондъ „Сѣдебни сгради“	За постройка и обзавеждане сѣд. сгради (ук. № 25, отъ 5. IV. 1941 г. — „Д. в.“, бр. 80/1941 г.), заемъ Спест. каса	20.000.000
22	Гл. дирекция на о. с. п. и благоустройството	За постройка и купуване гимназии и др. (ук. № 29, отъ 15. IV. 1941 г. — „Д. в.“, бр. 85/1941 г.), заемъ отъ Б. з. к. банка	100.000.000
23	Гл. дирекция на народното здраве	За строежъ и за обзавеждане на лѣчебни сгради (ук. № 37, отъ 23. V. 1941 г. — „Д. в.“, бр. 116/1941 г.), заемъ отъ Б. н. банка	20.000.000
24	Гл. дирекция на пошитѣ, телеграф. и телеф.	За постройка на здания и обзавеждането имъ, за доставка на бакъръ за кабели и др., (ук. № 54, отъ 19. VII. 1941 г. — „Д. в.“, бр. 159, отъ 23. VII. 1941 г.) заемъ отъ Пощенската спестовна каса	94.000.000
		Всичко за 1941 г.	1.214.750.000

Т А Б Л И Ц А

за кредититѣ, които сж показани като извънредени разходи по бюджетопроектитѣ
за 1942 бюджетна година.

1. Държавни дългове.

§ 82 — За постройка стопански сгради въ Добруджа на преселниците	50.000.000
§ 83 — Постройка здание за дирекцията	6.000.000
	<u>56.000.000</u>

2. Администрация и полиция.

§ 52 — За купуване желѣзни шкафове	4.000.000
§ 53 — Принадлежности за стражата	17.500.000
	<u>21.500.000</u>

3. Главна дирекция на народното здраве.

§ 36 — Запасяване съ лѣкарства	10.000.000
§ 37 — Лихви по съкровищни бонове	3.000.000
	<u>13.000.000</u>

4. Министерство на финанситѣ.

§ 49 — Покупка на тютюни за мѣстна консумация	50.000.000
§ 50 — За запасяване съ кибритъ	50.880.000
§ 51 — Доставка машини за Държавната печатнаца	7.000.000
	<u>107.880.000</u>

5. Министерство на войната.

§ 376 — За погашение и лихви по кредитнитѣ доставки за народната отбрана	1.621.810.000
--	---------------

6. Въздушни войски.

§ 13 — Строежи и поддържане постройки	4.000.000
---	-----------

7. Министерство на търговията, промишлеността и труда.

§ 94 — За печатане формуляри и пр. по преброяването	4.000.000
§ 95 — За статистически машини	3.000.000
§ 96 — Пжтни и дневни по преброяването	4.000.000
§ 97 — Картони и манила по преброяването	2.000.000
	<u>13.000.000</u>

8. Министерство на благоустройството.

§ 64 — Лихви и погашения по кредитнитѣ доставки	25.642.000
---	------------

9. Главна дирекция на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ.

§ 60 — Лихви и погашения по заемитѣ за доставки	18.886.000
§ 61 — Изплащане лихви и погашения по кредитни доставки	8.422.000
	<u>27.308.000</u>

А всичко . . . 1.890.140.000

С В Е Д Е Н И Е

за кредититѣ, които се повтарятъ въ нѣколко бюджетопоекта за 1942 бюджетна година.

I. ПРИХОДЕНЪ БЮДЖЕТЪ НА ДЪРЖАВАТА.

§ 45 — Отъ желѣзницитѣ и пристанищата — лихви и погашения	180.457.195 л.
§ 57 — Отъ фонда „Учителски заплати“	617.685.000 „
§ 73 — Отъ фонда „Учителски заплати“	3.105.000 „
§ 109 — Отъ фонда „За подобрене и увеличение на работната земя“	90.000.000 „

II. ПО РАЗХОДНИТЪ БЮДЖЕТИ.

Главна дирекция на държавнитѣ дългове.

§ 51 — На Главната дирекция на труда	11.500.000 л.
§ 55 — На фонда „Пенсии за изслужено време“	50.000.000 „
§ 56 — На Погасителната каса, вноскa въ размѣръ на 130 мил. лева, отъ които само за бюдж. разходи	27.990.000 „
§ 57 — На фонда „Пжтища“	60.000.000 „
§ 60 — На Дирекцията за електрификация на Северна България	25.000.000 „
§ 61 — На фонда „Пенсии за земеделскитѣ стопани“	100.000.000 „

Администрация и полиция.

§ 30 — На касата за обществено подпомагане	98.000.000 л.
--	---------------

Министерство на земедѣлието и държавнитѣ имоти.

§ 97 — На фонда „За подобрене и увеличение работната земя“	30.000.000 л.
§ 105 — На фонда „За подобрене и увеличение работната земя“	10.000.000 „
Всичко	1.303.737.195 л.

III. ПО ФОНДОВЕТА.

Отъ общинскитѣ здравни фондове на здравнитѣ фондове за закупуване на болнични автомобилни коли, санитарни линейки и др.	4.550.000 л.
Въ фонда „Пенсии за изслужено време“ отъ държавнитѣ, общинскитѣ и други учреждения	866.020.000 „
На фонда „Заеми на общинитѣ за водоснабдяване“ отъ фонда „Общински налози“	60.000.000 „
На държавенъ приходъ отъ фонда „Общински налози“	12.000.000 „
Отъ фонда „Общински налози“ въ фонда „Учителски заплати“	268.000.000 „
Отъ фонда „Заеми на общинитѣ за водоснабдяване“—40% на фонда „Водоснабдяване на безводния Делиорманъ“	24.000.000 „
Отъ фонда „Заеми на общинитѣ за водоснабдяване“—60% за водоснабдяване на останалитѣ общини въ царството	116.000.000 „
Въ фонда „За обществено подпомагане“ отъ фонда „За построяване сгради за сѣдебни мѣста“	900.000 „
Отъ държавнитѣ мини въ фонда „Проучване на природнитѣ богатства“	18.000.000 „
Отъ фонда „Пжтища“ въ Главната дирекция на строежитѣ	643.500.000 „
Отъ Главната дирекция на строежитѣ въ държавната каменна кариера „Бошуля“	1.000.000 „
Всичко	2.013.970.000 л.

IV. ПРИХОДИ ОТЪ НЕТРАНСФЕРИРАНИТЪ СУМИ.

Постѣпления отъ нетрансфериранитѣ суми по службата на външнитѣ държавни заеми	341.363.000 л.
Всичко	341.363.000 л.
А всичко	3.659.070.195 л.

Къмъ горната цифра следва да се прибавятъ и сумитѣ, които се плащатъ отъ държавнитѣ фондове за 8% данѣкъ-занаятие и за 5% обществени бедствия, отъ държавнитѣ учреждения на общинитѣ—за вода, сметъ, каналъ, както и сумитѣ, които се плащатъ отъ общинитѣ на държавнитѣ учреждения за данѣци, такси и берии, за извършени услуги и др. Въ горнитѣ цифра не сѣ показани сумитѣ отъ вноскитѣ на общинитѣ за издрѣжката на селскитѣ участъкови медицински лѣкари, за V-степеннитѣ станции, за вноската 14% върху редовнитѣ приходи за 25 различни фондове

СРАВНИТЕЛНА ТАБЛИЦА

за предвидените приходи по бюджета на държавата за 1941 и за предвидените, направени по бюджетния проект за 1942 бюджетна година.

НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРИХОДИТЕ (по глави)	Предвидени приходи		+ или — за 1942 б. г.
	По бюджета за 1941 б. г.	По бюджетно- проекта за 1942 б. г.	
I. Пръки данъци	1.342.000.000	3.668.000.000	+ 2.326.000.000
II. Косвени данъци :			
а) отъ митниците	1.361.300.000	1.531.500.000	+ 170.200.000
б) „ акцизите	2.001.000.000	3.514.000.000	+ 1.513.000.000
в) „ такси и бери	153.000.000	153.500.000	+ 500.000
г) „ гербовъ налогъ	620.000.000	800.000.000	+ 180.000.000
III. Глоби и конфискации	87.000.000	148.000.000	+ 61.000.000
IV. Държавни привилегии (монополи)	168.000.000	202.000.000	+ 34.000.000
V. Приходи отъ сключени бюджети	135.000.000	232.000.000	+ 97.000.000
VI. Приходи отъ държавни предприятия :			
а) отъ държавните мини	72.000.000	50.000.000	— 22.000.000
б) „ железниците и пристанищата	170.938.828	180.457.195	+ 9.518.367
в) „ пощите, телеграфите и телефоните	415.300.000	481.150.000	+ 65.850.000
г) „ Държавната печатница	58.000.000	55.000.000	— 3.000.000
д) „ Държавната лотария	45.000.000	48.000.000	+ 3.000.000
е) „ минерални бани и извори	16.200.000	20.000.000	+ 3.800.000
ж) „ държавните гори	120.000.000	160.000.000	+ 40.000.000
VII. Приходи за заплати на учители, на селски участъкови мед. лѣкари и др.	568.741.000	639.352.000	+ 70.611.000
VIII. Разни административни и други приходи	1.645.920.172	2.147.677.805	+ 501.757.633
IX. Извънредни приходи	5.537.000.000	12.000.000	— 5.525.000.000
X. Отъ заеми	8.700.000	6.000.000	— 2.700.000
XI. Приходи отъ нетрансферираните суми по службата на външните държавни заеми	346.000.000	341.363.000	— 4.637.000
— Всичко	14.871.100.000	14.390.000.000	— 481.100.000
Приспадатъ се: 5% вътрешенъ заемъ, отъ монети, отъ съкровищни бонове и отъ продажба на тютюнови изделия; които приходи не се предвиждатъ по бюджетния проектъ за 1942 бюджетна година	5.517.000.000	—	+ 5.517.000.000
А всичко	9.354.100.000	14.390.000.000	+ 5.035.900.000

III. По държавните финанси и народното стопанство.

Външна търговия на България.

Години и месеци	Количество		Стойност			Обем	
	Вносъ	Износъ	Вносъ	Износъ	Балансъ	Вносъ	Износъ
	хил. тона		милиони лева			Индексъ 1934/1935=100	
1937 г.	327.7	687.1	4.985.9	5.019.5	+ 33.6	170.6	131.3
1938 „	382.4	500.0	4.934.2	5.578.3	+ 644.1	172.0	143.8
1939 „	389.4	543.9	5.196.7	6.064.8	+ 868.1	193.4	154.8
1940 „	382.1	995.8	7.028.2	7.019.1	— 9.1	184.6	147.8
1941 г.							
Януарий	16.0	27.1	432.4	501.0	+ 68.6	164.9	151.2
Февруарий	22.1	27.7	631.0	297.5	— 333.5		
Мартъ	36.2	31.4	756.8	606.9	— 149.9		
Априлъ	20.8	17.7	522.7	321.8	— 200.9	126.3	96.5
Май	23.5	17.8	278.7	377.2	+ 98.5		
Юний	40.8	20.4	678.9	523.8	— 155.1		
Юлий	51.5	29.2	958.0	712.9	— 245.1	247.1	149.1
Августъ	43.5	46.0	905.5	635.9	— 269.6		
Септемврий	49.4	60.0	1.192.2	793.2	— 339.0		
	303.8	277.2	6.356.2	4.770.2	— 1.586.0	—	—
Януарий—септемврий 1940 г. . .	256.2	766.8	4.218.3	4.252.4	+ 34.1	—	—

Доходи на градските данъкоплатци, обложени съ патентен данък-занятие, по данък върху наемитъ, оборота и по особенитъ правила.

(Сведенията се отнасят за 1940 г.).

I. Данъкоплатци, обложени съ патентъ.

Г р у п и д а н ъ к о п л а т ц и	Б р о й		Облагасмъ доходъ	
	Всичко	‰	Всичко	Срѣдно на данъкоплат.
			л е в а	
С в о б о д н и п р о ф е с и и				
Съ доходъ до 20.000 — 25.000 л.	3.468	45	63.105.608	18.197
Съ доходъ надъ 20.000 — 25.000 л.	4.224	55	195.234.284	46.220
Всичко	7.692	100·0	258.338.892	33.585
З а н а я т ч и и				
Съ доходъ до 20.000 л.	19.413	44·5	260.716.450	13.429
Съ доходъ надъ 20.000 л.	24.083	55·5	734.881.648	30.514
Всичко	43.496	100·0	995.598.098	22.889
Т ѣ р г о в ц и (и к о о п е р а ц и и)				
Съ доходъ до 20.000 л.	8.568	25·8	115.891.110	13.526
Съ доходъ надъ 20.000 л.	24.568	74·2	977.221.966	39.744
Всичко	33.156	100·0	1.093.113.076	32.969
В с и ч к о о б л о ж е н и с ѣ п а т е н т ѣ				
Съ доходъ до 20.000 — 25.000 л.	31.449	37·3	439.713.168	13.985
Съ доходъ надъ 20.000 — 25.000 л.	52.895	62·7	1.907.336.898	36.059
А в с и ч к о	84.344	100·0	2.347.050.066	27.827

II. Данъкоплатци, обложени съ данък върху оборота и по особенитѣ правила.

	Брой		Постъпилъ данъкъ лева	Срѣдно ¹⁾ , приетъ % на облагането върху оборота	Изчисленъ оборотъ лева	Изчислена чиста печалба			
	Всичко	%				Приетъ % върху оборота	Всичко лева	Срѣдно на предприятие лева	% на данъка върху печалбата
Обложени върху оборота.									
Търговски предприятия .	4.306	27.42	139.078.713	8	17.375.000.000	6	1.042.500.000	242.140	13.3
Индустриални предприятия	1.102	7.03	106.334.702	18	5.907.000.000	8	472.560.000	428.800	22.5
По особенитѣ правила .	10.285	65.55	144.086.330	—	—	—	1.008.000.000	98.006	14.3
Всичко . .	15.693	100.0	389.499.745	—	—	—	2.523.060.000	160.780	15.4
Събранъ данъкъ чрезъ митницитѣ и за предприятия на държавата, общинитѣ и пр., за броя на данъкоплатцитѣ, отъ които нѣма данни	—	—	99.531.954	18	5.529.500.000	7	387.065.000	—	25.7
Или всичко . .	—	—	489.031.699	—	—	—	2.910.125.000	—	16.8

¹⁾ Срѣдниятъ промилъ за данъка върху оборота е приетъ приблизително съ огледъ на процентитѣ за облагането.

III. Данъкоплатци, обложени съ данък върху наемитѣ.

	Данъкоплатци	Постъпилъ данъкъ	% на облагането	Изчисленъ доходъ	
				Всичко	Срѣдно на данъкоплатецъ
				л е в а	
Обложени наемодатели	98.623	83.343.134	10	833.431.000	8.450
Срѣдно 23% необложенъ доходъ .	—	—	—	191.689.000	1.944
Всичко . .	—	—	—	1.025.120.000	10.394

Положение на недоборитъ през последнитъ 5 години.

Недобори отъ прѣки данъци	Къмъ 1. I. 1936 г.	Къмъ 1. I. 1937 г.	Къмъ 1. I. 1938 г.	Къмъ 1. I. 1939 г.	Къмъ 1. I. 1940 г.	Къмъ 1. I. 1941 г.
1. Слѣти данъци съ врѣхнини ¹⁾	1.670.129.683	1.892.701.129	681.204.764	620.450.403	530.604.423	482.356.771
2. Слѣти държавни данъци ²⁾	445.259.017	493.640.985	433.218.693	407.804.861	364.677.416 ³⁾	330.244.130
Всичко	2.115.388.700	2.386.342.114	1.114.423.457	1.028.255.264	895.281.839	812.600.901
	за 1936 г.	за 1937 г.	за 1938 г.	за 1939 г.	за 1940 г.	за 1941 г.
Постъпили отъ сключени бюджети (заедно съ врѣхнинитъ по чл. 96 отъ наредбата-законъ):						
§ 41. Недобори отъ обложни данъци	338.653.000	286.600.000	201.024.310	218.949.800	127.690.196	—
§ 34. Лихви за закъснение	46.599.768	38.003.642	40.974.529	14.615.921	43.454.413	—
Всичко	385.252.768	325.503.642	241.998.839	233.565.721	171.144.609	—
А безъ врѣхнинитъ	209.964.902	174.931.891	124.635.053	131.369.875	84.974.907	—

¹⁾ Обхваща прѣкитъ данъци, които се събиратъ съ врѣхнини.

²⁾ Обхваща прѣкитъ данъци (воененъ данъкъ и пр.), които се събиратъ безъ врѣхнини и посоченитъ суми отъ които сж изцѣло за държавата.

³⁾ Най-големото съставно перо е отъ воененъ данъкъ.

ТАБЛИЦА

за положението на държавнитъ вземания по изпълнителни актове и др. къмъ 31 октомврий 1941 г. споредъ месечнитъ отчети на данъчнитъ управления.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Изпълнителни дѣла	Налице на 1. I. 1941 г.		Постъпили отъ 1. I. до 31. X. 1941 г.		Изпълнителни дѣла Събрани суми				Налице на 1. IX. 1941 г.	
					I категория		II категория			
	дѣла	на сума	дѣла	на сума	дѣла	Действ. постъпила сума	дѣла	на сума	дѣла	на сума
Изпълнителни дѣла разни закони . .	541.795	847.366.087	339.594	575.213.848	122.670	77.678.588	54.827	122.573.474	690.169	1.009.907.079
Постановления по закона за данъка върху имоти, придобити по безвъзмезденъ начинъ . .	48.067	148.965.697	28.182	168.713.303	14.900	67.619.877	4.366	85.214.514	58.533	247.632.160
Всичко	589.862	996.331.784	367.776	743.927.151	137.570	145.298.465	59.193	207.787.988	748.702	1.257.539.239

Забележка. Въ графи 8 и 9 сж посочени дѣлата, които сж върнати отъ бирницитъ по изпълнителни дѣла, като опростени, за замѣняване съ затворъ за изпълнение отъ други данъчни управления.

Приходи отъ косвени данъци.

А. По бюджета на държавата.

Наименование на данъка	1939	1940	1941 (за 10 месеца)
	л е в а	л е в а	л е в а
I. Отъ митнищитѣ.			
Мита отъ вносни стоки	978.122.527	975.648.237	766.944.071
Мита отъ износни стоки и процентовъ сборъ	683.669	1.029.594	940.788
Магазинажъ, стат. право, пломби, такси и др., събирани отъ митнищитѣ	75.328.290	71.200.893	55.348.119
Акцизъ върху иностраннитѣ стоки	118.631.409	130.211.775	84.372.842
II. Отъ акцизитѣ и др.			
Акцизъ върху оцета, бирата, въглеродния двуокисъ и други мѣстни питиета и акцизъ върху спирта	83.221.164	112.295.789	356.852.582
Акцизъ върху виното	39.140.262	48.950.936	14.366.178
„ „ материалитѣ, отъ които се вари ракия	57.808.523	57.692.640	20.786.264
„ „ солъта	44.653.094	24.817.347	19.125.602
„ „ захаръта и гликозата	364.744.656	402.167.815	404.798.206
„ „ ориза, бензина, петрола и газъола	47.741.447	49.761.337	34.099.710
Акцизъ върху разни мѣстни стоки и такса върху новитѣ постройки и отъ пломби	122.197.900	125.756.234	113.035.489
Данъкъ върху фабрикувания тютюнъ (бандеролъ) и акцизъ (мурурие)	804.177.332	874.812.091	1.245.402.279
Отъ патенти за игри за развлѣчения	7.398.870	7.354.064	6.424.274
„ „ за правофабрикуване тютюнови издѣлия, захаръ, живо и отъ бициклети	11.322.117	18.122.377	14.599.264
Отъ патенти за правопреваряване и правопроизводство на спиртни питиета и правотъргуване хъ тѣхъ	17.294.640	17.390.700	15.455.598
Отъ патенти за производство на разни издѣлия, съгласно таблици 9 и 10 отъ наредбата-законъ за държ. привилегии, акцизитѣ и патентитѣ	14.405.851	9.450.411	16.886.158
Такса върху фактурната стойностъ на текстилнитѣ произведения	105.717.009	166.795.441	158.548.461
Постъпления отъ остатъцитѣ отъ сѣдебния тютюновъ фондъ	2.920.502	3.254.405	3.804.222
Отъ такси, берии и др. отъ производството на мици „Перникъ“, „Бобовъ-долъ“, „Марица“ и др.	48.000.000	50.000.000	50.078.176
Мита за издаване актове за право на собственостъ и прехвърляне собственостъ на движими и недвижими имоти	51.443.716	65.239.324	51.442.895
Мита актови и отъ капитала на новоосновани акционерни дружества	9.563.251	12.142.293	14.854.529
Отъ данъкъ върху борсовитѣ операции	10.805.487	15.614.418	16.302.842
Гербови марки	514.112.432	565.520.426	559.425.204
Отъ кибритъ	99.477.175	115.161.533	157.778.070
Отъ карти за игра	8.018.020	9.799.050	9.006.018
Отъ бобини (такса)	34.903.819	37.398.616	5.938.661
Отъ хининъ	7.439.007	6.398.061	6.040.587
Недобори отъ акцизъ на вина и върху материали за варене ракия	30.640.937	31.342.875	31.284.378
Отъ входни билети за игри и състезания	693.432	764.052	388.402
Такси отъ кина, оперети, пиеси, вечеринки, балове, концерти, отъ учебници, литер. произведения и др. за бълг. театъръ, за литература и изкуство	17.590.281	19.447.489	19.847.967
Постъпления съгласно членове 112 и 117 отъ закона за градскитѣ и селскитѣ общини; отъ такси върху получаваното въ кланицитѣ месо, отъ глоби и други приходи по закона за подобрене скотовъдството	13.313.791	11.700.459	9.183.309
Отъ такса 2‰ върху износа	10.605.390	11.565.410	11.671.427
Всичко по бюджета на държавата	3.752.116.050	4.048.806.092	4.275.132.572
Б. По бюджета на фондоветѣ.			
Фондъ „Учителски заплати“.			
а) Акцизъ върху захарнитѣ издѣлия и др.	2.634.968	3.445.187	3.569.557
б) Акцизъ върху входнитѣ билети на кината и др.	15.411.528	16.349.078	15.950.713
Фондъ „Даровити деца“.			
Отъ марки по 3 л. на всѣко заявление по ведомството на Министерството на народното просвѣщение	1.425.825	1.531.667	1.409.763
Фондъ „Общински налози“.			
Отъ общински налогъ върху разни вносни стоки	224.013.656	224.841.366	169.515.859
Отъ общински налогъ върху разни мѣстни стоки	125.232.422	145.575.218	144.257.940

Наименование на данъка	1939	1940	1941 (за 10 месеца)
	лева	лева	лева
Фонд „Нжтиша“.			
Допълнителен данък 1-50 и 2-50 л. върху килограмъ газьолъ и петролъ	2.178.799	4.351.386	2.575.479
Допълнителен данък 3-50 и 5 л. върху килограмъ бензинъ	52.377.946	63.054.977	43.184.452
Годишна такса върху превознитъ средства	31.272.152	24.023.004	20.742.071
Такса по 0-10 и 0-15 л. на килограмъ циментъ и хидравлична варъ	20.797.556	28.783.045	14.616.511
25% отъ събрания акцизъ върху бензина	3.917.292	4.216.150	2.524.662
Всичко по бюджета на фондовете	479.262.144	516.171.078	418.347.007
В. По бюджета на общините.¹⁾			
Отъ прехвърляне на недвижности	26.262.000	30.428.000	25.356.660
Интимизацъ	24.652.000	31.741.000	26.450.830
Отъ консумацията	147.094.000	189.421.000	157.850.830
Неразпредѣлени данъци	68.241.000	75.800.000	63.166.660
Глоби за закъснѣли данъци	7.587.600	18.829.500	15.691.250
Недобори	81.617.700	63.284.100	52.736.660
Приходи на счетоводнитъ комисии.¹⁾			
Отъ такса на глава добитъкъ, опредѣлена отъ общинския съветъ за уси- ване фонда	2.808.000	3.057.000	2.547.500
Всичко по бюджета на общините	358.262.300	412.560.600	343.800.390
А. По бюджета на държавата	3.752.116.050	4.048.806.092	4.275.132.572
Б. По бюджета на фондовете	479.262.144	516.171.078	418.347.007
В. По бюджета на общините	358.262.300	412.560.600	343.800.390
А всичко приходи отъ косвени данъци	4.589.640.494	4.977.537.770	5.037.279.969

¹⁾ Данните за 1941 г. не сж готови и посоченитъ тукъ сж споредъ даннитъ за 1940 г.

Приходи отъ прѣки данъци.

А. По бюджета на държавата.

Наименование на данъка	1939	1940	1941
	лева	лева	лева
Данъкъ-заятие, включително и данъкъ върху дружествата	487.427.475	612.451.402	992.718.118
Допълнителен данъкъ върху общия доходъ	14.656.201	20.001.014	36.950.528
Данъкъ върху овцетъ и козитъ	42.670.103	42.964.010	45.102.281
Откупи за освобождаване отъ редовна трудова повинность	7.398.562	3.969.128	1.700.643
Откупи за освобождаване отъ временна трудова повинность	23.509.644	21.843.704	22.443.064
Воененъ данъкъ	41.052.509	24.134.903	18.115.802
Данъкъ върху наследствата	39.628.554	59.907.995	72.509.589
Недобори отъ обложни данъци	131.369.875	68.491.392	84.110.625
Приходи отъ общините за заплати на учителитъ въ първоначалнитъ училища и прогимназиитъ	259.925.922	279.609.696	285.991.702
5% върху цѣлитъ размѣри на прѣкитъ данъци, поземления данъкъ и данъка върху сградитъ; по 0-75 л. на глава върху овцетъ и козитъ отъ данъка бегликъ; помощи за подпомагане пострадалитъ отъ общест- вени бедствия	72.427.830	76.793.042	75.258.640
Еднодневенъ доходъ за обществено подпомагане	102.556.956	115.457.775	119.340.049
Данъци въ полза на инвалидитъ	52.402.050	55.555.202	53.133.458
По закона за посрѣждане извънреднитъ разходи по обезпечаване сигур- ността на страната	—	226.875.758	219.667.208
Данъкъ върху имотитъ на лица отъ еврейски произходъ	—	—	382.230.765
Прѣки данъци отъ новитъ земи	—	—	9.757.554
По бюджета на Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата.			
Постъпления по чл. 2, буква „в“, отъ закона за желѣзопътната мрежа	1.996.328	1.930.678	82.127.811
Отъ превърнатата въ пари временна трудова повинность и отъ откупуване временна трудова повинность по постройка желѣзници	5.339.159	2.893.196	
Отъ основенъ желѣзопътенъ данъкъ	27.906.050	72.893.735	
Постъпления по чл. 2, буква „в“, и чл. 6 отъ закона на разширение желѣзопътната мрежа и пристанища	34.061	32.344	

Наименование на данъка	1939	1940	1941 (за 10 месеца)
	лева	лева	лева
Отъ превърната въ пари временна трудова повинност и откупуване отъ временна трудова повинност по постройка на пристанища	329.142	69.079	9.073.730
Отъ основенъ желѣзопътенъ данѣкъ и пристанищенъ данѣкъ	1.555.796	9.596.562	
Данѣкъ върху чиновническиѣ заплати, спаднатъ отъ brutниѣ имъ размѣри (при преминаването къмъ чисти заплати презъ 1934 г.), врѣхнини за търговско-индустриалната камара и др.	100.000.000	110.000.000	115.000.000
Всичко по държавния бюджетъ и по бюджета на желѣзн. и пристанищата .	1.417.186.217	1.805.470.615	2.625.231.567
Б. По бюджета на фондовете.			
23 % върху данѣкъ-занятие	221.041.453	240.181.566	257.586.420
15 % отъ поземления данѣкъ	24.682.755	23.630.687	7.439.771
15 % отъ данѣка-сгради	12.883.823	9.222.635	2.139.390
2-5 % отъ закѣснѣли данѣци	1.656.619	6.575.408	18.826.121
Фондъ „Пжтища“.			
Пжтенъ данѣкъ	23.462.069	21.000.455	173.779.879
Пжтенъ данѣкъ — 6 % отъ заплатитѣ на държ. и други служители	35.513.901	54.254.327	
5 и 10 % допълнителенъ пжтенъ данѣкъ	31.904.926	64.031.793	
Всичко по бюджета на фондовете	351.144.946	418.896.871	459.771.581
В. По бюджетитѣ на общинитѣ.¹⁾			
Бегликъ	4.628.000	5.369.000	4.474.160
Поземленъ данѣкъ	146.306.000	137.877.000	114.897.500
Данѣкъ-сгради	79.069.000	71.483.000	59.569.160
Данѣкъ-занятие	66.534.000	82.526.000	68.771.660
Недобори	190.441.300	147.662.900	123.052.410
Глоби за закѣснѣли данѣци	17.704.400	43.935.500	36.612.916
Всичко по бюджета на общинитѣ	504.682.700	488.853.400	407.377.806
А. По бюджета на държавата	1.417.186.217	1.805.470.615	2.625.231.567
Б. По бюджета на фондовете	351.144.946	418.896.871	459.771.581
В. По бюджета на общинитѣ	504.682.700	488.853.400	407.377.806
А всичко приходи отъ прѣки данѣци	2.273.013.863	2.713.220.886	3.492.380.954

За опростотворяване системата и за да не се правятъ сложни ведомости, мина се къмъ чиститѣ заплати, като данѣкъ-занятие се спада отъ brutния разходъ на заплати. Освенъ това ние имаме и нѣкои натурални прѣки данѣци, обработването на трудовата повинност и т. н., които, оценени, още повече ще измѣнятъ пропорцията въ полза на прѣкитѣ данѣци.

Отъ съпоставянето на цифритѣ на прѣкитѣ и косвени данѣци за годинитѣ 1939, 1940 и 1941 се вижда, че отношението между дветѣ категории данѣци се е развило, както следва:

за 1939 г.	прѣки къмъ косвени данѣци	както 1:2.02
„ 1940 „ „ „ „ „ „		1:1.83
„ 1941 „ „ „ „ „ „		1:1.44

Отношението между прѣкитѣ и косвенитѣ данѣци, прочее, презъ казанитѣ години е еволюирало съгласно здравитѣ социални принципи и съгласно принципитѣ за запазване на ценитѣ отъ влиянието, което оказватъ косвенитѣ данѣци.

Ако ние бѣхме вървѣли по по-лекия и по-простия пжтъ за увеличаване на данѣчната тежестъ въ връзка съ неотложнитѣ и извънредни нужди чрезъ косвенитѣ данѣци, днесъ ние щѣхме да имаме съвсемъ друго ниво на ценитѣ.

¹⁾ Даннитѣ за 1941 г., съ изключение на тия за беглика и данѣка-занятие, не сж готови и затова останалитѣ посочени данни сж дадени за казанитѣ години споредъ даннитѣ за 1940 г.

ПАРИЧНО ОБРАЩЕНИЕ.

ГОДИНИ И МЕСЕЦИ	Парично обращение			Всичко		Касови плащания на Б. н. банка	Скоростъ на паричното обращение	Други задъл. на виждане на Б. н. б.		Обща сума на задълж. на виждане на Б. н. б. (вкл. банкн. въ обрац.)	Покритие	
	Размѣни монети	Банкноти	Всичко	Срѣдно на глава отъ населението ³	Сума въ ин- дексни лева ¹			Всичко	Отъ тѣхъ вло- гове на банки		Златна на- личность	‰
Милиони лева			Милионни лева		М и л и о н и л е в а							
1938 (срѣдно месечно)	1.258	2.628	3.886	611	3.249	3.182	0.82	3.646	1.864	6.273	2.006	31.88
1939 " "	1.324	3.489	4.813	757	3.958	3.664	0.76	3.296	1.201	6.785	2.006	29.90
1940 " "	1.501	4.959	6.460	968	4.637	4.777	0.74	2.791	1.085	7.750	2.006	27.37
1940.												
Януарий—августъ (срѣдно месечно)	1.453	4.342	5.795	911	4.434	4.283	0.74	3.073	1.171	7.415	2.006	27.12
Септемврий—декемврий (срѣдно месечно)	1.596	6.194	7.790	1.167	4.981	5.765	0.74	2.228	914	8.422	2.006	27.85
1941.												
Януарий	1.593	6.444	8.037	1.204	5.082	6.521	0.81	2.110	1.120	8.554	2.006	28.21
Февруарий	1.559	6.829	8.388	1.256	5.309	5.912	0.70	1.854	1.133	8.683	2.006	29.06
Мартъ	1.624	7.800	9.424	1.412	5.853	8.340	0.88	1.395	940	9.195	2.006	27.12
Априлъ	1.652	8.634	10.286	1.541	6.260	8.300	0.81	850	780	9.483	2.006	26.88
Май	1.726	8.610	10.336	1.227	6.185	7.162	0.69	3.486	1.765	12.096	2.006	27.63
Юний	1.836	8.862	10.698	1.270	6.323	7.686	0.72	5.176	1.202	14.038	2.006	32.49
Юлий	1.983	9.838	11.821	1.403	6.789	9.657	0.82	5.681	1.523	15.519	2.006	30.15
Августъ	2.083	11.306	13.389	1.589	7.409	8.864	0.66	6.033	1.496	17.340	2.006	29.16
Януарий—августъ (срѣдно месечно)	1.757	8.540	10.297	1.363	6.151	7.805	0.76	3.323	1.245	11.863	2.006	28.84
Септемврий	2.117	12.330	14.447	1.715	7.796	9.719	0.67	6.087	1.157	18.416	2.006	27.59
Октомврий	2.136	12.995	15.131	1.796	7.852	9.184	0.82	7.036	1.477	20.031	2.507	25.94
Януарий—октомврий (срѣдно месечно)	1.831	9.365	11.196	1.441	6.486	8.134	0.73	3.971	1.259	11.536	2.056	28.42

Забележки. 1) Възъ основа на общия индексъ на ценитѣ на едро (база 1934/1935=100).

2) Скоростъта на паричното обращение е показана като съотношение между общата сума на касовите плащания на Българската народна банка и общата сума на паричното обращение.

3) Населението е изчислено споредъ даннитѣ на Дирекцията на статистиката. Презъ 1941 г. то е изчислено, както следва: до 30. IX. 1940 г. — 6.361.000 души; до 30. IV. 1941 г. — 6.676.000 души; а отъ тази дата — 8.424.000 души.

ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ НА ДЪРЖАВНИТЕ И НА ГАРАНТИРАНИТЕ ОТЪ ДЪРЖАВАТА ДЪЛГОВЕ.**Държавни и гарантирани отъ държавата дългове.****I. Държавни дългове.**

Сравнено, положението на държавните дългове на 31. X. 1940 г. и на 31. X. 1941 г. е следното:

Външни дългове.

	Остатъкъ на		
	31. X. 1940 г.	31. X. 1941 г.	Разлика въ повече или въ по-малко
	л е в а	л е в а	въ по-малко
Предвоенни заеми	9.019.800.237	9.014.872.427	—4.927.810
Следвоенни заеми отъ 1926 г. и 1928 г.	3.359.994.850	3.359.994.850	—
Други задължения (заемъ 6 1/2% 1923 г. и дългъ къмъ „Дисконто Гезелшафтъ“)	245.539.460	229.726.976	—15.812.484
Всичко външни дългове . .	12.625.334.547	12.604.594.253	—20.740.294

Вътрешни дългове.

Консолидирани дългове (облигационни заеми)	2.505.536.431	2.597.794.044	+92.257.613
Неконсолидирани дългове (дългъ къмъ Б. н. банка, разни фондове и дългъ срещу съкр. бонове)	9.996.684.663	13.691.951.549	+3.695.266.886
Всичко вътрешни дългове .	12.501.221.094	16.289.745.593	+3.787.524.499
А всичко външни и вътрешни дългове . . .	25.127.555.641	28.894.339.846	+3.766.784.205

Въ тая обща сума сж включени попадащите се части отъ стабилизационния заемъ отъ 1928 г. на Българската земеделска и кооперативна банка и на разни общини, както и тия на Столичната община отъ заемъ 6 1/2% 1923 г. (Ено), на други общини отъ народния заемъ 1921 г. и задължения на общини и учреждения срещу съкровищни бонове и др., възлизащи общо на 31. X. 1940 г. на лева 434.145.285 и на 31. X. 1941 г. на лева 577.111.445. Остатъкътъ отъ дълга въ тежестъ на държавата възлиза на 31. X. 1940 г. на лева 24.691.072.356 и на 31. X. 1941 г. на лева 28.317.228.401.

Намаляването на външните предвоенни заеми съ лева 4.927.810 се дължи на конфискувани облигации по сжщитъ заеми, заложи за гаранция на чиновници и по предприятия.

Намаляване на други външни задължения съ лева 15.812.484 се дължи на направеното погашение по дълга на „Дисконто Гезелшафтъ“, Берлинъ, и на откупенитъ облигации отъ 6 1/2% заемъ 1923 г. (Ено).

Увеличението на вътрешния консолидиранъ дългъ съ лева 92.257.613 се дължи на сключения 5% заемъ отъ 1939 г. за подобрене на земеделието.

Увеличението на неконсолидирания вътрешенъ дългъ съ лева 3.695.266.886 се дължи на издаденитъ съкровищни бонове срещу направени държавни доставки и изтеглени суми срещу сключени заеми отъ разни учреждения.

Службата по външните държавни заеми следъ 1 януарий 1941 г. до края на европейската война ще се извършва, съгласно XI постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 19 декемврий 1940 г., протоколъ № 220, одобрено отъ Народното събрание съ решение, публикувано въ Държавенъ вестникъ, брой 252, отъ 13 ноемврий 1941 г., по начина и условията, установени следъ 1 априлъ 1940 г., т. е. трансферътъ на лихвитъ продължава да бжде преустановенъ, съ изключение за Германия и протектората Бохемия и Моравия, като вноскитъ за тия лихви въ размъръ на 40% се извършватъ въ лева по две специални смѣтки за всѣки заемъ при Българската народна банка: едната предназначена за купонитъ, платими въ чужбина, съ изключение на Германия и протектората Бохемия и Моравия, а другата предназначена за купонитъ, платими въ България, Германия и протектората Бохемия и Моравия. Плащането на купонитъ въ България се извършва редовно съ лева, а това на купонитъ въ Германия и протектората Бохемия и Моравия става въ германски марки. Въ другитъ държави плащането на купонитъ е преустановено, съ изключение на Франция, кждето презъ месецъ юлий т. г. бѣ подновено плащането за купонитъ съ падежи отъ 15 май 1940 г. до 1 юний 1941 г. включително, като нуждитъ девизи се добиха отъ продажба на български тютюни на френската режия. Плащането въ Франция на купонитъ съ падежи следъ 1 юний 1941 г. е преустановено.

II. Гарантирани от държавата дългове.

Сравнено, положението на гарантираните от държавата дългове на 31. X. 1940 г. и 31. X. 1941 г. е следното:

	О с т а т ъ к ъ н а		
	31. X. 1940 г. л е в а	31. X. 1941 г. л е в а	Разлика въ повече или въ по-малко
Външни дългове въ облигации и аванси с/у бонове	447.451.140	447.371.276	—79.864
Вътрешни облигационни заеми .	5.629.792.836	5.809.278.562	+179.485.726
Отпустнати заеми отъ Б. н. банка отъ срѣдствата на Пенсионния фондъ	238.646.296	176.609.741	—62.036.555
Отпустнати заеми отъ Б. з. к. банка безъ издаване на обли- гации	2.400.720.903	1.574.360.524	—826.360.379
Разрешени заеми отъ банка „Български кредитъ“ безъ из- даване на облигации	180.569.450	641.163.337	+460.593.887

Намалението на външните облигационни заеми и аванси срещу бонове се дължи на това, че сж откупени облигации по 4½% заемъ на Софиската градска община.

Увеличението на вътрешните облигационни заеми се дължи:

1. На реализирана частъ отъ заема, разрешенъ на Главната дирекция на строежите за нуждите на пжтищата въ размѣръ на 210.000.000 л. („Д. в.“ брой 291, отъ 24. XII. 1940 г.), и

2. На реализирана частъ отъ заема, разрешенъ на фонда „Напоиване и отводняване“ при Министерството на земедѣлието и държавните имоти въ размѣръ на 250.000.000 л. („Д. в.“ брой 137/21.VI. 1940 г.).

Намалението на заемите, отпустнати отъ Българската народна банка отъ срѣдствата на Пенсионния фондъ, се дължи на опростените лихви и капиталъ по нѣкой отъ горните заеми, съгласно членове 1, 3 и 9 отъ закона за финансовото облекчение и заздравяване на общините.

Намалението на отпустнатите заеми отъ Българската земедѣлска и кооперативна банка се дължи главно на изплатена частъ отъ аванса, даденъ на Дирекцията за храноизносъ.

Увеличението на отпустнатите заеми отъ банка „Български кредитъ“ се дължи на отпустнатите нови заеми.

ПО ДЕЙНОСТЪТА НА ПОГАСИТЕЛНАТА КАСА.

Дейността на Погасителната каса и презъ 1941 г. включва въ себе си все още първия периодъ, този на установяване на конверсната маса. Това се дължи на факта, че доста дѣла отъ тия, образувани презъ 1939 г., все още не сж окончателно решени отъ ликвидационните комисии въ страната, поради ревизии на тия дѣла или други причини. Затова пълни и изчерпателни сведения относно точния брой на длъжниците, сумата на облигациите, които ще бждатъ издадени, сумата на дълговете съ процентно намаление може да се даде приблизително. Точната сума не е установена. Все пакъ една приблизителна цифра, обаче доста близка до действителността, може да имаме.

Така, решените дѣла по З. О. Д. З. К. отъ 1934 г. на длъжниците, минали къмъ Погасителната каса, възлизатъ на 209.342. Тия по измѣнението на сжщия отъ 1. V. 1939 г. — на 55.506, или общиятъ брой на длъжниците по старите и новите дѣла възлиза на 264.848. Отъ тѣхъ земедѣлци-стопани сж 246.238; занаятчици — 12.765; търговци — 5.848. Процентно отъ броя на всички длъжници 93% сж земедѣлци-стопани; 4·8% занаятчици и 2·2% — търговци. По отношение на сумите, земедѣлци-стопани дължатъ 86·7%; занаятчици — 6·2% и търговци — 7·1%. Земедѣлците-стопани сж получили срѣдно 35·5% процентно намаление на дълговете си; занаятчиците — 23·9% и търговците — 11·5%. Намалението на дълговете, понесено отъ държавата, е около 1.922.000.000 л. Отъ тая сума на земедѣлци-стопани се падатъ 1.783.000.000 л.; на занаятчици — 91.500.000 л.; на търговци — 47.500.000 л. Следователно, държавата е поела върху си отъ задълженията на земедѣлците-стопани сумата 1.783.000.000 л., а за другите две съсловия сумата 139.000.000 л.

Най-големъ процентъ длъжници сж тия, които дължатъ отъ 10 до 20.000 л.; тѣ представляватъ 27·3% отъ броя на всички длъжници. Длъжниците отъ 2.000 до 40.000 л. представляватъ 84% отъ броя на всички длъжници. Сумата на дълговете на тия 84% отъ длъжниците е едва 46% отъ дълговете на всички длъжници. 16% отъ длъжниците сж съ дългъ надъ 40.000 л.

Постъпления.

Отъ 1936 г. до 1. XI. 1941 г. сж внесени общо отъ длъжниците, както следва:

За 1936 г. — въ пари 151.880.084 л.; въ облигации 22.195.500 л.	или общо 174.075.584 л.
За 1937 г. — въ пари 132.869.926 л.; въ облигации 260.081.700 л.	или общо 392.951.626 л.
За 1938 г. — въ пари 58.918.151 л.; въ облигации 188.483.800 л.	или общо 247.401.951 л.
За 1939 г. — въ пари 50.900.172 л.; въ облигации 156.361.200 л.	или общо 207.261.372 л.
За 1940 г. — въ пари 76.580.758 л.; въ облигации 172.975.800 л.	или общо 249.556.558 л.
За 1941 г. — до XI. въ пари 46.081.891 л.; въ облигации 95.946.426 л.	или общо 142.028.317 л.
или за горния периодъ отъ време сж постъпили общо въ пари — 517.230.982 л.	
въ облигации — 896.044.426 л., или всичко въ пари и облигации	

1.413.275.408 л.

Анютети.

Анютетните вноски въ поменатия по-горе периодъ отъ време сж, както следва;

За 1936 г. — 211.191.000 л.
За 1937 г. — 308.188.000 л.
За 1938 г. — 300.180.000 л.
За 1939 г. — 316.863.000 л.
За 1940 г. — 367.868.000 л. и
За 1941 г. — 354.010.000 л.

или всичко анютетни вноски за цѣлия периодъ време е 1.858.300.000 л.

Предсрочни плащания.

Длъжници, изплатили предпадежно задълженията си за периода 1936 — 1941 г. — до I. XI. сж:

За 1936 г. 1.124 длъжници, внесено въ пари 2.681.207 л., а въ облигации 10.278.063 л., или общо 12.959.270 л.
За 1937 г. 4.400 длъжници, внесено въ пари 5.367.665 л., а въ облигации 51.009.288 л., или общо 56.376.453 л.
За 1938 г. 9.293 длъжници, внесено въ пари 20.095.447 л., а въ облигации 102.541.373 л., или общо 122.636.820 л.
За 1939 г. 5.751 длъжници, внесено въ пари 18.142.136 л., а въ облигации 64.186.439 л., или общо 82.378.575 л.
За 1940 г. 8.486 длъжници, внесено въ пари 28.158.195 л., а въ облигации 105.796.128 л., или общо 133.954.323 л.
За 1941 г. 5.616 длъжници, внесено въ пари 17.946.536 л., а въ облигации 61.205.005 л., или общо 79.151.541 л.

Или за горния периодъ време предпадежно изплатили задълженията си възлизатъ на 34.670 длъжници; отъ които сж постъпили всичко суми: въ пари 92.441.186 л.; въ облигации 395.016.296 л. = на обща сума 487.457.482 л.

По категории, изплатили предпадежно дълговетъ си, сж:

Земедѣлци-стопани 33.195, внесено въ пари 83.809.269 л., а въ облигации 350.077.671 л., или общо 433.886.940 л.
Занаятци 881, внесено въ пари 3.333.773 л., а въ облигации 15.563.812 л., или общо 18.897.585 л., и
Търговци 594, внесено въ пари 5.298.144 л., а въ облигации 29.374.813 л., или общо 34.672.957 л.

Отъ горното е видно, че отъ общия брой на длъжниците по старитѣ и нови облекчителни дѣла, предсрочно изплатилитѣ дълга си представляватъ 130%.

Въ болшинството си предпадежнитѣ плащания се извършватъ отъ длъжници съ по-дребни задължения. Докато срѣдното задължение на длъжниците къмъ касата е 25.100 л.; това на изплатилитѣ предсрочно дълга си е 14.053 л. Като се вземе предвидъ, че срѣдното процентно намаление на дълговетъ е около 30%, вижда се, че платилитѣ предсрочно дълга си сж внесли срещу намаления имъ дългъ 140% въ пари и 860% въ облигации. При срѣдния курсъ на облигациитѣ, който е билъ около 50 л. за периода на плащанията и като се вземе подъ внимание даденото намаление, изплатилитѣ предсрочно сж се възползували отъ закона и изплатили дълговетъ си при около 600% намаление.

Закъснѣли вноски.

Като спаднемъ предсрочно платенитѣ дългове въ пари и облигации, невнесенитѣ анютети, включително и този отъ I. X. т. г., възлизатъ на сума 932.482.074 л.; отъ тѣхъ въ пари 504.360.204 л., а въ облигации 428.121.870 л. Процентно изразено, не сж постъпили 50·2% отъ вноскитѣ, отъ които 54·3% пари и 46·1% облигации.

Нередовнитѣ длъжници, поставени въ забава съгласно чл. 86 отъ З. О. Д. З. К. съ две и повече закъснѣли вноски, възлизатъ на около 45.000 души съ задължения на обща сума около 1 милионъ лева. Въ сжщность тѣхниятъ брой е много по-голямъ, защото много отъ длъжниците съ невнасяне на втората си вноска на I. X. т. г. сж станали нередовни и по технически причини не сж могли да бждатъ поставени още въ забава. Обстоятелството, че невнесенитѣ вноски сж по-малко, отколкото е сумата на нередовнитѣ длъжници, се дължи на факта, че доста отъ длъжниците, които сж редовни, било сж наднаесли, било сж изплатили частъ отъ дълговетъ си. Това, което най-много бие на очи, е, че отъ всички тия 45.000 длъжници, малката частъ отъ 3.676 такива дължатъ 756.269.116 л. Това сж длъжници отъ категорията съ дългове отъ 100 хиляди до 1 милионъ лева. Срещу тѣхъ именно, съгласно XXXIII постановление на Министерския съветъ отъ 30 септември т. г. Погасителната каса предприе действия и подлежащи на незабавно принудително събиране на дълговетъ имъ; съгласно даденитѣ отъ менъ препоръки, висши чиновници на Погасителната каса обходиха околитѣ и дадоха 15-дневенъ срокъ на тия отъ длъжниците, които иматъ възможность, съгласно сведенията на Погасителната каса отъ кореспондентитѣ на Българска народна банка и Българска земеделска и кооперативна банка — да

платятъ закъснителитѣ си вноски, за да не се действува спрямо тѣхъ. Това даде добри резултати и постъпленията се засилиха. Предприеха се изпълнителни действия най-напредъ спрямо недобросъвестни длъжници въ София, чиито имоти ще бждатъ продадени; а заедно съ това се предприематъ такива въ провинцията по провърени сведения за недобросъвестностъ. Въ това направление продължава да се действува и резултатитѣ ще бждатъ известни следъ годишното приключване на сметкитѣ на Погасителната каса.

Кредитори и облигации.

Споредъ предварителни сведения, Погасителната каса ще трѣбва да издаде по старитѣ и новитѣ облекчителни дѣла облигации за около 6.600.000.000 л. Отъ тѣхъ — по старитѣ облекчителни дѣла лева 5.490.000.000, а по новитѣ 1.110.000.000 л.

На Б.з.к. банка се падатъ 2.700.000.000 л., т.е. 34·30% отъ всички облигации за издаване. На частни лица и обществени учреждения лева 2.124.000.000 — т.е. 32·20%; на кооперативнитѣ сдружения лева 972.000.000 — 14·70%; на Популярнитѣ банки 757.000.000 лева — 11·50%, частни банки — 440.000.000 л. — 6·70%, Българска народна банка лева 37.000.000 — 0·60%.

Категории кредитори.

За категориитѣ на частни лица има сведения относно занятieto на 205.492 души, които има да получаватъ облигации за 1.573.210.000 л. Отъ казанитѣ кредитори 84.855 души сж търговци, съ облигации за получаване 725.433.100 л.; земеделци — 74.464, съ облигации за получаване 439.781.300 л.; обществени учреждения 17.444 — съ 131.066.760 л. облигации, чиновници, пенсионери и рентиери 6.999 души — съ 71.073.000 л.; свободни професии 6.073 — 66.709.300 л. облигации; занаятчици 5.840 — съ 32.800.000 л. облигации; индустриалци 1.501 — съ лева 16.365.500 — и разни други. Общиятъ брой на кредиторитѣ надминава 600.000 души. Ясно е, че всички обществени категории и слоеве сж засегнати отъ З. О. Д. З. К.

Тиражи.

Тиражитѣ на издаденитѣ облигации се извършватъ съгласно чл. 36 отъ З. О. Д. З. К., като се взематъ облигациитѣ, постъпили отъ длъжницитѣ за заплащане дълговетѣ имъ, и приспадатъ отъ тиража. До края на 1941 г. има излѣзли въ тиражъ облигации за 730.082.090 л. Отъ постъпилитѣ 896.014.426 л. облигации оставатъ за следващитѣ тиражи 155.962.424 л. Презъ 1941 г. се откупиха облигации съгласно чл. 43 отъ З. О. Д. З. К., съ целъ да се заздравятъ кредитнитѣ кооперативни сдружения, на номинална стойностъ 185.712.000 л. Тѣхното откупуване стана съ помощта на извънредната субсидия въ размѣръ на 30.000.000 л. отъ държавата и 100.000.000 л. заемъ, сключенъ отъ Погасителната каса отъ Българска народна банка. Съ тия суми — постъпилитѣ отъ длъжницитѣ и откупенитѣ отъ кооперативнитѣ сдружения облигации възлизатъ на 341.674.000 л. — Погасителната каса може да посрещне тиражитѣ за още две години. Тѣй както вървятъ постъпленията на облигациитѣ отъ длъжницитѣ, Погасителната каса редъ години нѣма да прибѣгне къмъ тиражи срещу пари на сжитѣ облигации.

Субсидията служи да се посрѣщатъ загубитѣ отъ процентното намаление, дадено на длъжницитѣ, тия отъ неплатежеспособнитѣ длъжници, а сжщо и за евентуално откупуване облигации отъ кредитнитѣ кооперативни сдружения. Съгласно чл. 43 отъ З. О. Д. З. К., тя би трѣбвало да бжде не по-малка отъ 200.000.000 л. До края на 1941 г. държавата е отпустнала на Погасителната каса сумата отъ 735.287.017 л. Отъ тая сума за бюджетни разходи на Погасителната каса отъ 1934 г. до края на 1941 г. сж изразходвани 164.000.000 л. Като се вземе, че до крайния срокъ за изплащането на облигациитѣ, който е 1967 г., се гласува сегашната субсидия отъ 130 милиона лева, държавата ще понесе още 3.380.000.000 л. по силата на З. О. Д. З. К. Заедно съ досегашната субсидия, общата сума на субсидията до крайния срокъ ще възлѣзе на 4.150.000.000 л.

Както се каза по-горе, отъ процентното намаление, дадено на длъжницитѣ, държавата ще понесе 1.922.000.000 л. По силата на самия законъ, който дава облекчение на длъжницитѣ занаятчици съ дългове до 40.000 л., безъ да притежаватъ какъвто и да е активъ, и на земеделцитѣ-стопани съ задължения до 75.000.000 л., а сжщо така и на останалитѣ длъжници, само съ активъ 50% отъ общитѣ имъ задължения, предполага се държавата да не събере отъ длъжницитѣ около лева 2·5 милиарда до 3 милиарда лева. Ясно е, че държавата съ закона за облекчение на длъжницитѣ е поела върху себе си около 5 милиарда лева. Тѣзи 5 милиарда лева ще бждатъ понесени отъ всички български граждани. Съ огледъ на идеята за жертви отъ всички, при измѣнението на З. О. Д. З. К. отъ 1. V. 1939 г. се намали съ 30% отъ номиналната стойностъ, т.е. съ 70%, тиражната стойностъ на облигациитѣ заплащатъ на кредиторитѣ.

Покачването ценитѣ на имотитѣ, на земеделскитѣ и индустриални произведения дава възможностъ да се смѣта, че целитѣ, които си бѣше поставилъ законътъ, се постигнаха — облекчиха се длъжницитѣ, като имъ се даде ниска лихва и 20 години за изплащане на сключенитѣ отъ тѣхъ задължения, да могатъ да ги посрѣщатъ при настъпилата благоприятна стопанска конюнктура, а кредиторитѣ — да мобилизиратъ замразенитѣ си вземания чрезъ полученитѣ отъ тѣхъ облигации.

ТАБЛИЦА

за действително постъпилите приходи и за действително изплатените разходи по бюджетите на държавата за отъ 1931/1932—1941 г. включително.

	1931/1932	1932/1933
По бюджета на държавата.		
Приходъ	5.197.788.053	4.735.354.035
Разходъ	6.102.827.241	5.468.582.604
Излишекъ (+) или дефицитъ (—)	— 905.039.188	— 733.228.569

1933/1934	1934/1935 (за 9 м.)	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941 (отъ 1. I. до 31. X. 1941)
4.986.954.527	3.972.808.676	5.399.104.896	6.468.793.408	7.679.239.454	7.686.619.863	8.281.292.506	9.385.374.546	14.133.720.946
5.391.766.136	4.351.250.413	5.684.885.450	6.186.994.106	7.087.174.218	7.206.592.101	8.010.927.837	9.143.703.935	14.088.328.193
—401.811.609	—378.441.737	—285.780.554	+281.799.302	+592.065.236	+480.027.762	+270.364.669	+241.670.611	+45.392.753

ТАБЛИЦА

за приключване бюджетите на държавата отъ 1879—1941 г. включително.

Б Ю Д Ж Е Т Ъ	Действително постъпили приходи	Действително изплатени разходи	Излишекъ (+) или дефицитъ (—)
1879	23.761.222	21.359.362	+ 2.401.860
1880	32.218.730	26.290.102	+ 5.928.628
1881	26.501.758	24.748.547	+ 1.753.211
1882	27.420.264	28.947.507	— 1.527.243
1883	32.227.237	31.030.929	+ 1.196.308
1884	29.213.455	34.526.514	— 5.313.059
1885	27.725.114	40.406.718	— 12.681.604
1886	49.787.596	55.458.848	— 5.671.252
1887	55.321.439	49.325.090	+ 5.496.349
1888	59.176.203	71.222.501	— 12.046.298
1889	71.503.896	74.744.259	— 3.240.363
1890	70.281.787	85.019.879	— 14.738.092
1891	91.332.334	93.074.737	— 1.742.403
1892	86.445.914	107.168.537	— 20.722.623
1893	83.150.493	94.675.659	— 11.525.166
1894	103.120.393	107.423.246	— 4.302.853
1895	89.914.079	97.444.078	— 7.529.999
1896	93.555.178	100.997.579	— 7.442.401
1897	92.650.288	98.755.653	— 6.105.365
1898	97.286.486	110.995.943	— 13.709.457
1899	86.142.172	100.212.858	— 14.070.686
1900	88.382.335	109.186.205	— 20.803.870
1901	97.515.271	103.169.788	— 5.654.517
1902	108.372.181	111.051.486	— 22.679.305
1903	102.030.058	105.019.221	— 989.163
1904	118.303.521	113.365.047	+ 4.938.474
1905	162.243.404	148.920.802	+ 13.322.602

ТАБЛИЦА
за разрешените кредити и изплатените разходи по първоначално и допълнително разрешените кредити по редовния бюджет на държавата
(отъ 1936 до 1941 бюджетни години включително).

Министерства и дирекции	1936 бюджетна година			1937 бюджетна година			1938 бюджетна година			1939 бюджетна година			1940 бюджетна година			1941 бюджетна година (отъ 1. I. до 31. X. 1941 г.)		
	Разрешени кредити	Изплатени разходи	Свободни кредити	Разрешени кредити	Изплатени разходи	Свободни кредити	Разрешени кредити	Изплатени разходи	Свободни кредити	Разрешени кредити	Изплатени разходи	Свободни кредити	Разрешени кредити	Изплатени разходи	Свободни кредити	1942 отъ разрешените кредити	Изплатени разходи	Свободни кредити
Редовенъ бюджетъ на държавата.																		
Върховно правителство	37.557.000	36.862.658	—	37.555.000	36.730.649	—	52.490.000	48.203.132	—	66.120.000	59.134.606	—	66.760.000	64.399.188	—	60.246.666	60.240.666	—
Всичко	37.557.000	36.862.658	694.342	39.658.554	38.834.203	824.351	54.013.100	49.726.232	4.286.868	66.621.300	59.635.906	6.985.394	66.810.030	64.449.188	2.360.812	71.944.994	67.067.127	4.877.863
Гл. дирекция на държавните дългове	2.243.122.000	1.951.934.630	—	2.008.449.000	1.978.297.614	—	1.916.980.000	1.825.194.717	—	1.808.700.000	1.692.351.221	—	1.817.100.000	1.787.954.544	—	1.813.416.666	1.813.416.666	—
Всичко	2.243.122.000	1.951.934.630	212.747.370	2.134.658.336	2.104.506.950	30.151.386	1.962.041.945	1.870.256.662	91.785.283	1.846.700.000	1.730.351.221	116.348.779	1.857.100.084	1.827.454.628	29.145.456	2.173.762.940	2.151.993.739	21.769.201
Върховна и областни съветни палати	20.380.000	19.216.238	—	20.983.000	19.956.340	—	21.120.000	20.523.622	—	22.390.000	21.960.202	—	22.971.000	22.434.890	—	21.866.666	21.866.666	—
Всичко	20.380.000	19.216.238	1.163.762	21.011.437	19.984.777	1.026.660	20.880.000	20.523.622	356.378	22.390.000	21.960.202	429.798	22.971.000	22.434.890	536.110	26.499.170	23.930.056	2.569.114
М-во на външните работи и изпозвд.	87.304.000	81.718.422	—	88.200.000	80.148.285	—	91.780.000	87.548.441	—	96.177.000	91.178.671	—	100.825.080	88.979.581	—	86.558.333	86.558.333	—
Всичко	87.304.000	81.718.422	—	88.200.000	80.148.285	—	91.780.000	87.548.441	—	96.177.000	91.178.671	—	100.825.080	88.979.581	—	86.558.333	86.558.333	—
Българска православна църква	100.291.500	94.705.922	—	91.730.709	83.678.994	—	91.780.766	87.549.207	—	96.180.445	91.182.116	—	103.429.922	91.584.503	—	96.745.990	90.288.943	6.457.047
Всичко	100.291.500	94.705.922	5.585.578	91.730.709	83.678.994	8.051.715	91.780.766	87.549.207	4.231.559	96.180.445	91.182.116	4.998.329	103.429.922	91.584.503	11.845.419	96.745.990	90.288.943	6.457.047
М-во в. р. н. з., администр. и полиция	69.482.000	69.308.835	—	71.500.000	71.050.139	—	71.980.000	71.494.112	—	90.019.000	81.099.564	—	90.465.000	85.587.037	—	79.708.333	79.708.333	—
Всичко	69.482.000	69.308.835	1.900.000	71.500.000	71.050.139	449.861	71.980.000	71.494.112	485.888	90.019.000	81.099.564	8.919.436	90.465.000	85.587.037	4.877.963	79.708.333	79.708.333	—
Главна дирекция на народното здраве	288.345.000	271.271.048	—	331.200.000	300.032.025	—	332.560.000	310.505.734	—	338.580.000	323.930.536	—	355.840.000	317.779.320	—	423.848.333	423.848.333	—
Всичко	288.345.000	271.271.048	8.389.220	331.200.000	300.032.025	13.990.196	332.560.000	310.505.734	—	338.580.000	323.930.536	—	355.840.000	317.779.320	—	423.848.333	423.848.333	—
М-во на финансите	296.734.220	279.660.268	17.073.952	345.190.196	314.022.221	31.167.975	332.052.386	310.505.734	21.546.652	334.667.539	323.930.536	10.737.003	478.364.860	440.304.180	38.060.680	1.358.735.830	1.125.039.750	233.696.080
Всичко	296.734.220	279.660.268	17.073.952	345.190.196	314.022.221	31.167.975	332.052.386	310.505.734	21.546.652	334.667.539	323.930.536	10.737.003	478.364.860	440.304.180	38.060.680	1.358.735.830	1.125.039.750	233.696.080
М-во на народното просвещение	187.731.000	177.674.299	—	197.731.000	189.314.287	—	199.490.000	186.361.109	—	223.060.000	201.800.317	—	294.780.000	241.141.187	—	319.153.333	244.143.708	—
Всичко	187.731.000	177.674.299	—	197.731.000	189.314.287	—	199.490.000	186.361.109	—	223.060.000	201.800.317	—	294.780.000	241.141.187	—	319.153.333	244.143.708	—
М-во на финансите	873.875.000	849.386.826	—	897.720.000	859.335.458	—	917.800.000	893.393.401	—	1.013.993.000	986.703.676	—	1.072.800.000	1.046.171.121	—	990.690.833	990.690.833	—
Всичко	873.875.000	849.386.826	—	897.720.000	859.335.458	—	917.800.000	893.393.401	—	1.013.993.000	986.703.676	—	1.072.800.000	1.046.171.121	—	990.690.833	990.690.833	—
М-во на финансите	200.339.000	194.162.569	—	248.030.000	240.890.500	—	218.500.000	215.900.983	—	233.715.000	227.633.068	—	270.686.000	256.723.407	—	316.416.666	316.416.666	—
Всичко	200.339.000	194.162.569	833.803	248.030.000	240.890.500	3.290.583	218.500.000	215.900.983	3.290.583	233.715.000	227.633.068	12.887.083	270.686.000	256.723.407	10.238.060	316.416.666	316.416.666	—
М-во на правосъдието	166.256.000	162.734.865	—	169.477.000	164.006.989	—	175.035.000	172.786.449	—	193.272.000	189.440.434	—	197.000.000	192.349.548	—	179.947.500	179.947.500	—
Всичко	166.256.000	162.734.865	—	169.477.000	164.006.989	—	175.035.000	172.786.449	—	193.272.000	189.440.434	—	197.000.000	192.349.548	—	179.947.500	179.947.500	—
М-во на войната	1.051.777.000	1.038.995.798	—	1.730.000.000	1.721.522.973	—	1.820.600.000	1.809.473.600	—	1.923.673.000	1.891.457.433	—	2.332.564.000	2.310.562.569	—	1.942.475.000	1.942.475.000	—
Всичко	1.051.777.000	1.038.995.798	—	1.730.000.000	1.721.522.973	—	1.820.600.000	1.809.473.600	—	1.923.673.000	1.891.457.433	—	2.332.564.000	2.310.562.569	—	1.942.475.000	1.942.475.000	—
Въздушни войски	40.000.000	40.000.000	—	125.000.000	123.216.759	—	175.000.000	173.925.374	—	266.575.000	264.276.923	—	387.795.000	386.432.543	—	379.591.666	307.432.842	—
Всичко	40.000.000	40.000.000	—	125.000.000	123.216.759	—	175.000.000	173.925.374	—	266.575.000	264.276.923	—	387.795.000	386.432.543	—	379.591.666	307.432.842	—
Морски войски	80.000.000	78.835.765	—	145.019.839	143.236.598	—	178.000.547	176.925.921	—	304.075.100	301.777.023	—	397.801.541	396.430.084	—	495.716.670	307.432.842	188.283.828
Всичко	80.000.000	78.835.765	1.164.235	145.019.839	143.236.598	1.783.241	178.000.547	176.925.921	1.074.626	304.075.100	301.777.023	2.298.077	397.801.541	396.430.084	1.362.457	495.716.670	307.432.842	188.283.828
Трудови войски	109.450.000	101.508.490	—	135.000.000	133.600.618	—	146.500.000	146.294.239	—	127.280.000	125.020.675	—	131.178.000	129.850.675	—	137.500.000	137.500.000	—
Всичко	109.450.000	101.508.490	—	135.000.000	133.600.618	—	146.500.000	146.294.239	—	127.280.000	125.020.675	—	131.178.000	129.850.675	—	137.500.000	137.500.000	—
М-во на търговията, промишл. и труда	69.735.000	65.401.576	—	73.420.000	65.408.106	—	78.017.000	69.549.877	—	130.616.341	128.364.791	—	145.273.690	143.946.365	—	331.534.170	259.482.363	72.051.807
Всичко	69.735.000	65.401.576	—	73.420.000	65.408.106	—	78.017.000	69.549.877	—	130.616.341	128.364.791	—	145.273.690	143.946.365	—	331.534.170	259.482.363	72.051.807
М-во на земеделието и държ. имоти	327.250.000	296.889.073	—	315.325.000	277.821.732	—	372.500.000	361.253.141	—	438.713.000	415.509.765	—	576.410.000	584.360.369	—	584.360.369	584.360.369	—
Всичко	327.250.000	296.889.073	—	315.325.000	277.821.732	—	372.500.000	361.253.141	—	438.713.000	415.							

Б Ю Д Ж Е Т Ъ	Действително постъпили приходи	Действително изплатени разходи	Излишек (+) или дефицит (-)
1906	150.078.973	146.639.629	+ 3.439.344
1907	175.134.577	180.817.095	— 5.682.518
1908	229.326.083	228.251.422	+ 1.074.661
1909	200.135.407	191.049.739	+ 9.085.668
1910	240.230.224	232.111.939	+ 8.118.285
1911.	204.184.815	208.595.726	— 4.410.911
1912	251.784.885	291.467.474	— 39.682.589
1913	248.051.231	345.412.498	— 97.361.267
1914	351.125.358	290.612.664	+ 60.512.694
1915	292.369.816	314.348.534	— 21.978.718
1916	963.314.376	482.660.023	+ 480.654.353
1917	855.480.263	978.142.931	— 122.662.668
1918	672.216.681	1.292.417.950	— 620.201.269
1919/1920	846.086.734	1.473.542.806	— 627.456.072
1920/1921	2.008.528.225	2.026.153.641	— 17.625.416
1921/1922	3.002.595.216	3.861.099.959	— 858.504.743
1922/1923	4.455.150.789	4.518.143.557	— 62.992.768
1923/1924	5.365.521.918	5.481.440.760	— 115.918.842
1924/1925	6.858.031.506	7.970.230.319	— 1.112.198.813
1925/1926	6.364.367.223	7.134.580.327	— 770.213.104
1926/1927	6.234.432.406	6.507.768.001	— 273.335.595
1927/1928	6.687.214.096	6.616.293.801	+ 70.920.295
1928/1929	7.174.268.545	6.834.308.369	+ 339.960.176
1929/1930	6.655.355.456	6.961.655.704	— 306.300.248
1930/1931	5.579.513.965	6.691.881.030	— 1.112.367.065
1931/1932	5.197.788.053	6.102.827.241	— 905.039.188
1932/1933	4.735.354.035	5.468.582.604	— 733.228.569
1933/1934	4.986.954.527	5.391.766.136	— 404.811.609
1934/1935 (за 9 м.)	3.972.808.676	4.351.250.413	— 378.441.737
1935 б. г.	5.399.104.896	5.684.885.450	— 285.780.554
1936 б. г.	6.468.793.408	6.186.994.106	+ 281.799.302
1937 б. г.	7.679.239.454	7.087.174.218	+ 592.065.236
1938 б. г.	7.686.619.863	7.206.592.101	+ 480.027.762
1939 б. г.	8.281.292.506	8.010.927.837	+ 270.364.669
1940 б. г.	9.385.374.546	9.143.703.935	+ 241.670.611
1941 б. г. (за 10 м.)	14.133.720.946	14.088.328.193	+ 45.392.753

Забележка 1. От 1879 г. до 1941 г., или по 63 бюджета на държавата, имаме 42 бюджета приключени съ дефицит и 21 бюджета приключени съ излишек.

Забележка 2. До 1928/1929 финансова година включително, въ горната таблица сж включени приходите и разходите по бюджета на Главната дирекция на железниците и пристанищата, който следъ тази година се обособи въ отдѣленъ бюджетъ, и приходите и разходите му за следващите години не сж показани въ горната таблица.

Въ приходите и разходите по таблиците на стр. 27 и 28 сж показани, освенъ приходите и разходите по редовните бюджети, и тия по извънредните бюджети и извънредни кредити, както и изплатените разходи по разписки и текущи сметки.)

Председател Христо Калфовъ: Има думата г-нъ министърът на финансите.

Министъръ Добри Божиловъ: (Отъ трибуната. Посрещанъ съ продължителни ръкоплъскания). Уважаеми г-да народни представители! Пристъпваме къмъ единъ отъ най-важните парламентарни актове, най-важниятъ следъ тронната речъ. Ако това е вѣрно за нормално време, толкова по-вѣрно е за военно време, при каквато обстановка сме сега. И много право видни държавници отъ миналото сж казвали, че парите сж най-важниятъ нервъ на войната. Отъ друга страна, въ военно време, който иска миръ, трѣбва да се готви за война, а за воденето на войната трѣбватъ пари, пари и пакъ пари. На трето мѣсто, като една най-важна предпоставка за успѣха и на политика, и на войската въ военно време се смѣтатъ здравите държавни финансии.

Г-да народни представители! Азъ чувствувамъ всичката отговорностъ въ тия времена и на правителството, и на Парламента, при разглеждането на тоя важенъ законодателенъ актъ. Чрезъ него ще трѣбва съ всички усилия да се постареемъ да съберемъ, по единъ социално най-справедливъ начинъ, приходите и да ги употребимъ целесъобразно за най-важните въ случая нужди, градиращи по тяхното значение. Азъ чувствувамъ какъ очите на цѣ-

лия народъ въ тоя моментъ сж обърнати къмъ правителството и Парламента, очаквайки едно справедливо, едно социално издържано разрешение на важните финансови проблеми, чрезъ което да може да се укрепи неговиятъ духъ, да стане той една гранитна скала, въ която да се разбиятъ всички мъжнотии, които евентуално биха могли да дойдатъ отъ която и да било страна.

Г-да народни представители! За четвърти пѣтъ азъ имамъ честта да внасямъ въ Парламента бюджетопроектъ. Сждбата отреди така, щото всѣка година внасянето на бюджетопроекта да бѣде при все по-усложнени и все по-мъжни условия. Войната се усложнява, нейното влияние се чувствува вече по-силно и въ невоюващите страни. Войната вече започва третата си година, и тя се обръща въ едно изпитание, на което всичките народи сж подложени, за да докажатъ своята годностъ, своята издръжливостъ.

Г-да народни представители! Една хубава парламентарна традиция е, щото правителствата и специално финансовите министри, използвайки случая за внасянето на бюджетопроектите, единъ видъ да се отчитатъ и предъ Парламента, и предъ народъ за туй, което е направено по финансовата политика, за туй, което предстои, за тѣзи принципи, които правителствата иматъ въ своята политика при упражняването на бюджета и при предлагането на

единия новъ бюджетъ. Разбира се, че и азъ ще се постарая, съобразно времето, съ което разполагамъ, съобразно съоскъднитъ сведения, които имамъ за други страни, съобразно и съ това, което обстоятелствата позволяватъ въ тоя моментъ да се каже, да дамъ такъвъ единъ отчетъ предъ васъ и да разясня, на какви начала е построенъ бюджетопроектъ за 1942 г.

Заведената практика отъ преди четири години, щото бюджетопроектъ да се внася съ подробно печатно изложение, въ което да сѣ отпечатани въ таблици данни, които да могатъ да служатъ на г-да народнитъ представители при разискванията както въ пленума, така и въ бюджетарната комисия, я спазихъ и тази година. Вие знаете, че заедно съ внесения бюджетопроектъ въ едно печатно изложение, за да може, като имате даннитъ предъ очи, да си служите по-лесно съ тѣхъ, па и вие, и азъ да се позоваваме на тѣхъ, безъ да губимъ много време.

Г-да народни представители! Вие знаете, че материята, съ която искамъ да ви занимамъ, е суха, отегчителна, изпъстрена съ цифри. Но азъ ще се помъжа да ви отегча по-малко, ще се помъжа да избѣгна излишнитъ цифри, обаче, за всѣки случай, ще разчитамъ на вашата благосклонностъ да изслушате изложението, което ще ви направя не само по техническата страна на бюджета, но и по други принципи въпроси, свързани съ финансовата политика и съ бюджета специално за 1942 г.

Безспорно, че при разглеждането на единъ бюджетопроектъ не могатъ да се поставятъ на разискване и разглеждане всички проблеми, които сѣ свързани съ него. Но тѣзи отъ тѣхъ, отъ разяснението на които зависятъ разискванията по бюджетопроекта, неминуемо трѣбва да бъдатъ засегнати и разяснени.

Г-да народни представители! Преди да разгледамъ техническата страна на бюджетопроекта, азъ пристъпвамъ къмъ разглеждането на известни принципи въпроси и къмъ разяснение на нѣкои предварителни такива, които ще ни бъдатъ отъ полза при разискванията.

Преди всичко, азъ искамъ да се спра на досега, на координацията, на взаимодействието, което съществува и трѣбва винаги да съществува между финансовата и стопанска политика въ всѣка страна. Презъ време на войната стопанството на всѣка страна, била тя воюваща или невоюваща, може да бъде запазено отъ зловреднитъ прѣлки и косвени влияния на войната само и изключително чрезъ една цѣлостна и напълно издържана политика на дирижирано стопанство. Само една такава цѣлостна политика може да даде желанитъ и възможни презъ време на война максимално благоприятни резултати. На разруха е обречена стопанската политика на всѣка страна презъ военно време, която мисли, че може да остави стопанството си да се развива при принципитъ на либералистичната стопанска система. Това е преобладаващото мнение. Но ако го приемемъ за вѣрно, трѣбва веднага да се спремъ на въпроса: възможно ли е дирижирано стопанство да бъде приложено сто на сто въ всѣка държава? Веднага трѣбва да си отговоримъ, че приложението не зависи отъ нашето желание, то зависи отъ специфичнитъ условия на всѣка страна. Специално въ земеделскитъ страни, въ които две трети отъ населението сѣ производители на земеделски артикули, които трѣбва да бъдатъ контролирани при производството, при разпределението и при консумацията, това е абсолютно невъзможно. Цѣлостното прокарване на политиката на дирижираното стопанство изисква пъленъ и цѣлостенъ държавенъ контролъ отъ производителя до устата на консуматора.

Ако всѣки отъ васъ, г-да народни представители, се спре за моментъ върху този пръвъ въпросъ — възможно ли е да бъде прокарана цѣлостно една политика на ржководено стопанство въ всѣка страна, азъ вѣрвамъ, че всѣки ще си отговори, че не е възможно, че ако е възможно за една страна, не е възможно за друга страна, че може да бъде приложено само дотолкова, доколкото специфичнитъ условия на страната позволяватъ. Не може една напълно индустриална страна да се сравнява съ една напълно земеделска страна. Не може да се изисква, щото разпределението на земеделскитъ продукти въ една земеделска страна, въ която две трети отъ населението е производител на тия продукти, да може да се извършва така, както това може да става въ една индустриална страна — съ купони. Не може да се мисли, че това, което е възможно за великитъ сили отъ Централна Европа, които нѣколко години преди избухването на сегашната голѣма война, чрезъ авторитарния си режимъ се подготвяха за една пълна аваркия, може да бъде възможно сто на сто и въ една земеделска страна. Не може да се изисква, щото необходимата здрава дисциплина, създадена отъ голѣмитъ народи не отъ днесъ за утре, а презъ течение на нѣколко вѣка, да съществува сто на сто и въ по-малкитъ народи, щодещи свободенъ животъ отъ нѣколко десетилѣтия на-

самъ. При това положение, значи, слага се безсъмнено въпросътъ, до каква степенъ е възможно, а не желателно, да се приложи повече или по-малко цѣлостно системата на едно направляемо стопанство въ дадена страна. Едно, обаче, е безспорно, че за всѣкакъвъ успѣхъ на стопанството изобщо въ една страна е необходима, ако не абсолютна, поне относителна стабилностъ на ценитъ, прокарвана чрезъ стопанската политика, и стабилностъ на националната монета, предметъ на финансовата политика. Чрезъ стабилнитъ цени се обезпечаватъ сигурни доходи; чрезъ стабилната национална монета се съдействува не само за неубиване на частната инициатива, но и за поощрение къмъ една по-голѣма спестовностъ, майка на разрешението на много отъ финансовитъ въпроси не само въ време на война, но и въ нормално време, както за едно по-правилно измѣрване въ плащанията на стоки и услуги въ производството.

Г-да народни представители! Мнозина отъ васъ, при туй положение, сѣ си задали много пжти въпроса за взаимното въздействие между цени и национална монета. И тукъ трѣбва добре да се разяснимъ. При либералистичното стопанство монетата чрезъ своята стабилностъ служеше за поддържане и на стабилни цени, защото стабилността на монетата бѣше изразена въ определено количество злато. Чрезъ движението на златото и чрезъ движението на девизитъ въ международната търговия се стремѣха да поддържатъ стабилността на монетата и отъ тамъ — стабилността на ценитъ, които бѣха въ известна зависимостъ, въ тѣхната устойчивостъ и въ тѣхното колебание, отъ международната размѣна, отъ международната търговия.

Но, г-да народни представители, вие знаете, че следъ голѣмата стопанска криза въ 1931 г. една следъ друга всички държави се отрекоха отъ златно-девизния режимъ, отъ златно-девизния еталонъ, защото искаха да скъсатъ тази автоматична зависимостъ на монетата отъ ценитъ. И отъ този моментъ се появи нуждата отъ по-голѣма намѣса на държавата въ стопанството, за да не се влияе стабилността на ценитъ отъ стабилността на монетата. И отъ тамъ много ясно е, че ние можемъ да извадимъ заключение, че при едно дирижирано стопанство нестабилни или увеличени цени не значи винаги обезценена монета, не значи винаги нестабилна монета.

Презъ време на военната конюнктурата появилитъ се силни бюджетни напрежения наложиха още повече намѣсата на държавата въ стопанството. При това положение, като необходими предпоставки, презъ време на война, за стопанската и финансова стабилностъ на една страна се явяватъ производството, дисциплината и довѣрието. Трѣбва подчертано да се изтъкне, че при едно ржководено стопанство презъ време на война почти винаги се явява нарушение въ съотношението на количеството на паритъ къмъ количеството на стокитъ. Но това съотношение на намалялитъ стоки къмъ увеличеното количество на паритъ при дирижирано стопанство не бива и не може да се отразява въ движението, въ натиска върху ценитъ. Това бѣше правило и това ставаше винаги — повтарямъ — при либералното стопанство, но при дирижираното стопанство една отъ главнитъ цели е да се откъснемъ отъ тази автоматична зависимостъ на ценитъ отъ съотношението между стоки и пари. Особено за земеделскитъ страни, трѣбва отъ сега още да го кажа, че едно увеличение на ценитъ се наложи отъ прекалено високитъ цени на вноснитъ стоки и сурови материали. Това не е само у насъ, това, както ще видимъ, става и въ други по-голѣми отъ насъ земеделски страни. Но то винаги се обяснява само съ това. И никой пжтъ отъ увеличенитъ въ единъ такъвъ моментъ цени на земеделскитъ артикули не се идва до погрѣшни заключения при едно дирижирано стопанство, че това значи непременно обезценена национална монета или нестабилна национална монета.

Г-да народни представители! Следъ тѣзи нѣколко уводни думи азъ искамъ да разгледамъ въпроса: презъ време на военна конюнктурата, когато безспорно ясно е за всички, че бюджетнитъ разходи растатъ не само за воюващитъ страни, но и за невоюващитъ — които съ продължението на войната всѣки день все повече чувствуватъ косвеното влияние на войната — какъ би могло да се нагласятъ главнитъ фактори за поддържане стабилността на монетата, за да не се изпадне въ едно стопанско и финансово разстройство на дадена страна, за да може да се поддържа тази стабилностъ, въпрѣки всички голѣми бюджетни разходи?

Сполучливото нагласяване на съотношението между националниятъ доходъ и националното богатство — а то значи все по-голѣмо и по-голѣмо производство, което да се изрази въ единъ по-голѣмъ процентъ националенъ доходъ върху националното богатство — сполучливото нагласяване на, разпределението, на използването на на-

ционалният доход между консумация, данъци и спестовност, това е гаранцията, това е единственият възможен начин, за да може да се избегне разрухата в едно стопанство при бюджетни напрежения, при една такива голяма разходи, които сега съществуват във всички воюващи и невоюващи страни. Сполучливото нагласяване, казвам, на един подходящи и грижливо измърени пропорции между националния доход, данъчното бреме, консумацията и спестовността в една страна през време на война обуславя възможното успешно развитие на едно военно стопанство и сполучливото финансиране на войната при едно в по-голямата си част затворено и автаркично национално стопанство, каквото е случаят сега с почти всички воюващи и невоюващи страни. А тази щастлива пропорция е толкова по-сполучлива, колкото, както вече имах случая да подчертая, с повече налице предпоставки за засилено производство, по-голяма дисциплина и доверие в народа. Само при щастливото нагаждане на тази пропорция е гарантирано сигурното развитие на едно национално стопанство, сигурното финансиране на войната, без да се изпада във пакостната и разрушителна инфлация.

Типичен случай на щастливото разрешение на тази тъй мъжна проблема ни представява Велика Германия. Тя показва на света в нейната четиригодишна подготовка на войната преди 1 септември 1939 г., че може чрез едно такова щастливо нагаждане на четирите най-важни фактори да изразходва 100 милиарда марки за своето въоръжение, без да наруши стопанското си равновесие.

А 100 милиарда марки са повече от всичкото злато в целия свят — 28 милиарда долара, които правят по-малко от 80 милиарда марки. Само с правилното прилагане на тия здрави финансови и стопански принципи в едно военно стопанство, последното може да се изведе на сполучлив край и да премине, така както сполучливо се изрази в недавния си реферат финансовият райхсминистър граф Шверин фон Крозиг, между Сила на инфлацията и Харидба на дефлацията. И наистина, каква поука ни дава Германия в това отношение! Нейният национален доход от 50 милиарда марки, както беше при световната война, спадна, след злополучната голяма война, на 28 милиарда марки през 1918 г., за да се увеличи по пътя на засиленото производство на 46 милиарда марки през 1933 г. и да достигне сега 100 милиарда марки. Нейното национално богатство сега е около 400 милиарда марки. Нейните данъци от първото облагане се увеличиха пет пъти — от 6 милиарда марки в 1933 г. над 30 милиарда марки в 1941 г., за един период от 8 години. Нейният бюджет се покрива почти половината от данъци, а другата половина — от вътрешното финансиране, въпреки големите разходи за войната, чрез един добре организиран и строго дисциплиниран капиталов пазар. Какво може да бъде заключението от това? 25% национален доход върху националното богатство, свидетелстващо за едно твърде много засилено производство, идеално разпределение на националния доход в около $\frac{1}{3}$ консумация, $\frac{1}{3}$ данъци и $\frac{1}{3}$ спестовност, системно и канализирано използвано за финансиране на войната, идеално покриване на бюджета и за редовните, и за извънредните военни разходи, изполовина с данъци и наполовина с вътрешни заеми. Защото, г-да народни представители, въпреки всички разисквания, всички противни мнения, всички вземания резолюции в конференции и т. н., не можа да се намери по-сполучлив начин за финансиране на войната, освен на базата: половината чрез заеми, половината чрез данъци. Аз ще имам случай да се спра малко по-подробно по-късно върху този въпрос.

Да видим сега какво е съотношението на тия важни фактори за едно здраво стопанство и финанси у нас. Нашето национално богатство заедно с новите земи се изчислява на около 500 милиарда лева, а аз съмтам, че то може би е по-голямо. Националният ни доход, за съжаление, не е изчислен от 1939 г. насам, но в 1939 г. се бяхме спрели на 50 милиарда лева. Обаче от тогава имаме увеличение и от уголемяване с 50% на територията, и от повишение на цените, така че съмтам, какво никаква грешка няма да направим, ако вземем националния ни доход между 75 и 100 милиарда лева. Данъчното ни бреме от държавния, фондовит и общински бюджети, без повтарящите се разходи около 3.5 милиарда лева — таблица за които съм дал в печатното изложение на страница 14 — можем да го вземем за 20 милиарда лева и спестовността, изразена в вътрешния заем, увеличеният влогове в банковите учреждения и съкровищните бонове в банките, можем да я вземем около 7.5 милиарда лева. Заключение от тия данни ще бъде, че имаме 15% национален доход върху националното богатство. И не може да бъде и другояче при една

малка и по-бедна страна. От националния доход 26% е данъчно бреме, само 10% спестовност и 64% консумация и тезоризация. Разбира се, че ние сме една малка, бедна и не още с напълно развити сили страна, но горните цифри ни показват, къде ние трябва да засилим грижите си и колко големи и упорити усилия ни предстоят, за да увеличим нашето производство, националния си доход и спестовността, на която ние можем да се опираме и да очакваме много от нея.

Бюджетният проект за 1942 г. е построен върху 14.390.000.000 л. добре преценени и сигурни приходи, които не само задоволяват всички редовни разходи от 12.499.860.000 л., но и една значителна сума от 1.890.140.000 л. е предназначена за извънредни разходи — за изплащане стари задължения по кредитни доставки за нашето въоръжение от миналото, надежит на които настъпват през 1942 г. По този начин, чрез редовния бюджет, ние изтегляме от стопанството, чрез данъци, банкноти за лева 14.390.000.000, а ще платим за разходи по редовния бюджет 12.5 милиарда лева, или разликата от 1.890.140.000 л. ще намали банкнотното ни обращение, понеже ще отиде за изплащане на военните доставки в кредит от миналото направо в емисионния институт — Българската народна банка. Аз съмтам, че съм ясен, но с две думи ще се постарая да се доуясня. Тази сума от 1.890.000.000 л. ще намали нашето банкнотно обращение, защото ще отиде за изплащане на боновете по военно-кредитните доставки от по-рано, или откупени вече от Народната банка, или пък марки, които ще бъдат платени, с платени вече на експортюрата. Но и в двата случая банкнотното обращение с това се намалява за 1942 г. с тези 1.890.000.000 л. (Ржкоплъскания)

Аз бих желал, г-да народни представители, по този пункт особено да чуя вашето компетентно мнение, понеже съмтам, че това е една от най-големите, от героичните, бих казал, мерки, взети в бюджетния проект за 1942 г.

Г-да народни представители! При сегашното развитие на събитията и на международното политическо положение, намъ може да се наложат извънредни разходи, т. е. извънредни бюджети, за които ние трябва да се готвим и да организираме известни резерви. Известни резерви ние имаме и разчитаме на тях, за да можем да посрещнем всяка евентуалност, без да се отклоняваме от спазването на казаните по-горе здрави и изпитани начини за финансиране през военно време.

Г-да народни представители! Съ задоволство имам да ви направя тук две съобщения.

Първо. Когато изложението ми беше още под печат, ние имаме резултатът само за до края на м. октомври, докогато бюджетът се приключваше с 40-50 милиона лева излишек. Днес аз съм в положение да ви съобща и резултата за м. ноември т. г., когато излишектът вече е увеличен на 467 милиона лева, съ изгледи до края на м. декември да стигне до 800 милиона лева, според външните признаци, или пък може би и на по-голяма сума. (Ржкоплъскания)

Второ — че най-крупният вътрешен заем в финансовата история на България от 3.500.000.000 л. на днешна дата не само е покрит, но е и превинен с 50-60 милиона лева (Ржкоплъскания), с сигурни изгледи до края на декември той заем да бъде превинен с 150-200 милиона лева или даже с по-голяма сума.

Но, г-да народни представители, в този момент аз имам да отпраща един голям апел към вас: нека се проникнем от съзнанието за необходимостта да дадем преднина на всички разходи, които в момента са свързани с върховните интереси на държавата, с нейната национална отбрана и, докато трае войната, нека оставим на заден план всички нужди, задоволяването на които търпи отлагане. Нека, служейки си с думите на един от г-да народните представители, казани при разискванията по тронното слово, и аз кажа: в време на поройно наводнение да се грижим да укрепим къщата срещу пороя и да не се занимаваме да я украсяваме вътре с мека мебел, картини и часовници; нека преминем благополучно пороя, ще дойде време и за вътрешната мебелировка на къщата.

И аз заключавам по този пункт с следното: намъ са ни нужни резерви за всяка евентуалност; нека си ги създадем и нека ги пазим с всички сили.

Според представената към печатното ми изложение таблица за исканите кредити по бюджетния проект за 1942 г. ние виждаме, г-да народни представители, че бюджетният проект биха представени от г-да министърът в размер на 18.663.465.480 л. Свеждането му на 14.390.000.000 л., от които 12 и половина милиарда лева

за редовни нужди и 1.890.000.000 л. — за извънредни нужди, съвсем не бѣше лесна работа. И, въпреки това, проникнатъ отъ момента, азъ правя най-настойтеленъ и горещъ апелъ къмъ васъ: въ името на нуждата отъ резерви и предвидъ на изключителнитѣ времена, които преживяваме, да не правите искания за увеличение на бюджета за 1942 г. — азъ съмъ твърдо решенъ да казвамъ по сто пѣти дневно „не“ — а да ме подпомогнете, и затова ще ви бѣда крайно благодаренъ, да създадемъ още резерви, като направимъ още по-голѣми съкращения въ представения бюджетопроектъ. Разбира се, за тѣхъ трѣбва да бѣдатъ убедени и респективнитѣ ресорни министри, да се добие и тѣхното съгласие, защото бюджетътъ не е лично дѣло на министъра на финанситѣ, той е дѣло общо на цѣлото правителство.

Преди да премина къмъ други принципни въпроси, азъ искамъ сега да се спра съ нѣколко думи по-подробно на досега между стопанската и финансова политики, на тѣхната координация и на тѣхното взаимно въздействие.

Безспорно, че ако има политики, които да сѣ най-много въ зависимостъ една отъ друга, тѣ сѣ стопанската и финансовата политики въ управлението на една страна. Финансовата политика е въ зависимостъ, особено презъ военното време, отъ стопанската — доколко ще имаме достатъчно акцизни обекти за консумация, доставени чрезъ стопанската политика, отъ които обекти финансовата политика ще черпи приходи. Тамъ можемъ да кажемъ, че, ако и да има нѣкакви малки смущения, тѣ не сѣ отъ такова значение, щото да миниратъ бюджета. Ако ние имаме повече захаръ, ще имаме повече акцизъ; ако имаме повече бензинъ и петролъ, ще имаме повече акцизъ. Но тамъ стопанската политика не е причината, тамъ причината е общото международно положение, тамъ е въпросъ на възможности. Отъ друга страна, както казахъ, и да има едно такова малко смущение досега, то не е отъ такова голѣмо значение. Вие ще видите, че особено приходитѣ отъ акциза сѣ увеличаватъ. Въобще постѣпленията отъ косвенитѣ данѣци сѣ съ 75% въ повече презъ 1941 г., отколкото бѣха предвижданията. Това, разбира се, трѣбва само да ни радва, защото, излизайки отъ становището, че върху консумацията срѣдно 30% сѣ косвени данѣци, това показва, че, ако ние сме имали предвидени два милиарда лева косвени данѣци, а сѣ постѣпили 3 и половина милиарда лева, или ще постѣпятъ до края на годината, единиятъ и половина милиарда лева косвени данѣци повече отговарятъ на 5 милиарда лева по-голѣма консумация. То говори доста за консумативната способностъ на населението. Следователно, липситѣ и малкитѣ смущения, съ които стопанската политика, не по своя вина, не може да се справи, не могатъ да дадатъ голѣмъ ефектъ, голѣмо отражение въ финансовата политика.

По-важенъ е, обаче, въпросътъ за влиянието на финансовата политика върху стопанската въ връзка съ образуването на ценитѣ. Ако ние чрезъ увеличаване на данѣцитѣ постоянно съдействуваме за нарастване на скѣпотията, разбира се, че пакостното въздействие на финансовата политика върху стопанската ще бѣде голѣмо. Обаче, г-да народни представители, вие знаете, че Министерството на финанситѣ зае едно становище още въ началото на избухването на сегашната голѣма война, на 1 септември 1939 г., а именно, че държавата не трѣбва съ нищо да съдействува за посѣкването на живота, че тя не бива съ своята финансова и специално данѣчна и митническа политика да се нарежда въ първитѣ редове на онѣзи фактори, които влияятъ за увеличаването на скѣпотията. Вие знаете, че по законодателенъ редъ, на 30 май 1940 г. още, вмѣкнахме въ закона за данѣка върху приходитѣ известния чл. 52г, споредъ който прѣжитѣ данѣци могатъ само да изземватъ частъ отъ печалбата на физическитѣ или юридическитѣ лица, безъ право да калкулиратъ увеличения данѣкъ въ цената и да го прехвърлятъ по такъвъ начинъ върху консуматора, т. е. да увеличаватъ съ това скѣпотията. И се предвидиха едни доста тежки санкции въ чл. 106 отъ закона. И смѣтамъ, че въ това отношение сме начисто. Финансовата политика, чрезъ своята данѣчна и митническа система, не е допринесла нищо за увеличаването на ценитѣ, защото не създава такива данѣци, които ще се калкулиратъ въ ценитѣ и които ще увеличаватъ скѣпотията. Мисълта ми е ясна. Министерството застана на едно становище: по-добре по-малко приходи, отколкото повече приходи, които да увеличаватъ скѣпотията и да омѣкчаватъ живота на народа.

Финансовата политика влияе на стопанската политика и чрезъ банкнотното обращение. Мнозина ще си зададатъ въпроса: увеличенитѣ цени ли влияятъ за увеличение

банкнотното обращение или пъкъ увеличенитѣ цени сѣ продуктъ на увеличеното банкнотно обращение? Кое е върното?

Г-да народни представители! Въ едно либералистично стопанство, кѣдето образуването на ценитѣ е свободно, кѣдето законътъ за търсенето и предлагането е надъ всичко, разбира се, че увеличението на банкнотното обращение влияе върху увеличаване на ценитѣ и че увеличенитѣ цени сѣ последиствие отъ увеличеното банкнотно обращение. Въ едно, обаче, направлявано стопанство, увеличаването на ценитѣ, при тѣхната нормировка, предизвиква увеличаване на банкнотното обращение. Нека ми бѣде позволено тукъ, въ подкрепа на мисълта ми, да се позова на единъ цитатъ отъ недавнатия рефератъ на германския министъръ на финанситѣ графъ Шверинъ фонъ Крозигъ, който гласи: „Днесъ, при едно рѣжово: дено отъ държавата стопанство, не може вече да се случи така, че едно несъотншение между наличността на стоки и наличността на пари“ — нѣщо обикновено презъ военното време — „да намѣри пълно отражение въ ценитѣ.“ Азъ смѣтамъ, че въпросътъ е не само ясенъ, но повече отъ ясенъ.

Резюмирамъ: при свободното стопанство увеличеното банкнотно обращение влияе за увеличаване на ценитѣ, опредѣлено отъ закона за търсенето и предлагането. При дрижираното стопанство, напротивъ, нормирането на ценитѣ на по-високо ниво предизвиква нуждата отъ по-голѣмо банкнотно обращение, защото това, което се купува съ 5, когато почне да се купува съ 10, много ясно е, че ще трѣбватъ за обращение повече банкноти, по-голѣмо парично обращение.

Заклучавамъ, защото казахъ, че въпросътъ е не само ясенъ, но е повече отъ ясенъ. Азъ говорихъ вече за прокарването на чл. 52г въ закона за данѣка върху приходитѣ, чрезъ който държавата не поиска съ своята финансова политика да допринесе да се увеличи повече въ дяволския омагьосанъ кръгъ, кѣдето, като повишимъ на едно мѣсто, да се отварятъ петъ искания, като задоволимъ тѣхъ, да се отварятъ други 15 искания.

При разискванията по тронното слово, единъ отъ г-да народнитѣ представители зачекна въпроса: не е ли възможно държавата, чрезъ намаляване на митата или акцизитѣ, да съдействува за поевтиняването на тѣзи артикули, които сѣ отъ първа необходимостъ. Касаше се за царвудитѣ.

Повидна се и втори въпросъ, че налагане на мита върху артикули, за които после ще плаща уравнителниятъ фондъ, било прехвърляне на пари отъ единия джобъ въ другия.

Г-да народни представители! Позвовете ми да кажа, че това не е така. Това е едно заблуждение. Уравнителниятъ фондъ черпи срѣдства отъ разликитѣ въ повече чрезъ използването на международната конюнктура, на по-високитѣ цени отъ изнесенитѣ артикули и служи за намаляване на по-високитѣ цени на вноснитѣ индустриални артикули.

Нека кажа какъ стои и въпросътъ за намаляването на ценитѣ и поевтиняването чрезъ жертва на мита и акцизи. Г-да народни представители! Ако можеше въпросътъ да се постави така, безспорно, съ 3 и половина милиарда лева косвени данѣци и съ милиардъ и седемстотинъ или осемстотинъ милиона лева прѣжитѣ данѣци, или всичко 5.300.000.000 л., ние бихме могли да намалимъ скѣпотията наполовина. Но това ефикасно разрешение ли ще бѣде, и смѣе ли нѣкой да постави проблемата на тази плоскостъ, и възможно ли е това? Съ какво ще задоволимъ държавнитѣ нужди? Откъде ще вземемъ тази сума? Нали отъ българския бюджетъ, който се изнася на плещитѣ на цѣлия български народъ? Разбира се, това не може да стане. Обаче, проникнати отъ нуждитѣ на момента, финансовата политика на министерството и въ този случай бѣше нагодена така, че да може, колкото това е възможно, да помогне ценообразуването да бѣде на по-ниско ниво, особено когато се касае за артикули отъ широка консумация, отъ първа необходимостъ. Но какъ? Митата и акцизитѣ върху всичко това, което се внася въ повече, върху всичко това, което по-рано не е внасяно и на чито мита и акцизи приходниятъ бюджетъ не е разчиталъ, ние ги жертвувахме 100%. Въпреки че приходитѣ отъ митницитѣ, поради по-малкия вносъ, сѣ съ 200—250 милиона лева по-малко отъ предвиденитѣ, ние направихме жертва отъ митата и акцизитѣ на нѣкои артикули, поевтиняването на които бѣше отъ особено значение. Обаче тамъ трѣбваше да бѣдемъ предпазливи и жертвитѣ не можеха да бѣдатъ безгранични.

Азъ мога да ви съобща и да ви поставя на разположение една таблица, от която се вижда, че до 15 ноември 1941 г. държавата е жертвувала въ мита, акцизи и общински налози 453.000.000 л., т. е. около 5% от приходите на редовния бюджет, за да могат да бъдат по-евтини някои вносни стоки: захар, кожи от едър добитък за царвули, гумени царвули, обувки „Бата“ и дървен строителен материал. Мита са пожертвувани 219.000.000 л., акцизи 193.000.000 л. и общински налози 41.000.000 л., общо 453.000.000 л., или, както казахъ, близу 5% от приходите на редовния бюджет. По-големите жертви въ това отношение бѣха невъзможни и азъ не вървамъ да се намѣри нѣкой, който да пледира по този начинъ да намалимъ още цената на нѣкои артикули.

Г-да народни представители! Азъ минавамъ на другъ актуеленъ въпросъ, който бѣ разискванъ при отговора на тронната речъ и за който азъ съ нетърпение очаквахъ днешния денъ, за да имамъ думата и да мога да се обясня по него. Въпросътъ е за банкното обращение. Въ този моментъ азъ си спомнямъ много добре речите и разясненията, които дадохъ по този въпросъ г-нѣ Никифоровъ, г-нѣ Сотиръ Яневъ и г-нѣ Гаврилъ Ленковъ. Спомнямъ си и отличната уводна статия въ в. „Зора“ отъ г-нѣ Никифоровъ. „Това не значи . . .“

На първо мѣсто искамъ къмъ всички тия разяснения, които тѣ дадохъ, да обясня единъ невралгиченъ пунктъ, който не бѣше засегнатъ, но който, за съжаление, е неизбеженъ спътникъ презъ време на война на всички страни — това е тезоризирането. За мене е обяснимъ проявяваниятъ интересъ отъ цялото общество къмъ въпроса за банкното обращение. Преди всичко това е единъ въпросъ деликатенъ и по него е необходимо да се говори съ прецизностъ, защото всѣка дума, казана въ повече и не намѣсто употребена, може да създаде смутъ у несведущите.

Азъ нѣма да цитирамъ, какъ се е увеличило банкното обращение въ другите страни. Това нито ми е нужно, нито пъкъ искамъ да се позовавамъ на него, за да дойда въ случая до единъ прави заключения за нашата страна. Азъ признавамъ, че тая заинтересуваностъ е обективна въ повечето случаи, съ изключение на много малко случаи, при които тя се дължи на недобросъвестностъ, на желанието да се внесе тревога въ обществото.

Но, г-да народни представители, азъ смѣтамъ, че и вие ще се съгласите, че следъ преживѣната голѣма национална катастрофа следъ последната война и следъ стопанската и финансова разруха, която настѣпи следъ това, всѣки, при живитѣ спомени отъ нея, сега се интересува, иска да знае, къде сме, има ли нѣщо вѣрно въ това, което се шушука, което известни лица, добросъвестно или не, не е важно, разправятъ тукъ и тамъ. Единъ отъ г-да народните представители бѣше се изразилъ умѣстно: „Който е хапанъ отъ змия усойница, той и гущеръ кога види, бѣга далечъ.“ (Веселостъ) Но нека анализираме положението сега добре и преценимъ добросъвестно и обективно, дали то влѣхва нѣкакво безпокойствие и дали дава и най-малкото основание за това.

Азъ не ще споря и върху това, дали на 31 августъ 1939 г. — денътъ на избухването на сегашната голѣма война — банкното обращение, съ което бѣхме заварени, е било достатъчно или не. Вие знаете, че всѣко стопанство си има сезони, когато банкното обращение се намалява, а има сезони, когато то се увеличава, изобщо се колебае въ известни размѣри. Азъ го вземамъ така, както е било на 31 августъ 1939 г. — 4 милиарда лева. По-нататъкъ азъ искамъ да обясня нарастването на банкното обращение на 15 ноември 1941 г. на 12.935.000.000 л., т. е. едно увеличение отъ 8.935.000.000 л., на какво се дължи, отъ къде идва.

Преди всичко между 31 августъ 1939 г. и 15 ноември 1941 г. ние имаме 50% увеличение на територията на нашата държава, за което никой нѣма да ни откаже 50% увеличение на банкното обращение, т. е. отъ 4 милиарда на 6 милиарда лева. На второ мѣсто, ние имаме 50% срѣдно посѣжване на живота, включително тезоризирането, за което посѣжване също никой не може да отрече, че трѣбватъ повече банкноти, т. е. да признае, че тѣ трѣбва да се увеличатъ съ 50%, отъ 6 милиарда на 9 милиарда лева.

По-нататъкъ. Тѣзи фактори въ случая, които най-много са допринесли за увеличението на банкното обращение, азъ ще ги оставя на по-задненъ планъ, за да ви докажа, че не ми е нужно да се позовавамъ на тѣхъ. Дирекцията за храноизноса въ момента има закупени монополни артикули за 2.300.000.000 л., за които са пустнати банкноти, съ които са купени тѣзи монополни артикули: памукъ, слънчогледъ, фасулъ, ленъ, конопъ, вълна, соя, оризъ и пр. Безспорно,

че съ продажбата на тия монополни артикули на населението, тия 2.300.000.000 л. банкноти ще се изтеглятъ обратно.

По-нататъкъ. Между 31 августъ 1939 г. и 15 ноември 1941 г. въ девизната наличностъ на Народната банка има едно увеличение отъ 35 милиона швейцарски франка, равни на 700 милиона лева, или, съ премията — на 800 или 900 милиона лева. Ето защо, никой не би могълъ да каже, че излизането на банкнотите е на открито и че при продажбата на тѣзи девизи не ще се изтеглятъ обратно. Азъ не зная дали нѣкой ще се скрие задъ кухи формули и да казва, че, споредъ последните измѣнения на закона, тѣ не могатъ да служатъ за покритие, защото, ако искахме, ние можехме да купимъ съ тѣзи 35 милиона швейцарски франка злато. Не сме го направили, защото въ този моментъ за насъ стоките са по-важни отъ златото. Никой не може да оспори основателността за излизането на тѣзи 800-900 милиона лева банкноти и да смѣта, че това е неоснователно или непокрито увеличение на банкното обращение.

Къмъ това азъ трѣбва да прибавя също, че при военната конюнктура е нѣщо обикновено търговецътъ или индустриалецътъ да проладе стоките си или суровите материали и да не може, поради осѣждица на пазара, да ги замѣни, да ги замѣсти веднага съ нови. Разбира се, отъ това оставатъ свободни пари. Амортизации въ калкулациите на цените на индустриалното и на занаятчийското производство се пресмѣтатъ, обаче подмѣняването на инвентара и използването на тѣзи амортизации не може да става презъ време на военна конюнктура. И това също влияе.

Търговията на кредитъ не може да става въ такива размѣри, както по-рано, а става въ брой. И затова и тѣзи три фактора, макаръ и по-малки на гледъ, съществуватъ за едно обективно увеличение на банкното обращение.

По-нататъкъ ще спомена и факта, който бѣше засегнатъ въ Народното събрание отъ г-да народните представители, говорители по отговора на тронното слово по този въпросъ, но безъ да покажатъ цифрата за обмѣната на левитъ, динаритъ, драхмитъ и германските марки въ областите, които се върнаха къмъ майката-отечество, за което ние изразходвахме 3 и половина милиарда лева.

Ние не можемъ да искаме отъ населението на тѣзи области, следъ преживѣлициите му презъ толкова години въ робия, веднага следъ като е взело тѣзи пари отъ Българската народна банка въ замѣна на неговитѣ чужди банкноти, да ги внесе въ банката или Спестовната каса. Положението ще се нормализира, хората ще се успокоятъ и това ще стане. Обаче, на първо време, ние нѣмаме правото да искаме, това да бѣде 100%, така както ние го желаемъ.

Азъ бихъ могълъ да спра до тукъ, пъкъ даже и преди този фактъ за тритъ и половина милиарда лева, защото банкното обращение вече се обясни какъ е порастнало до 12.935.000.000 л.

Г-да народни представители! Азъ искамъ да добавя и това, че даже да има тезоризация у насъ, тя не е въ толкова голѣмъ размѣръ, както въ другите страни. Разбира се, това е едно зло и противъ него ние трѣбвме да се боримъ съ всички възможни срѣдства. Но ще спомена още, че отъ клиринговото извършване на нашата външна търговия откупените отъ Българската народна банка клирингови девизи са се покачили отъ около 2 милиарда лева въ края на 1939 г. на около 7 милиарда лева, или са се увеличили съ около 5 милиарда лева. По баланса вие виждате 10 милиарда лева; отъ тѣхъ 3 милиарда лева са за обмѣна на чужди банкноти, леи, динари, драхми и марки, и остатъкътъ — нарастването отъ клиринговата наличностъ.

Ще намѣри ли нѣкой куражъ и сили въ себе си добросъвестно да твърди и да ни препорѣчва да спремъ, да убиемъ, да върнемъ назадъ нашето земеделско производство, да спремъ нашата износна търговия, да спремъ нашия вътрешенъ обмѣнъ, да спремъ нашето индустриално и занаятчийско производство? Азъ не желая да вървамъ, че ще се намѣри нѣкой, който добросъвестно ще препорѣчва това.

Азъ не желая да ви отегчавамъ съ още факти въ това направление, защото мисля, че и отъ приведените досега такива картината е много ясна. За никаква инфлация у насъ не може и не бива и помисль да има у нѣкого. Ние видѣхме, че банкнотите са обективно оправдано излезли отъ касата на Българската народна банка. Единствениятъ въпросъ, който би могълъ да се постави, е: щомъ пускането на банкнотите е станало отъ Българската народна банка за реални нужди и е покрито, не може ли една по-голяма частъ отъ пусканите банкноти да се връщатъ обрат-

но въ касата на Българската народна банка, било под формата на спестовни влогове, било срещу изплащане на задължения и особено срещу единия милиард лева ариерета — анюитети къмъ Погасителната каса, влачещи се вече от няколко години, или срещу съществуващите непрекъснато 800.000.000 л. недобори от данъци и пр., също и тѣ съществуващи от няколко години, макаръ че спестовността — както казахъ преди малко и на което ще се спра след малко — да е нарастнала общо у насъ отъ 31 августъ 1939 г. досега съ около 3 и половина милиарда лева? Тамъ идваме вече до въпроса за тезоризирането у насъ, което, макаръ и да е въ по-малки размѣри, но все пакъ съществува, понеже, както казахъ, то е неизбеженъ спътникъ на военното време въ всички страни. Подчертавамъ, че то у насъ не е взело много голѣми размѣри, защото къмъ изброенитѣ по-голѣми фактори по-горе за увеличеното банктното обращение трѣбва да прибавимъ и обективнитѣ причини, които азъ вече засегнахъ.

Въ Германия съществува законъ, въ който сѣ предвидени санкции, стигащи дори до най-тежкото наказание, за всички ония, които държатъ по-голѣми суми неизползувани въ себе си. Дорасли ли сме ние за подобенъ законъ? Азъ мисля, че още не.

Азъ следя редовно редицата мѣрки, които министърътъ на финанситѣ на Швейцария взема съ разни закони за борба противъ тезоризирането. Но каточели най-сигурнитѣ срѣдства въ това отношение сѣ дисциплината, доверието, подчиняването на законнитѣ мѣрки на властта. Впрочемъ, безъ да се спирамъ конкретно, необходимитѣ и възможнитѣ мѣрки, отъ които могатъ да се очакватъ резултати, ще бждатъ взети.

По тази точка, г-да народни представители, азъ, като финансовъ министъръ, който ви се отчита за държавнитѣ финанси презъ изтичащата година, желая да се спра за моментъ и да отговоря на въпроса: допринесоха ли нѣщо държавнитѣ финанси презъ тригодишния периодъ, отъ когато съмъ финансовъ министъръ, за увеличението на банктното обращение? Отговорътъ на този въпросъ е много лесенъ. Всички бюджети отъ 1938 г. досега, включително и бюджетътъ за 1941 бюджетна година, сѣ приключени не само уравновесено, но и съ известни излишци. Следователно, всички тѣзи бюджети сѣ изтеглили отъ обращение повече банктноти чрезъ събиране на приходи, отколкото сѣ изразходвали за произвеждане на разходи.

Второто условие, за да се направи положителната констатация, че бюджетитѣ не сѣ допринесли съ нищо за увеличението на банктното обращение и че въ тѣхъ нѣма нищо отъ инфлационистиченъ характеръ, е, че отъ 1938 г. досега не е бъркано въ касата на емисионния институтъ, не е вземано нищо отъ Българската народна банка за подхранване на бюджетитѣ. Може ли въ това отношение да има по-голѣмо доказателство отъ това, че дългътъ на държавното съкровище къмъ Българската народна банка въ неговата общност и сега е толкова колкото е билъ презъ 1938 г.? Нѣщо повече, въ този моментъ държавното съкровище разполага въ Българската народна банка съ една наличност надъ 4 милиарда лева отъ неокончателно оформени разходи.

Съ какво тогава бюджетътъ е допринесълъ за увеличаването на банктното обращение? Азъ искамъ да изчерпя абсолютно този въпросъ. Ако нѣкой ще направи въпросъ за направенитѣ нѣколко по-малки заеми презъ 1939 и 1940 г. за строежи и т. н. отъ Българската земеделска и кооперативна банка, азъ трѣбва да заявя още отъ сега, че това е направено срещу частната спестовност, защото Земеделската банка въ този моментъ не само не дължи нито стотинка на Народната банка, която пуска банктнотитѣ, като емисионенъ институтъ, но Земеделската банка въ този моментъ има влогъ 419.000.000 л. въ Народната банка.

Повдигна се отъ нѣкои въпросътъ и за размѣнитѣ монети по бюджета за 1941 г. Този въпросъ е много ясенъ. Съ нѣколко думи само ще се спра, г-да народни представители, за да ви кажа, че когато имаме съ 50% увеличение на територията, безспорно, че ние имаме нужда отъ повече размѣнни монети. Дотогава, докогато азъ съмъ въ рамкитѣ на закона за стабилизацията на лева, въ който е определено количеството на размѣнитѣ монети, не може да се прави упръкъ за това, че за увеличена територия и население съ 50% сѣ дали необходимитѣ размѣнни монети. Къмъ това прибавямъ само, че въ този моментъ да се сбѣкатъ размѣнни монети отъ никелъ и медъ е единъ луксъ, който много малко страни си позволяватъ, защото медътъ и никелътъ сега сѣ по-ценни и по-рѣдки и отъ златото.

За да завърша съ този въпросъ, трѣбва да спомена също и следното. Ако се направи въпросъ, че презъ м. октомврий настоящата година е извършено валоризиране на златната наличностъ съ 25% премия — когато въ същностъ истинската цена е най-малко съ 50% премия — ще кажа, че независимо отъ това, че такава валоризация се извърши въ абсолютно всички страни въ цѣлия свѣтъ, отъ това ние имаме една сума отъ 500.000.000 л. излишекъ по бюджета къмъ края на м. ноемврий н. г., както ви обяснихъ, а до края на м. декемврий н. г. излишекътъ ще се увеличи сигурно минимумъ на 800.000.000 л. За това имаме всички странични указания по функционирането на бюджета досега.

Г-да народни представители! Макаръ и да не желая да си служа съ цитати, за да подкрепя принципитѣ и тезитѣ, които изнасямъ предъ васъ, но азъ мисля, че нѣма да бжде излишно, ако ви кажа само гледищата, становищата, поддържани въ една сродна на насъ страна, Унгария, и да се позова на речта на унгарския министъръ на финанситѣ г-нъ Ремени Шнелегъ при внасянето на бюджета, както и на заключителната му речъ, следъ като сѣ станали разисквания по бюджета въ унгарския парламентъ. (Чете)

„При разрешаването — казва унгарскиятъ финансовъ министъръ въ първата си речъ — на нашитѣ стопанско-политически задачи ние трѣбва да знаемъ, че финансовитѣ разходи за въоръжаването надхвърлятъ рамкитѣ на държавния бюджетъ, засѣгатъ цѣлата валутна и кредитна политика и опредѣлятъ тѣхната насока. Необходимитѣ срѣдства, които сѣ нуждни на държавата, трѣбва да бждатъ намѣтрени, като при това се внимава, щото стопанскиятъ животъ да бжде най-малко смущаванъ. Отъ друга страна, обаче, ние трѣбва да оставимъ свободна възможността на стопанството да задоволява своитѣ капиталови нужди, особено когато се касае за създаване и подобрене на производителния апаратъ.

Отъ тази насочена къмъ различни стопански области финансова политика логически следва за единъ преходенъ периодъ разширение на кредита, именно това, което се констатира навсѣкжде по свѣта, включително и въ Германия, Италия, Америка, Англия и т. н. Чрезъ това въ населението се поражда съмнение — обаче неоснователно — за нѣкакво изкуствено старание за увеличение на банктното обращение, за нѣкаква инфлация. Също така увеличението на ценитѣ се свързва съ инфлацията, въпрѣки че за това увеличение на ценитѣ азъ дадохъ едно друго обяснение.“

Обяснение е дадено и отъ унгарския министъръ-председателъ и отъ унгарския министъръ на финанситѣ, че въ една земеделска страна, където вноснитѣ индустриални стоки сѣ поскѣпнали много, не може, въпрѣки банктното обращение, въпрѣки стабилитета на ценитѣ и т. н., да се седи съ скръстени ръце и, за да се смекчи този контрастъ между поскѣпналитѣ вносни стоки и рентабилитета на мѣстнитѣ — главното производство тамъ е земеделското — ценитѣ на земеделскитѣ артикули сѣ увеличени. Обаче това нѣма нищо общо нито съ стабилитета на момента, нито съ банктното обращение, понеже и въ Унгария, както знаете, нѣма свободно стопанство, а има едно направлявано стопанство — доколкото това, разбира се, е възможно. (Продължава да чете)

„Унгарското население, по понятни съображения, въ тази насока е много чувствително, защото вече прекара едно нещастие въ миналото. Но съществува — казва министърътъ — грамадна разлика между положението, което предшествуваше миналата инфлация, и днешното положение. Азъ моля за повече внимание при това изложение, защото чувствавамъ, че хората просто сѣ уплашени, а наше задължение е тѣ да бждатъ успокоени. За това всѣки е задълженъ, независимо отъ това къмъ коя партия се числи, защото тукъ не се касае за единъ партиенъ въпросъ, а за една важна национална проблема.

Разходитѣ презъ свѣтовната война 1914-1918 г. ние покрихме 95% съ заеми и само 5% чрезъ данъци. Впрочемъ, загубването на войната не бѣ предизвикано отъ инфлацията, а нашата отслабена нация стана жертва на революциитѣ и на болшевизма. Ние тогава загубихме две трети отъ нашитѣ земи, и това имаше тежки стопански последици. Най-сетне може да се каже, че тогава методитѣ и срѣдствата, съ които може да се избѣгне инфлацията, нито бѣха известни, нито пъкъ, ако имаше такива, бѣха изпробвани.

Какво е днесъ положението? Както вече казахъ, ние покриваме извънреднитѣ разходи половината чрезъ заеми,

половината чрез данъци. Отъ стопанска гледна точка само това би представлявало голъма разлика съ миналото. Сега имаме една уголъмена Улгария. Този факт е достатъчен, за да ни покаже разликата между миналото и днешното положение. По-нататък не трѣбва да се забравя, че днесъ методитъ при финансирането на войната сѫ известни и изпробвани. И азъ се осмѣлявамъ да твърдя, че днесъ народътъ е силенъ и съзнателенъ.

Затова азъ имамъ чувството, че не съществуватъ нито естествени, нито психологически условия за какъто и да било страхъ. Затова нѣма да има никаква инфлация, и, ако нѣкой иска да спекулира съ такава, той горчиво ще се излѣже и ще изгори своитѣ прѣсти. (Ржкоплѣскания). Азъ отправямъ молба къмъ всички да се държатъ дисциплинирано въ това отношение, да не се впускатъ въ безсмислени покупки, а спестената продуктивна сила, ако притежаватъ такава, да я поставятъ на разположение на държавата, или пъкъ да я дадатъ за друга обществена полза. Финансовото министерство внимава да поддържа едно правилно съотношение между данъци и заеми. Азъ ще правя и въ бъдеще всичко това, което трѣбва да се направи, обаче, повѣрвайте ми: по-добре е да понесемъ по-голъми данъци, отколкото утре да преживѣемъ по-голъмо нещастие."

И следъ като се изказватъ повече отъ 15 оратори, и следъ като по въпроситѣ се изказватъ най-различни мѣнения, следъ като министъръ-председателътъ на Улгария и финансовиятъ министъръ обясняватъ, защо увеличението на ценитѣ въ една земеделска страна, въ една страна на земеделскитѣ стоки, не значи нито инфлация, нито отслабване на монетата, нито нестабилност на монетата, въ заключителната речъ на министъра на финанситѣ, преди гласуването на бюджета, има също нѣкои интересни за насъ мисли. Той казва: (Чете).

"Много отъ ораторитѣ се занимаха съ проблемитѣ на политиката за ценитѣ и се изказа мнението, че увеличението на ценитѣ е резултатъ отъ едно влошаване на нашата валута. Това разбиране е едно пълно заблуждение. Увеличението на ценитѣ произлиза отъ една целесобразна политика, която бѣше насочена къмъ това, да възобнови рентабилитета на земеделското стопанство. Ако се взематъ подъ внимание ценитѣ, които бѣха въ сила въ края на августъ 1939 г., то ще трѣбва да се установи, че земеделитѣ при тия цени не е било рентабилно. Тѣй като, обаче, половината отъ населението на Улгария живѣе чрезъ земеделитѣ, правителственъ дългъ бѣше, положението на ценитѣ на земеделскитѣ произведения да бѣде подобро."

Азъ смѣтамъ, обаче, че целта е вече постигната и всички спорове по това сѫ изживѣни. Отъ личнитѣ разговори, които е ималъ министърътъ съ земеделскитѣ стопани, той е могълъ да установи, че нарастването на ценитѣ на земеделскитѣ произведения е вече достатъчно, за да могатъ тѣ да поминаватъ. (Чете).

"Поради тия причини — продължава министърътъ — тази година ще създадемъ едно стабилно положение на ценитѣ, което трѣбва да съгласува ценитѣ за земеделски и индустриални произведения съ заплатитѣ и надницитѣ. Резултатъ отъ тази политика за ценитѣ ще бѣде създаването на едно спокойствие при ценообразуването. Съ това мѣроприятие ще бѣде приключенъ периодътъ на ценообразуването."

Самата ескъдица на стоки не може, да бѣде причина за повишаването на ценитѣ, а, по-скоро, трѣбва да се постигнѣмъ за едно справедливо и равномерно разпределение. Обаче, то се разбира отъ само себе си, че всрѣдъ войната, когато по-голъмата частъ отъ производството стива за армията, консумативнитѣ блага трѣбва да бѣдатъ намалени.

Също така трѣбва да се отрече и мнението, че банкнотното обращение е единъ източникъ за нарастването на ценитѣ. Банкнотното обращение на Улгария не е голѣмо, а сега отговаря на по-голъмитѣ нужди, вследствие на включването на старитѣ улгарски земи къмъ майката родина и на промѣнитѣ въ структурата на страната."

При направяването стопанство, безспорно, увеличението на банкнотното обращение може да влияе за черната борса, за спекулата съ артикулитѣ, които не сѫ нормирани, обаче спекулата и черната борса не могатъ да ни служатъ за ръководство. Ние ще се боримъ съ всички сили и противъ черната борса, и противъ спекулата, и нормировката на ценитѣ ще бѣде разширена и за такива блага отъ по-голъма важностъ, макаръ и отъ инвестиционенъ характеръ, защото и това не може да не смущава духа на народа. А

въ такива времена психиката на народитѣ играе много по-голъма роля отъ всѣки другъ материалистиченъ елементъ. (Възгласи „Много право“, Ржкоплѣскания)

Г-да народни представители! Азъ искамъ да продължа още малко по този въпросъ.

Отъ създаването на книжнитѣ пари, банкнотитѣ, въ края на 18 вѣкъ, ученито за тѣхното покритие и тѣхната стабилностъ мина презъ нѣколко фази. Преди всичко имаме теорията за златното и търговското имѣ покритие. Златниятъ еталонъ не можа да издържи за дълго време. Той бѣ въ сила въ Англия отъ 1816 г. до 1931 г.; въ Франция — отъ 1876 г. до 1937 г.; въ Швейцария — отъ 1878 г. до 1936 г.; въ Холандия — отъ 1875 г. до 1936 г. и т. н.

Азъ поменахъ вече за теорията на златнодевизния еталонъ, въведенъ особено следъ последната голѣма война, съдбата на който бѣ същата. Въ края на кризата, всички се убѣдиха, че най-сиурното покритие е оня факторъ, който въ сѣщностъ е билъ въ основата на всички теории досега — засиленото производство, системно организиранитѣ националенъ трудъ. Азъ имахъ вече случая да ви посоча какво той е въ състояние да извърши.

Но и за ония, които искатъ да се формализиратъ строго въ по-раншитѣ формули, удовлетворението е дадено. Нашето златно покритие на банкнотитѣ нито е падало подъ 25%, нито нѣщо го застрашава сега да падне. То винаги е било надъ 25%.

Нека видимъ сега въпроса за банкнотното обращение и отъ другата му страна. Ако е по-мѣчно да се боримъ противъ тезоризирването, не можемъ ли да повлияемъ по-лесно на по-малкото пускане на банкноти? Азъ ви изтъкнахъ подробно вече факторитѣ, които влияятъ върху това. Понеже нѣмаме нито бюджетна, нито кредитна инфлация, ония отъ причинитѣ, които зависятъ отъ насъ за пусканитѣ, въ по-голъмата си частъ, банкноти, трѣбва да потърсимъ по-скоро въ областта на стопанската ни политика и, по-специално, въ начина на извършването и финансирането на външната ни политика и въ бъдещата ни политика по нормировката на ценитѣ.

Като имаме предвидъ, че увеличението въ пласментитѣ по кредитната ни политика отъ 1938 г. досега ние нѣмаме, освенъ въ размѣръ на даденото за закупуване на стоковетѣ отъ монополизиранитѣ артикули на Храноизноса и кредититѣ на „Българска индустрия“, „Българска търговия“ и „Централа за специални доставки“, остава да преценимъ ролята, която въ това отношение играе държавния дългъ. На тоя въпросъ ще си отговоримъ много лесно, само като вземемъ предвидъ, че, ако общиятъ националенъ доходъ сега е минимумъ 75—100 милиарда лева, ако касовиятъ оборотъ на Българската народна банка за 11 месеци отъ настоящата година е около 91 милиарда лева, а оня на Българската земеделска и кооперативна банка за сѣщото време е около 19 милиарда лева, или общо около 110 милиарда лева, общиятъ държавенъ, фѣндовъ и оня на общинитѣ бюджетъ, като се взематъ подъ внимание повтарящитѣ се суми, нѣма да надхвърли 20 милиарда лева, т. е. максимумъ около една шеста частъ, или 15% отъ касовия годишенъ оборотъ на Българската народна банка и Българската земеделска и кооперативна банка. И при все това азъ смѣя да поддържамъ, че въ бюджетопроекта за 1942 г. се взематъ, бихъ казалъ, героични мѣрки въ това отношение, прави се една много голѣма крачка напредъ, като срещу 14 390 000 000 л. сигурно преценени и осигурени приходи, се даватъ за заточоляване на всички редовни бюджетни разходи само 12 499 860 000 л., а остатѣкътъ отъ 1 890 140 000 л. се предназначава за погасяване на задълженията ни отъ минали военни доставки съ падежи презъ 1942 г., съ което очевидно ще се изтеглятъ чрезъ бюджета отъ обращение банкноти за 1 890 140 000 л. Този фактъ азъ оставямъ на вашата преценка.

Съ не по-малка важностъ азъ дължа да изтъкна, и голѣмата крачка за икономия, направена въ бюджетопроекта за 1942 г. — съ изключение на войската и полицията, поради изключителнитѣ времена, които преживяваме — да не се допустне никакво увеличение на персонала въ старитѣ предѣли и, особено, въ министерствата и дирекциитѣ, макаръ да имаме увеличение на територия и население. И тоя фактъ оставямъ на ваша преценка, като имаме предвидъ, че броятъ на държавнитѣ служители само по редовния бюджетъ е расълъ постѣпно всѣка година, безъ да имаме увеличение на територия и население, като отъ 68 056 презъ 1931 г. е нарастналъ на 91 000 души презъ 1941 г. Въ това отношение за бюджета за 1942 г. азъ искамъ да прибавя още, че неговата приходна частъ е искрена и реална, приходитѣ сѫ строго преце-

нени и осигурени въ постъпленията си; тѣ сѣ така сигурно преценени, както досега бѣха реализирани приходитѣ по предшествувашитѣ три бюджета.

Въ разходната си частъ бюджетътъ съдържа, безспорно, разходи за задоволяване на най-необходимитѣ и неотложни нужди. Азъ по това говорихъ и смѣтамъ, че споръ не може да става за искреността и реалността въ разходната частъ на бюджета. Нѣма финансовъ министъръ въ свѣта, който, и когато е билъ най-ларжъ, да е задоволявалъ всички искания, всички нужди, които се представятъ. Затова азъ повтарямъ моя апелъ: макаръ и въ такъвъ размѣръ да е съставенъ бюджетътъ, активъ ще бѣде за насъ, ако можемъ да направимъ още разумни и възможни икономии, но да не искаме да черпимъ отъ тѣзи резерви, които ни сѣ необходими и които трѣбва да ги имаме за всѣка евентуалностъ.

Азъ желая да приключа тази точка съ становището на българското правителство, което, тъй или итъкъ, безразлично дали основателно или не, интересува българското общество.

Сегашното българско правителство е решително противъ всѣкава помислъ за инфлация по принципъ, безразлично отъ кѣдето и да иде тя. Следъ преживѣната стопанска и финансова катастрофа презъ миналата война, отъ която имаме най-горчивия опитъ за национална стопанска и финансова катастрофа, при примѣритѣ, които ни се даватъ отъ голѣмитѣ народи за здраво стопанско ръководство, за здрави държавни финансии, изключващи всѣка помислъ за инфлация, правителство, парламентъ и народъ трѣбва да си подадатъ ръка и да си дадатъ обетъ да се не повтарятъ фаталнитѣ грѣшки отъ миналото, които могатъ да покрусятъ духа и обезвѣрятъ народа ни. (Ржкоплѣскания).

Сегашното българско правителство е непоколебимо убедено, че една инфлация би била най-голѣмото нещастие за болшинството не, а за най-голѣмата частъ отъ българския народъ. Нѣма по-мрачна картина отъ тая на една инфлация въ България, при икономическата структура на България, която инфлация ще разсипе и обезвѣри 90% по-дребни съществуванія, а може да облагодетелствува само 10% по-състоятелни. При инфлация спекулата пирува, дребни съществуванія загубватъ капиталитѣ си, настѣпва несигурностъ, паника. А въ България тя би донесла най-голѣмото нещастие на 90% отъ народа ни, дохождитѣ на който въ никой случай не биха могли по никакъвъ начинъ да догонватъ вилнѣщата скѣпотия. Ние трѣбва да си дадемъ дума, че ще направимъ всичко възможно, за да се установятъ у насъ справедливи, стабилни цени — една голѣма проблема, на която по липса на време не бихъ могълъ да се спра по-подробно сега. Нашитѣ държавни финансии, обаче, трѣбва да бждатъ построени, както вече зачекнахъ този въпросъ, върху здравата база на данѣци, които да не увеличаватъ скѣпотията, и на вътрешни заеми отъ частния пазаръ. Каквито и тежки моменти да настѣпватъ за финансовия министъръ — а такива могатъ да настѣпватъ — тъй трѣбва да стои на здравата база, върху която само трѣбва да бждатъ изградени едни здрави държавни финансии.

Всѣки психологически смутъ въ тази областъ трѣбва да бѣде безжалостно парирванъ, безразлично отъ кѣде идва и кого трѣбва да засегне. Така трѣбва да се схваща и приема и случаятъ съ станалото напоследѣкъ съ недвижимитѣ имоти, което предизвика постановлението на Министерския съветъ отъ 6 т. м. за временното спиране на купунко-продажитѣ на недвижими имоти, а сѣщо и законопроектътъ по тая материя, който тия дни ще се внесе. Преживяваме решаващи и исторически времена за народа ни и ние трѣбва да направимъ абсолютно всичко, за да отговоримъ на тѣхнитѣ изисквания и повели предъ върховнитѣ интереси на отечеството ни.

Азъ завършвамъ по тоя пунктъ съ декларацията, че винаги и съ всички възможни сили, срѣдства и възможности ще остана последователенъ на моята скромна обществена служба винаги досега и ще се боря срещу всѣка помислъ, отъ кѣдето и да би идвала тя, за каквато и да било инфлация, която на българския народъ, въ неговото голѣмо болшинство, би донесла само нещастия и страдания. (Ржкоплѣскания и възгласи „Браво!“)

Г-да народни представители! Азъ искамъ съ нѣколко думи да се спра и на възможноститѣ за финансирането, за посрѣщането на нуждитѣ, които могатъ да се появятъ до свършването на войната. И другъ пътъ сме имали случая да разглеждаме тази проблема и да се убедимъ, че никакви финансови умове не сѣ могли нищо друго да измислятъ, освенъ че справянето съ тѣзи голѣми разходи е

възможно вътрешно или външно. Външно, съ заеми, е абсолютно немислимо въ тоя моментъ. Остава вътрешно — съ данѣци, съ вътрешни заеми и съ инфлация, която ние отричаме и сме отричали винаги и срещу която се боримъ съ всички сили. Какво ни остава тогава? Остава ни изпитанитѣ срѣдства — данѣцитѣ и заемитѣ — и то въ една пропорция вече установена въ другитѣ страни. За да не се отива до крайности въ данѣчното бреме, приема се като едно срѣдно разрешение, штоо извънреднитѣ разходи да бждатъ посрѣщани половината съ данѣци половината съ заеми. Това е въ повечето страни. И тѣзи, които се опитаха да вървятъ противъ този принципъ, много скоро бѣха разочаровани. За съжаление, азъ трѣбва да спомена единъ такъвъ случай, въ Швейцария, кѣдето пазениятъ отъ тѣхъ неутралитетъ презъ първитѣ две години на войната имъ струва 3 милиарда швейцарски франка или 60 милиарда наши пари. Отъ началото тѣ не искаха да увеличаватъ данѣчното бреме и покриваха разходите съ 3% данѣци и съ 97% заеми. Направиха три заема, доброволни и принудителни, и се убедили, че по тѣзи начинъ не могатъ да отиватъ по-нататѣкъ, защото стигнаха до 75 милиарда лева заеми. И отъ миналата година тамъ има повече отъ 30 нови данѣци. Азъ не бихъ желалъ да ви отнемамъ времето, за да ви ги цитирамъ, но само за интересъ бихъ споменалъ следнитѣ: воененъ данѣкъ, данѣкъ върху военновременнитѣ печалби, данѣкъ върху оборота, данѣкъ върху магазинитѣ, лепта за войската, военна пожертвувателностъ, такса върху имуществата 3% и т. н.

Азъ трѣбва да призная, че този въпросъ бѣше зачекнатъ при разискванията по тронната речъ, че повечето финансови умове сѣ на страната на данѣцитѣ, дотогава додогоато тѣ могатъ да се понасятъ, и следъ като се измѣри златната срѣдина, докѣде най-много данѣцитѣ могатъ да отиватъ въ своята тежестъ, тогава да се премине къмъ заемитѣ.

Г-да народни представители! Съ задоволство азъ трѣбва да отбележа, че досега ние сме спазвали една по-добра пропорция, отколкото приетото и установеното въ други страни, и то страни съ по-голѣми разходи. Действително, ние досега прекарахме отлично, може да се каже, съ не толкова голѣми извънредни разходи. Една голѣма частъ отъ тѣхъ вие ги намирате въ редовния бюджетъ за 1939 и особено тая за 1940 г., покривани съ редовни приходи; и даже въ редовния бюджетъ на 1941 г. азъ мога да ви кажа, че вие можете да намѣрите доста много извънредни разходи, покрити чрезъ редовни приходи. Само за двата допълнителни бюджети, възлизащи на около 8 милиарда лева, ние приложихме тоя принципъ: половината да покриемъ съ данѣци и половината съ заеми — заемътъ отъ 3½ милиарда лева и боноветѣ отъ частнитѣ банки 760 милиона лева.

Въ това отношение азъ ще ви кажа доводитѣ, които се изтъкватъ въ полза на това гледище.

Преди всичко тѣзи, които защищаватъ тази теория, казватъ: презъ време на война хубаво е печалбитѣ да се ограничаватъ, за да нѣма дразнене; налага се, когато едни, които не работятъ, плащатъ кръвенъ данѣкъ, други, които, по една или друга причина, продължаватъ да работятъ, да плащатъ повече; социалната справедливостъ и запазването на спокойствието изискватъ, когато нуждитѣ напиратъ, да се чувствува, че който може да плаща, плаща максималното; заемитѣ единъ день ще се плащатъ пакъ съ данѣци. Следователно, едни по-високи данѣци презъ време на война, или въ военно време, се понасятъ по-леко, отколкото отпосле въ нормално време.

Отъ друга страна, колкото и абсурдно да изглежда това — но то вече се признава отъ всички — презъ време на война стопанството трѣбва да се улеснява и съ една по-голѣма икономия въ консумацията; т. е., когато производството е смутено отъ повикване на една голѣма частъ подъ знамената, когато въ войската се консумира повече, когато за водене войната се харчи повече и се консумира изобщо повече, помага се на стопанската политика, облекчава се, като чрезъ данѣчната политика се оставя единъ по-малъкъ процентъ отъ дохода за консумация въ какъвто и да било смисълъ. Този принципъ на пръвъ погледъ е може би абсурденъ, обаче е възприетъ почти отъ всички страни въ тѣхната данѣчна и стопанска политика. Смѣта се именно, че чрезъ данѣцитѣ се намалява консумацията и се облекчава продоволствието, докато съ заема се плащатъ лихви, които увеличаватъ приходитѣ на нѣкои съсловия и имъ даватъ възможностъ за по-голѣма консумация.

Разбира се, че това сѣ, както ви казахъ, теории, но прието е навсѣкѣде, че сѣ данъчното брѣме не бива да се унищожавя пѣкъ частната инициатива, не бива да се спѣва развитието на стопанството. И, следователно, приема се като една златна срѣдина: половината отъ извънреднитѣ разходи да се покриватъ сѣ данъци, половината — сѣ заеми.

Досега, както казахъ, само за последнитѣ два извънредни бюджети презъ 1941 г. ние приложихме този принципъ у насъ. Преди това ние успѣвахме сѣ приходитѣ по редовния бюджетъ да покриваме и нашитѣ извънредни разходи, презъ военно време, фигуриращи тукъ и тамъ между редовния бюджетъ.

Но ако приемаме този принципъ, ние трѣбва за моментъ да си зададемъ въпроса за нашата данъчна система, защото принципитѣ сѣ принципи, обаче трѣбва инструментъ, чрезъ който тѣ да бѣдатъ прилагани. Тамъ, г-да народни представители, вие знаете, че положението у насъ е малко особено. Азъ нѣма да ви припомнявамъ, какъ по единъ нежелателенъ начинъ, за съжаление, се компрометира у насъ една справедлива, една общо-призната по-добра система, въведена въ всички страни — подоходниятъ данѣкъ отъ 1923 г. И действително, дойдоме до положение, когато видѣхме, че държавнитѣ финанси не могатъ по този пѣтъ да се балансирватъ, защото трѣбваше да чакаме по 10 години да се разглеждатъ дѣла, за да постѣпятъ данъци, и да бѣдемъ свидетели на ежедневни конфликти между данъчната администрация и гражданитѣ-данѣкоплатци. Колкото и да не бѣше желателно, ние минахме къмъ една друга система, както знаете — данѣка върху оборота — която е проста, която е бърза, която избѣгва постояннитѣ конфликти между данъчната администрация и гражданството до известни размѣри, която избѣгва влаченето на процеси сѣ десетки години, но която, за съжаление, трѣбва да го кажа, не винаги е най-справедливата, защото при нея се взема и тамъ, където се печели, и тамъ където се губи. И тамъ, където се печели едва за преживяване, и тамъ, където се печели извънредно много, плащането е на една и сѣща база.

Но, г-да народни представители, само за моментъ азъ ще си позволя да цитирамъ мотивитѣ на тогавашния министъръ на финанситѣ г-нъ Рясковъ, които сѣ го довели до тази идея — че действително другата система у насъ не може да дава тѣзи резултати, затуй защото отъ нея не може да постѣпватъ веднага данъцитѣ, тя поражда голѣми конфликти между администрацията и гражданството, при нея въобще въпроситѣ, които сѣ десетки години могатъ да се влечатъ по сѣдилищата, сѣ много. Въ мотивитѣ за измѣнението на системата ние виждаме следния пасажъ: (Чете) „Гражданинѣтъ данѣкоплатецъ, воденъ отъ понятни съображения, споредъ културата, съзнанието си за общественъ дългъ, привързаностъ къмъ държавата и пр. се стремѣше да намалява данъчната си тежестъ. Данъчната администрация бѣше изразителъ тѣкмо на прѣтивната тенденция: да увеличава данъчната тежестъ на гражданина. По срѣдата на тия две доста силни тенденции стоеше единъ голѣмъ или малѣкъ интересъ, включенъ въ една данъчна система, която не само по законни разпорѣби, но и по сѣщията си даваше просторъ за проявление на най-голѣмъ субективизмъ. Този субективизмъ изисква не само данъчна администрация, стояща въ всичкитѣ си стѣпала високо по знание, опитъ и моралъ, но и граждани данѣкоплатци, изпълнени сѣ високо общественъ съзнание. Липсата на тия именно елементи — а тѣ липсваха и ще липсватъ въ значителна степенъ — не можеше, освенъ да даде нежелани отъ законодателя резултати. Желаната справедливостъ, прочее, въ разпредѣляне данъчната тежестъ, съобразно сѣ приходо (печалбата), остана само въ пожеланията, но не и въ приложението на закона.“

Колкото и жалко да е, това е една вѣрна констатация. Безспорно е, че отъ 1 януарий 1936 г. досега и гражданството направи голѣмъ успѣхъ и напредѣкъ, и администрацията се прочисти и издигна. Но когато азъ си задамъ въпроса, можемъ ли да минемъ къмъ една по-справедлива данъчна система, можемъ ли да облагаме споредъ дохода — който печели повече, да му вземемъ повече — азъ веднага се смуцавамъ — правя ви тая чистосърдечна изповѣдь, не искамъ да обиждамъ, не искамъ да огорчавамъ никого — и си казвамъ: ако направимъ голѣми крачки, страхъ ме е отъ корупция, страхъ ме е отъ тормозене на гражданството, страхъ ме е отъ това, че сега не сѣ времената, когато можемъ да чакаме данъцитѣ да постѣпятъ следъ 5 или 10 години, следъ като се разглеждатъ дѣлата отъ сѣдилищата. Безспорно, ние не можемъ да тѣпчемъ на мѣсто, ние ще вървимъ къмъ прогреса, къмъ

който сѣ вървѣли и други страни, но ние трѣбва да правимъ това внимателно, държейки смѣтка и за гражданското съзнание и за подготовката на данъчната администрация. И затова вие знаете, сѣ колко колебания и следъ колко разисквания ние трѣбваше да приемемъ единъ законъ, който се нарече отъ нѣкои „антисоциаленъ“ — азъ напротивъ казвамъ, че съображенията за него бѣха само социални — за данѣка върху конюнктурнитѣ печалби, отъ които, както ще видите въ приходната частъ на бюджета за 1942 г., сме предвидили да постѣпятъ само 50 милиона лева.

Общадатъ се: Много е малко.

Министъръ Добри Божиловъ: Мнението ми е, че трѣбва да бѣдемъ предпазливи; трѣбва да гонимъ идеалното, справедливото, но и да държимъ смѣтка за мѣстнитѣ условия, защото, както ви казахъ, иначе ще си останемъ сѣ принципи, безъ да имаме готовъ апаратъ, готовъ инструментъ за одухотворимъ тѣзи принципи и да получимъ такива бързи резултати, каквито сѣ необходими въ момента за задоволяване на голѣмитѣ нужди, които имаме.

Следъ тѣзи нѣколко думи за начина на нашето финансиране и за нашата данъчна система, азъ мисля да не ви задържамъ вниманието повече сѣ поставяне на разискване въпроси изъ областта на стопанската политика, затуй защото г-нъ министърѣтъ на търговията въ недавнашната си речъ по отговора на тронното слово зачекна повечето отъ въпроситѣ, и азъ не искамъ да ги повтарямъ.

Отъ друга страна, ако е въпросъ за международното стопанско положение, сведенията за него сѣ най-осѣждни. Вие знаете защо никой въ чужбина не дава сведения за своята подготовка, за своята издръжливостъ. И за тази година особено ние имаме най-осѣждни сведения за международното стопанско положение за всѣки случай, като изоставамъ отдѣлитѣ за земеделското стопанство, за промишлеността, за вътрешната търговия и потреблението и за външната търговия, азъ ще заѣрѣна първата частъ на моето изложение по принципнитѣ въпроси и по стопанското и финансово положение сѣ нѣколко думи за развитието на стопанството въ чужбина, което, безспорно, е отъ сѣжно значение за разискванията, които могатъ да станатъ.

По развитието на стопанството въ чужбина може да се каже, че прѣчикитѣ, които създава войната въ международния стокообмѣнъ, доведоха до значително отслабване на стопанскитѣ връзки и влияния между отдѣлитѣ страни и континенти, поради което днесъ не може да се гозори за свѣтовно стопанство като нѣкаква общностъ между отдѣлитѣ народни стопанства. Поради това и стопанското развитие въ отдѣлитѣ страни следваше своя ходъ повече или по-малко изолирано, като влиянието на мѣстнитѣ и особенитѣ условия за всѣка страна нарастна особено много. Победитѣ на силитѣ отъ Осьта, обаче, включиха почти всички европейски страни въ стопанското влияние и система на тѣзи сили, и така постепенно днесъ се изгражда европейската стопанска общностъ.

Развитието на стопанството въ рамкитѣ на тази европейска стопанска общностъ, именно: влияе до известна степенъ върху развитието на стопанството въ отдѣлитѣ страни, включително и въ България.

Осѣждната на данни за това развитие не позволява да се даде една пълна и точна картина, обаче все пакъ се забелязва, че презъ текущата година, развитието на стопанството въ почти всички европейски страни се характеризира сѣ особенитѣ условия на военното стопанство: повишено потребление, липса на нѣкои сурови материали и стоки, доставяни отъ презморскитѣ страни, тенденция за повишение на ценитѣ, увеличенъ парично обращение.

Повишенитѣ потребителни нужди на европейскитѣ страни за военни цели, възстановяването на разрушенитѣ отъ войната, разрушението и изграждането на производствата за замѣстване на прекъснатия или намалѣлъ вносъ на стоки и материали отъ извъневропейски страни, имаха за последица засилването на производствената дейностъ, което се изразява както въ увеличени брой на заетитѣ въ промишленото производство лица, така сѣщо и въ общитѣ индекси за обема на производството.

Разбира се, засилването на промишленото производство не засѣга еднакво всички промишлени клонове въ отдѣлитѣ страни. Въ това отношение се забелязватъ значителни отклонения, които се дължатъ на различнитѣ военни и други нужди на отдѣлитѣ страни и на различията, които съществуватъ въ областта на снабдяването сѣ сурови материали и източникитѣ за такива. Така, въ страни

съ значително собствено земеделско и скотовъдно производство — както е у нас и в Дания — е увеличено производството на потребителни блага, докато в страни с значително минно производство — като, например, Швеция — е увеличено производството на инвестиционни блага — машини и други. Обща черта на развитието в всички страни в Европа, обаче, е стремежът да се превъзмогнат липсата и затрудненията, свързани с днешната война, чрез напътване на всички производствени сили на нацията.

Поради военните действия през миналата и текущата година, които засегнаха и причиниха значителни разрушения и смущения в стопанския живот на редица европейски страни, обаче, този процес все още среща в една голяма част от Европа значителни трудности.

Въпреки това, обаче, стопанският обмън и сътрудничество между европейските държави не само не са се намалили, но дори може да се приеме, че са се увеличили, ако вземем предвид стойността на тяхната външна търговия и обстоятелството, че търговските връзки с страни извън европейския континент днес се поддържат само в незначителен размер.

Обща черта на стопанското развитие в всички европейски страни е тенденцията за повишение на цените. Така, при база 1939 г. — 100, индексът за цените на едро се покачва през август т. г. на 105 в Германия, 151 в Унгария и Швеция 164 в Норвегия, 170 в Швейцария и 176 в Дания. Съответно на това имаме и чувствително поскупване на издръжката на живота. Поскупването идва главно от повишение на цените на вносните стоки и материали и стремежа на отделните страни да се компенсират чрез съответно повишение на цените на своите износни стоки, докато почти всички държави се стремят да поддържат вътрешните си цени на относително по-ниско и стабилно равнище. Успехът в това отношение в отделните страни е в зависимост както от вътрешната им организация и обществена дисциплина, така също и от вида и разmera на тяхното производство и степенята на индустриалното им развитие, от което зависят възможностите да се заместят и запълнят липсващите материали и стоки и да се използват напълно в производството всички сили на нацията.

Във областта на финансите и кредита в всички европейски държави се наблюдава, от една страна, силно нарастване на държавните разходи а от друга страна — стремеж да се осигурят нуждите за посрещането им с обществено изключително чрез усиления, източниците и възможностите на собственото народно стопанство. Поради оскъдицата на сведения относно развитието на държавните финанси в отделните европейски държави, няма възможност да се прецени с пълна точност степенята на напрежението във всяка една от тях. Има известни данни, обаче, за състоянието на емисионните банки.

Общо явление за всички е увеличението на банковното обращение. Анализът на другите пера от баланса да съответните емисионни банки, показва, че това увеличение е дошло или по пътя на увеличение на пласментите — за посрещане увеличени нужди на засиленото производствено стопанство, например в Германия, както и на държавата, чрез поемане на съкровищни бонусе и други държавни ценни книжа, както е в почти всички европейски държави, макар и в различен размер — или пък по пътя на финансиране на износа, което е особено характерно за развитието у нас и в Румъния.

Трѣбва да се подчертае, че при това развитие никъде не се отбелязват явления, които да говорят за смущения в паричното дѣло или кредитната система. Основният признак в това отношение — развитието на спестовността и влоговетѣ — показва почти навсѣкѣ благоприятна тенденция.

Въ повечето страни, обаче, срещу този приток на срѣдства от народната спестовност не стои съответно увеличение на нуждите на частното стопанство от кредит, поради реализирането на значителни запаси от материали и стоки, възстановяването на които въ предшния размер е в много случаи невъзможно. Повишената по този начин ликвидност на частното стопанство се отрази, между другото, и въ известно засилване на търсенето и покачането на инвестициите. Срецу това отклоняване на свободните срѣдства от пласментъ въ най-належащите въ днешно време форми и насоки, нѣкъде, както, например, въ Германия, трѣбваше вече да се вземат известни мѣрки, за да се предотврати едно нежела-

телно и нездраво развитие и да не се затруднява финансирането на военните и други нужди и мѣроприятия на държавата.

Тѣзи сѣ нѣколко думи, които бихъ могълъ да ви кажа по сведенията, съ които разполагаме, за свѣтовното стопанство.

За стопанството у нас, както казахъ, азъ ще избѣгна всичко това, което бѣше засегнато отъ г-на министра на търговията, още повече, че азъ се надѣвамъ, че при разискванията на второ четене по бюджета на Министерството на търговията той ще има възможностъ да изнесе още данни и разяснения въ туй направление.

Като единъ общъ погледъ, обаче, азъ бихъ казалъ, че въ развитието на стопанството у насъ презъ текущата година се наблюдаватъ също така отбелязаните въ развитието на стопанството въ европейските държави общи явления: засилена дейностъ въ много клонове на промишлеността, липса на нѣкои сурови материали и стоки, тенденция за повишение на цените. Отчасти това се дължи на прѣките последици отъ развитието на стопанството въ чужбина, каквото е, напримеръ, случаятъ съ повишението на цените и липсата на известни сурови материали и стоки. Отчасти, обаче, причините лежатъ въ нѣкои особени условия, при които бѣ поставено да се развива нашето народно стопанство.

На първо мѣсто, реколтата на земеделското производство е упражнявала винаги решително влияние върху общото развитие на нашето стопанство. Последователните две относително по-слаби реколти презъ миналата и текущата година на нѣкои отъ най-важните ни земеделски произведения се отразиха върху количеството и състава на нашия износъ и поставиха за разрешение сериозни задачи въ областта на разпредѣлението и вътрешната търговия и потребление.

На второ мѣсто, освобождаването и присъединяването на откъснатите въ миналото български земи, нарастналите нужди на народната отбрана, необходимостта да се подобри и развие земеделството и други строителни, социални и стопански мѣроприятия на държавата наложиха известно увеличение на държавните разходи.

Азъ ще кажа само нѣколко думи за нашата девизна политика и съ това ще завърша тази точка. Както казахъ, другите точки сѣ засегнати или ще бѣдатъ засегнати отъ г-на министра на търговията допълнително.

Въпреки значителния пасивъ на търговския баланс, девизната наличностъ на Българската народна банка отбелязва ново значително увеличение. Така, тя нараства отъ 2.314 милиона лева въ края на 1940 г. на 9.768 милиона лева въ края на октомври тази година. Причините за това увеличение на девизната наличностъ сѣ, отъ една страна, обмѣнянето на чуждите банкноти въ освободените и присъединени къмъ царството български земи, а отъ друга страна, обстоятелството, че известна частъ отъ вноса — предимно този за нуждите на държавата — се извършва на кредит, докато износътъ се заплаща напълно въ брой.

Вие знаете съ колко закони се разрешиха кредитни доставки за държавни нужди, изплащането на които ще започне въ бѣдеще. А безспорно нашиятъ износъ се финансира, се изплаща веднага и затова тукъ ще отговоря на въпроса, който нѣкои си задаватъ: частното стопанство ли финансира държавата или обратното? Може да се каже, че и едното и другото е вѣрно. Защото, ако нѣмахме този износъ, ние не бихме имали улесненията въ кредитните доставки за нашето въоръжение, за нашите желѣзници, за нашето благоустройство и т. н., а отъ друга страна, ако пъкъ ние нѣмахме тѣзи държавни доставки, при липсата на всѣкакви стоки за частното стопанство, въпросъ е дали бихме могли да извършимъ износа на тѣзи артикули, за които, както знаете, имаме само едни пазари въ момента.

И презъ текущата година главната грижа и задача на външно-търговската ни и девизна политика бѣ осигуряване вноса на нужните за страната сурови материали и други стоки, отъ които се чувствува липса. За вносъ на такива материали и стоки до 30 юний тази година Българската народна банка е продала девизи на обща сума 950.7 милиона лева.

И за да видите, доколко е намалѣла продажбата на девизите за частното стопанство, ще ви кажа, че срещу постъпилите 7.984 милиона лева, за частното стопанство сѣ продадени само 3.726 милиона лева, или почти половината отъ това, което е постъпило.

Развитието на търговските ни връзки главно съ страните отъ Сръдна Европа и съ други държави, платежните ни отношения, съ които се уреждатъ съ специални спогодби, доведоха до значително ограничение на частните

компенсационни сдѣлки, които загубиха значението си за снабдяване на страната сѣ девизи и за внос на сурови материали и колониални стоки. Така, презъ първото полугодие на текущата година сѣ разрешени компенсационни сдѣлки на обща сума 499 милиона лева, докато презъ първото полугодие на миналата година бѣха разрешени такива на сума 1.174 милиона лева. Поради тази причина и за да се премахне единственото наложило се въ миналото отклонение отъ поддържаната вече близу 18 години политика на стабилни паритетни курсове на чуждите валути, презъ текущата година бѣ направена една важна промѣна въ режима за частнитѣ компенсации, като се премахнаха премиитѣ — както отрицателнитѣ, така и положителнитѣ премии.

Остава, г-да народни представители, да завърша сѣ две-три думи и точката за паритѣ и за кредита.

На банкното обращение азъ сѣ спрѣхъ значително и не смѣтамъ, че нѣщо ще допринесе, ако ви дамъ по-голямъ подробности.

По отношение на кредита азъ подчертавамъ още единъ пѣтъ, че кредитна инфлация нѣмаме, че пласментитѣ на Народната банка въ частното стопанство сѣ не намалили — както сѣ видятъ отъ техническото изложение — отъ близу 2 милиарда лева на около 400 милиона лева, и че ако имаме едно увеличение въобще на пласментитѣ отъ около 3 милиарда лева, това сѣ дължи, както чухте, на първо мѣсто, на кредитирането сѣ 2.300.000.000 л. на Дирекцията за храноизносъ, която собственъ капиталъ нѣма, и на кредитирането на други три полудържавни институти: „Българска търговия“, „Българска индустрия“ и „Централа за специални доставки“.

Ние трѣбва да отбележимъ, че въпрѣки всичко частната спестовностъ не сѣ е отклонила отъ своето прѣко назначение и че въ своята голѣма частъ тя бѣше правилно организирана и насочена да изиграе оная роля, която тя трѣбва да изиграва въ едно здраво стопанство — по каналчетата на спестовността да сѣ събератъ срѣдства, чрезъ които да бждатъ кредитирани полезнитѣ мѣроприятия въ страната. Сѣ особено задоволство трѣбва да отбележа, че нашата спестовностъ не сѣ е смутила, та да отиде въ безпѣтица, по други направления и, както казахъ, почти пълното кредитиране на тия три полудържавни институти, за които споменахъ, е станало само по пѣтя на частната спестовностъ, тѣй като, както ще видимъ по-нататѣкъ отъ техническото изложение, ние, въпрѣки всичко, имаме въ края на м. августъ тази година 4.1 милиарда лева увеличение на влоговетѣ спрямо 1939 г., а спрямо 1940 г. имаме едно увеличение отъ 16%.

Председател Христо Калфовъ: Г-да народни представители! Давамъ 10 минути почивка.

(Следъ почивката)

Председател Христо Калфовъ: (Звъни) Заседанието продължава.

Има думата г-нъ министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Добри Божиловъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Следъ разглеждането на нѣколко принципи въпроси и следъ нѣкои предварителни разяснения, които дадохъ, азъ пристѣпвамъ къмъ техническата частъ на моето изложение, като, разбира се, за пестене на времето, много отъ разясненията ще оставя да ги направя въ бюджетарната комисиия, или следъ като се изкажатъ г-да народнитѣ представители, преди гласуването на бюджета на първо четене.

Общо взето, къмъ изложението по вътрешното стопанско положение може да сѣ прибави, че презъ изтеклата година, досега, е имало налице обстоятелства, които сѣ способствували за едно правилно функциониране на бюджета, въ смисълъ, че не сѣ били намалени много обектитѣ, които даватъ приходи. Отъ косвенитѣ данъци, главно отъ акцизитѣ, и специално отъ акциза на захарта, въпрѣки жертвитѣ, които Финансовото министерство направи въ полза на ценообразуването, има повече приходи. Даже азъ съмъ длъженъ да изтъкна, че при 35 милиона килограма консумация на захаръ въ 1940 г., презъ 1941 г., до края на м. октомври, имаме едно увеличение отъ 12 милиона килограма, като сме стигнали до 47 милиона килограма.

По отношение на безработицата нѣма нѣщо особено за отбелязване, освенъ едно слабо намаление на числото на работницитѣ въ нѣкои отъ индустриалнитѣ предприятия, поради липсата на сурови материали, което, обаче, не сѣ отразява още така вредно върху приходната частъ на бюджета.

На паричното обращение азъ вече сѣ спрѣхъ. Искамъ само да допълня, че, изчислено на глава отъ населението, то е било на 31 декември 1939 г. 901 л. на глава, а на 30 септември 1941 г. то е увеличено на 1.707 л. на глава, значи, по-малко отъ двойно.

Искамъ по-подробно да сѣ спра на нашата спестовностъ, която отчасти засегнахъ въ изложението си досега.

Г-да народни представители! И другъ пѣтъ съмъ ималъ случай да изтъкна, че спестовността е една морална добродетель, тѣй да сѣ каже, която е била майка на голѣма частъ отъ духовната и материалната култура на всички народи. Това е достатъчно, мисля, за момента, за да мога да сѣ позова на него и да кажа, че ние трѣбва да направимъ всичко възможно за нейното укрепване и насърчение, защото, както видѣхме, едно здраво финансиране, единъ здравъ финанси въ това време наполовина сѣ уповаватъ на една здрава спестовностъ, на единъ добре организиранъ капиталовъ пазаръ. И всѣка страна, която не може да извърши организация на спестовността, рискува само сѣ това да компрометира своитѣ държавни финанси — било въ областта на паричната си политика, било пѣкъ въ държавното финансиране.

Г-да народни представители! Спестовността у насъ е това, което е нашето стопанство и нашата държава. Ако спестовността у насъ е по-малка, отколкото въ по-старитѣ, по-големитѣ държави, причинитѣ за това трѣбва да търсимъ въ себе си. Нашата спестовностъ, по 1.800 л. на глава, е твърде малка въ сравнение съ спестовността, да кажемъ, въ Германия или въ друга нѣкоя по-голяма държава. Само нѣкои отъ съседитѣ ни иматъ по-малка спестовностъ. Също и въ Унгария спестовността е по-малка — 713 л. на глава. Ние не трѣбва да сѣ задоволяваме съ спестовността, която имаме, а да правимъ всичко възможно за нейното насърчение и увеличение. Трѣбва да потърсимъ причинитѣ за по-малката спестовностъ най-напредъ въ това, че сме още една млада страна съ 63-64-годишно самостоятелно съществуване, отъ които 25-30 години сме прекарвали, или въ война, или въ предвоенно и следвоенно време, което смушва спестовността, и което, разбира се, не е могло да даде възможностъ на спестовната воля на българина да сѣ прояви въ нейната пълнота. И въпрѣки това, много отъ нашата духовна и материална култура, както е въ всички страни, ние дължимъ на нашата спестовностъ, чрезъ която ние сме извършили много повече и много по-удачно нѣкои работи, отколкото съ външни заеми, които досега сме правили.

Азъ ще си позволя да ви кажа, че само въ строежитѣ всѣка година сѣ влагатъ отъ 800 милиона до 1 милиардъ лева и че броятъ на сградитѣ въ страната отъ 1.385.000 крѣгло презъ 1920 г., сѣ е увеличилъ на 2.043.200 презъ 1934 г.; че само въ София увеличението броя на сградитѣ за същото време е отъ 18.000 на 40.000, като новитѣ сгради сѣ по-модерни и по-големи и по-скѣпи — стойността имъ е около 4 милиарда лева; че нашето акционерно дѣло е стигнало 5 милиарда лева и нѣщо основенъ капиталъ, благодарение на нашата спестовностъ; че въ нашето кооперативно дѣло имаме вече къмъ 2.200.000.000 л. дѣловъ капиталъ и 1.200.000.000 л. фондове. Въ застрахователното дѣло надхвърлихме 5 милиарда лева застрахованъ капиталъ, развърхлянь на 211.000 души, сѣ 250 милиона лева годишни премии и т. н. и т. н.

Смѣтамъ, че не е нужно да сѣ спиратъ тукъ специално на успѣха на вътрешния заемъ Готовността, сѣ която той сѣ покори отъ българския народъ, разбира се, че не можеше да бжде такава, ако нѣмаше спестовностъ.

Както споменахъ, спестовнитѣ влогове отъ 14 милиарда презъ 1938 г. сѣ увеличаватъ на 16,5 милиарда презъ 1940 г. и на 19,2 милиарда въ края на м. августъ т. г., или спрямо м. декември 1940 г. има едно увеличение отъ 16%.

Спестовността изисква сигурностъ, стабилнитѣ и, следователно, всѣко наше действие трѣбва да държи смѣтка за тѣзи елементарни изисквания на спестовността, да не я смутимъ, да не я накараме да търси други пѣтица, неестествени, особено за една млада страна, като нашата, която отъ сега нататѣкъ има да развива своята благодатна и своята съобщителна система, а пѣкъ въ същото време има да посрѣща единъ грамадни военни разходи. Смѣтамъ, че всичко възможно въ туй отношение досега е направено. Но често пѣти сѣ обаждатъ гласове и казватъ: защо направихте въ XXIV Народно стѣпанно едностранно намаление на лихвитѣ на три държавни заеми, които бѣха останали сѣ лихва 6 и 6 1/2%? Г-да народни представители! Азъ не го смѣтамъ това като грѣхъ и искамъ да сѣ разясня по този въпросъ. Когато въ 1923 г. сѣ направи облигационниятъ заемъ за бѣжанцитѣ, ви знаехте какъвъ бѣше нашиятъ париченъ пазаръ. Тогава

лихвата бѣше висока — отиваше до 20 и до 24%, каквито лихви се оказват сега по облекчителният дѣла. А имаше пласментни лихви и до 36%. Отъ реквизиционния заемъ, който бѣше емитиранъ презъ 1914 г., у неговитѣ носители не бѣха останали голѣми суми, а и самиятъ бѣжански заемъ, когато се направи тая промѣна на лихвения процентъ въ XXIV Народно събрание, далеко не бѣше вече въ рѣцетѣ на самитѣ бѣжанци, на които бѣха дадени облигациитѣ, защото тия облигации бѣха иззети за рѣнта отъ други лица не бѣжанци. При преговоритѣ по външнитѣ заеми, на два пѣти презъ годината ни се натякваше и ни се казваше: „Вие сте болни отъ това, че не желаете да си плащате дълговетѣ; намирате да плащате рента 12 и 13% на вашитѣ портюри, а на насъ оспорвате правото да ни плащате даже 1-1½%“. Тогава курсоветѣ на нашитѣ ценни книжа бѣха спаднали, и ние хубаво макеврахмѣ въ този моментъ. И вие знаете, че съ 500 милиона лева ние откупихмѣ 2.500.000.000 л. отъ бѣжанския и стабилизационния заеми и съ това облекчихмѣ народа си отъ единъ дългъ отъ 2 милиарда лева. Тогава нѣмаше другъ изходъ отъ това положение, освенъ да се намалятъ лихвитѣ отъ 6½ на 5% за реквизиционния заемъ отъ 1914 г. и за народния заемъ отъ 1921 г. и отъ 6 на 5% за бѣжанскитѣ облигации. Но, г-да народни представители, важно е, попрѣчи ли държавата съ това на носителитѣ на облигациитѣ по тия заеми, остави ли тя да спаднатъ курсоветѣ и да понесатъ тѣ загуба? Не. Ние направихмѣ това, за да улеснимъ нашитѣ преговори съ чуждитѣ кредитори и ние постигнахмѣ, както знаете, облекчение, като платихмѣ само 20%. Ние откупихмѣ отъ външнитѣ заеми 2.500.000.000 л. номинални само съ 500.000.000 л., обаче никой отъ портюритѣ на тия вътрешни заеми у насъ не пострада. Даже при 5% лихва курсоветѣ се задържаха на едно по-високо ниво, отколкото бѣха при 6½% и при 6% лихва, защото въ 1939 г., когато направихмѣ това, лихвата у насъ бѣше вече къмъ спадане. Ние не можехмѣ да оставимъ нашето стопанство да изнемогва подъ едни високи лихви. Ползата отъ това намаление за стопанството бѣше много по-голѣма, отколкото натякванията за това намаление на лихвата, което стана въ XXIV Народно събрание.

Но вие ще си спомните сигурно и другъ единъ фактъ — че когато г-нъ Гичевъ, бившъ министъръ, повдигна въпросъ лихвата да бѣде не 5%, а 3% и 2% даже и започнаха малонадавания, азъ заявихъ: „Г-да! Имамъ си и азъ моитѣ скромни разбирания по този въпросъ; моята съвѣстъ има граници докъде може да се отиде въ концесиитѣ; или 5% ще мине, или ще оттегля законопроекта.“ И действително прие се 5% лихва. Азъ смѣтамъ, че тогава, за момента, ние направихмѣ едно добро дѣло, което не само косвено облекчи товара на българския народъ съ много стотици милиона лева отъ концесиитѣ, които ни направиха външнитѣ портюри, но и можахмѣ да откупимъ, както казахъ вече, 2.500.000.000 л. само съ 500.000.000 л. и да облекчимъ товара на народа отъ външния дългъ съ 2 милиарда лева.

Нѣма да се спирамъ специално на Народната банка, защото нейното положение косвено разгледахъ съ изложението, което направихъ досега. Съ две думи само ще отбележа, че скontoвиятъ процентъ у насъ седи непромѣненъ на 5%, какъто процентъ има само въ Гърция, и че въ другитѣ страни скontoвитѣ проценти сѣ далеко понизки. Обаче азъ смѣтамъ, че въ сегашния моментъ този процентъ за насъ е тѣримъ съ огледъ на нашия париченъ назаръ, съ огледъ на новитѣ условия, които настѣпиха презъ военната конюнктура, и че този процентъ трѣбва да бѣде защитенъ и поддържанъ, защото иначе би настѣпила една дисхармония между кредиторната лихва и между скontoвия процентъ. Една отъ грѣшкитѣ, която се направи при воденето на миналата война, бѣше свършеното премахване на лихвата върху лихвенитѣ влогове тогава въ Народната банка. Съ това се оставиха да излѣзатъ на пазара много свободни капитали и хората да се впуснатъ въ лудории. Всички вие помните и знаете туй, което ставаше предъ „Панакъ“ и на всѣка крачка. Ето защо азъ смѣтамъ, че въ този моментъ ние имаме едно добро разрешение за величината на кредиторната лихва и на скontoвия процентъ.

По отношение на девизния режимъ. Азъ го засегнахъ при изложението си за общото положение. Най-много, което може да бѣде отбелязано, е премахването, както казахъ преди малко, на отрицателнитѣ и на положителнитѣ премии, съ което външната ни търговия се постави на една по-сигурна база. Тѣзи премии бѣха една база за по-голѣма черна борса вънъ отъ Народната банка. Вие знаете какви случаи има регистрирани въ миналото на игра съ тия премии. Не бѣха само тия съображения за

премахването имъ, но въ всѣки случай азъ изтъквамъ и тѣхъ, като една отъ добритѣ страни отъ премахването на премиятъ.

Съ две думи искамъ да се спра на Българската земеделска и кооперативна банка, която тази година, съ задоволство трѣбва да подчертая, е направила единъ голѣмъ прогресъ. Както споменахъ и преди малко, тя не само не дължи нищо на Народната банка, но е кредиторъ съ 412.000.000 л., вънъ отъ вложенето на 300 милиона лева въ бонове срещу свободната си наличностъ. Нейното положение се подобрява отъ притока на повече свободни влогове въ нея. Съ задоволство трѣбва да отбележа, че Спестовната каса, която влага всичкитѣ си срѣдства въ Земеделската банка, отъ 2.930.000.000 л. за 1940 г. е увеличила влога си при Земеделската банка на 3.459.000.000 л. — едно увеличение само за 10 месеца презъ 1941 г. на повече отъ 500 милиона лева. Лихвенитѣ и текущи смѣтки на обществени учреждения и обществени фондове сѣ се увеличили отъ 4.799.000.000 л. на 5.967.000.000 л., или за 10 месеца едно увеличение отъ 1.200.000.000 л. Срещу това Българската земеделска и кооперативна банка има пласментъ на държава и общини 2.274.000.000 л.; заеми на лина и водни синдикати 1.110.000.000 л., или всичко 3.385.000.000 л.; неизползувани кредити по разрешени заеми на държавата къмъ 31 октомврий 1941 г. — 3.022.000.000 л.; или всичко използвани и неизползувани кредити на държавата и общини 6.400.000.000 л. срещу около 9.500.000.000 л. отъ Спестовната каса и отъ държавнитѣ и обществени фондове.

Пласментитѣ ѝ въ доставки на земеделски орѣдия, машини и пр. сѣ намалени, отъ 1.046.000.000 л. на 31 декемврий 1940 г., на 826.000.000 л. на 31 октомврий 1941 г. Отъ друга страна, законътъ за финансовото облекчаване на общинитѣ, както ще видимъ при държавнитѣ дългове, намали до известна степенъ нейнитѣ пласменти и даленитѣ ѝ държавни такива за инкасо отъ общини, които трѣбва да бждатъ облекчени.

Азъ намирамъ, че тая политика на заеми отъ Земеделската банка, макаръ и да видѣхмѣ, че тѣ не сѣ допринесли съ нищо за увеличение на банкнотното обращение, ние трѣбва да се мѣчимъ, колкото се може, да я ограничимъ. Да я ограничимъ, затуй защото Земеделската банка има своето прѣко назначение, и затуй защото, колкото да желаемъ да избѣгнемъ обръщането къмъ нея отъ страна на общинитѣ, ако ние не възприемемъ това като принципъ, то ще продължава да става, защото при сегашната ни кредитна система възможността за кредитиране на общинитѣ отъ популярнитѣ банки е по-малка, а отъ Ипотекарната банка е още по-малка, защото тя води единъ анемиченъ животъ и може да работи само ако Земеделската банка я финансира. Ако ние оставимъ на Земеделската банка да се занимава съ земеделски цели и съ развитието на ипотекарния кредитъ, това би било предостатъчно, като задача на Земеделската банка, извънъ всички други много стопански задачи, които ѝ се възлагатъ. И затова за въ бждеще трѣбва да гледаме колкото се може по-малко да се обръщаме за кредитъ за други цели къмъ Земеделската банка, за да може още повече да я заякчимъ и да я отправимъ къмъ нейнитѣ прѣки задачи. Разбира се, че ударѣтѣ, който тя получи отъ закона за облекчение на дължницитѣ, не тѣй скоро ще престане да се чувствува; тя бѣше засегната най-много и затова заслужава да държимъ смѣтка за новитѣ тежести, които ѝ възлагаеме.

На банковитѣ пласменти азъ вече се спрѣхъ. Ще допълня само, че отъ месецъ августъ 1939 г. до 30 септемврий 1941 г. отъ 6.791.000.000 л. тѣ сѣ се увеличили на 8.059.000.000 л. главно за кредитиране Дирекцията за храноизносъ и на общини; въ пласмента на популярнитѣ банки имаме едно намаление отъ 3.116.000.000 л. на 3.098.000.000 л.; въ пласмента на частнитѣ банки имаме едно увеличение и то главно се дължи на засиления пласментъ на банка „Български кредитъ“, която заема все по-голѣмо и по-голѣмо мѣсто въ нашата кредитна система. Можемъ да се похвалимъ съ увеличение на влоговетѣ въ нея на около 2½ милиарда лева, и нейниятъ пласментъ вече отдавна надхвърля 2 милиарда лева и отива къмъ 2.600.000.000 л.

Намалението на пласмента на Народната банка отъ 2.243.000.000 л. на 31 декемврий 1939 г. на 466.000.000 л. на 30 септемврий 1941 г., или съ 1.800.000.000 л., трѣбва да се обясни съ притока на влогове въ Земеделската банка, които ѝ дадоха възможностъ не само да се издѣлжи, а и да стане кредиторъ на Народната банка, а също и поради нарастване влоговетѣ на банка „Български кредитъ“ на 2½ милиарда лева, съ които тя не само издѣлжи своето скonto къмъ Народната банка, но разполага и съ една свободна сума.

Преминувамъ къмъ държавните и гарантираните отъ държавата дългове. Тѣ сѣ отпечатани въ изложението, което ви е раздадено, г-да народни представители. Сѣ две думи, азъ ще се спра само да кажа, че намалението на външния дългъ отъ 12.610.000.000 л. на 12.604.500.000 л., т. е. сѣ 5½ милиона лева, се дължи на конфискуване и откупване отъ държавата на облигации отъ външните заеми; увеличението на вътрешните дългове отъ 13.390.000.000 л. на 16.289.000.000 л. се дължи на издадените бонове за държавни кредитни доставки въ странство. Или всичко външниятъ и вътрешни дългове, отъ 26 милиарда лева на 31 декемврий 1940 г., порастатъ на 31 октомврий 1941 г. на 28.894.000.000 л. сѣ 2.894.000.000 л. повече, дължими на издадените бонове по кредитните доставки.

Режимътъ за плащането на нашите външни заеми продължава да е сѣщиятъ по последната конвенция; плащане само въ депозирани лева, при Народната банка, като въ депозирани суми досега, около 260-270 милиона лева, има 90 милиона лева премии — 35% респективно 25%. Но понеже сѣ последната девизна наредба, както знаете, премиятъ се унищожиха, оставатъ да сѣ продаватъ девизитѣ до 30 септемврий 1942 г. сѣ премии, а закупуването безъ премии започва веднага, остава тѣзи депозирани премии по трансферитѣ къмъ странство да се ликвидиратъ сѣ огледъ на режима, който ще бѣде въ сила, когато ще се извършатъ тѣзи трансфери.

За гарантираните отъ държавата дългове. По външните дългове въ облигации и аванси имаме незначително намаление, около 40 хиляди лева. По вътрешни облигационни заеми имаме увеличение 155 милиона лева — издадени облигации отъ Погасителната каса. По отпускани заеми отъ Българската народна банка отъ сѣдствата на пенсионния фондъ, които сѣ дадени за инкасо въ Земеделската банка, имаме едно намаление отъ 62 милиона лева. Намалението е вследствие опрощаванията по закона за финансовото облекчение на общините. По отпуснати заеми отъ Земеделската банка намалението е по-големо — 1.053.000.000 л., тъй като отъ общините по закона за финансовото облекчение на общините трѣбваше да се заплатятъ надъ 1.200.000.000 л. вземания. На последно мѣсто е увеличението на кредита, безъ издаване на облигации, на Дирекция за храноизносъ при банка „Български кредитъ“ на 502 милиона лева.

Плащанията къмъ странство — касае се до депозирани на суми въ Народната банка — сѣ намалени поради това, че имаме почти 50% отъ следвоенните заеми откупени, следователно, туй което се плаща за тѣхъ, отива въ полза на фондовете или въ полза на съкровището, които държатъ тѣзи откупени облигации отъ стабилизационния и отъ бѣжанския заеми.

Не добре изглежда картината сѣ събирането на вземанията на държавата чрезъ Земеделската банка отъ бѣжанците, за постройка на евтини жилища, а сѣщо и на цѣлия държавенъ портфейлъ, който се изплати на Народната банка отъ стабилизационния заемъ и се даде на Земеделската банка за инкасо. Мога да ви кажа, че срещу общото задължение на бѣжанците отъ 1.390.000.000 л. следваше да бѣдатъ платени досега 552 милиона лева капиталъ и лихви, а сѣ постигли само 87 милиона лева, или само около 16%, а цѣлиятъ депозиранъ портфейлъ отъ 361 милиона лева на 31 декемврий 1940 г. е намаленъ на 31 октомврий 1941 г. на 352 милиона лева, или срещу дължими 17 милиона лева презъ 1940 г. сѣ платени само 6 милиона лева, около 38%, а за 1941 г., до края на месецъ октомврий, срещу 17 милиона лева сѣ платени само 4.700.000 л., или само около 28% отъ това, което трѣбваше да бѣде платено.

Споредъ закона, който приехме презъ месецъ май т. г., за използване свободната наличностъ на частните банки чрезъ бонове при 3% лихва, сконтирахме всичко 760 милиона лева. Презъ годината една частъ отъ 350 милиона лева бѣха реесконтирани отъ частните банки въ Народната банка, обаче, за да остана вѣренъ на принципа, че бюджетътъ нѣма нужда да се ползува отъ сѣдства на Народната банка, азъ поискахъ отъ свободните суми на други банки да се изплатятъ предсрочно тѣзи реесконтирани бонове, за да останатъ само тѣзи 760 милиона лева, въ които сѣ облѣчени чрезъ бонове частъ отъ излишците на частните банки.

Нашите плащания къмъ странство въ чужда валута сѣщо намалѣха, поради особено положение. Напримѣръ, за издрѣжка на легации, за доставки и командировки, срещу 200 и нѣколко милиона лева, които харчехме въ миналото, тази година сме похарчили до м. октомврий около 65.000.000 л.

Разрешени заеми на общините. Срезу 257 милиона лева презъ 1940 г., имаме за 1941 г. 453 милиона лева,

обаче, ако вземемъ подъ внимание голѣмия заемъ, който Народната банка презъ 1941 г. отпустила въ марки на Софийската община за откупване на Електрическото дружество, тогава оставатъ презъ 1941 г. само 160 милиона лева, или имаме едно намаление отъ около 50%. Отпуснатиятъ заемъ отъ Народната банка на Софийската община въ марки за откупване на Електрическото дружество не е свързанъ сѣ излизането на банкноти, понеже трансферитѣ се извърши въ марки, които сѣ платени на експортъ отъ по-рано, още при получаване завѣрката на износа.

По отношение на вътрешния заемъ азъ казахъ вече, че той на днешна дата възлиза на 3.560.000.000 л., а всичките изгледи да стигне поне 3.700.000.000 л. до края на годината, понеже отъ нѣколко дни особено се забелязва записване на по-големи суми. Г-да народни представители! Азъ дадохъ вече една оценка за ефекта отъ този заемъ. Тукъ трѣбва само да добавя, че ако ме запитате: лесно ли можа да се реализира този заемъ и да надмине даже предвидения размѣръ сѣ 200 милиона лева, отговорътъ ми ще бѣде, че не бѣше толкова лесно. Но въпрѣки това, азъ съмъ дълженъ да изкажа най-голема благодарностъ и отъ страна на правителството и отъ моя страна на цѣлия български народъ, който спонтанно се отзова на апела на правителството; да изкажа благодарността си и на васъ за проагитиране отъ ваша страна на този заемъ между населението въ колежитѣ ви. Този заемъ е единъ голѣмъ успѣхъ. Досега ние не сме имали вътрешенъ заемъ по-големъ отъ 120 милиона лева. Вие помните вътрешния заемъ въ 1921 г. сѣ колко агитации, сѣ какви принуждения бѣше, като се задължаваха дори и чиновниците непремѣнно да участвуватъ въ този заемъ и едва се събраха 120 милиона лева. Сега да се събератъ 3.700.000.000 л., това говори много за патриотичността, за привързаността на населението къмъ държавата. И ако казвамъ, че реализирането му не бѣше толкова лесно, то това казвамъ не за това, че трѣбваше да се упражняватъ нѣкакви пресии, а защото трѣбваше да се обяснява, да се убеждава нашето население, че този начинъ на финансиране е предпочителенъ предъ отиването въ крайноститѣ на данъчните тежести извънъ поносимостта имъ. Още единъ пътъ азъ изказвамъ своята благодарностъ къмъ българския народъ за отзивчивостта му къмъ този заемъ.

Единъ въпросъ искамъ само да засегна. Може би нѣкои ще помислятъ: да, заемътъ успѣ, защото има възможностъ облигациите да бѣдатъ залагани въ Народната банка и да се получава авансъ 80% отъ номиналната имъ стойностъ сѣ 6% лихва. Азъ ще имъ отговоря, че споредъ сведенията, дадени отъ Народната банка — заложени сѣ облигации и получени аванси само за 276 милиона лева, които не сѣ нищо спрямо записаните 3.700.000.000 л., и това нѣма, освенъ да ме радва.

Въ връзка сѣ задълженията на държавата — не за да се утешавамъ или да подготвямъ психиката на народа за нѣкакви мѣроприятия — азъ съмъ дълженъ да изтъкна, че особено следъ откупването на половината отъ следвоенните заеми и следъ спадане курса на лирата и на долара, сѣ което получихме още едно облекчение отъ около 50%, за населението отъ старитѣ предѣли на царството, преди присъединението на Добруджа, Македония, Тракия и Моравско, държавните задължения сѣ 4.480 л. на глава, а следъ присъединението на новитѣ области и увеличение на населението на 8.430.000 души сѣ 3.772 л. на глава. Малко сѣ страните, които иматъ толкова малко държавни задължения на глава. Между тѣхъ сѣ Турция, Румъния, бивша Югославия. Всички други страни иматъ държавни задължения на глава много по-големи.

По отношение засилване на производството азъ съмъ тамъ, че ще имамъ възможностъ при разглеждане бюджетитѣ на второ четене да се изкажа малко повече. Но все пакъ дължа да подчертая, както въ третѣ си изложения досега, че ние много надалечъ въ това отношение не сме отишли. Тази жалка картина, бихъ казалъ, която представява у насъ владението на земята, разпределението ѝ на отдѣлни късове, още продължава. Отъ 885.000 земеделски стопанства, 559.000 иматъ сѣдно по 23 декара, а останалитѣ 326.000 стопанства иматъ сѣдно по 94 декара. Отидемъ ли, обаче, да видимъ картината по отношение разпокъсаността на земята, ще намѣримъ, че 559.000 стопанства притежаватъ крѣгло 13 милиона декара, разпарчени въ 5.207.000 парчета, или по 25 декара парчето, а останалитѣ 325.000 земеделски стопанства притежаватъ 30.555.000 декара, разпарчени въ 6.655.000 парчета, или по 4-6 декара парчето. Това говори доста за нуждата отъ земя и отъ задоволяване глада за земя било чрезъ по-голема ускорена дейностъ на фонда за подобрене на земята, било

чрез преселванията, които има да стават, било чрез комасирането, защото 2 декара земя, в която едва се обръща плугът, не може така лесно да се обработва и да ни даде такава доходност, каквато ни дават просторните ниви в другите страни.

По отношение на земеделското производство, аз вече казах, при разглеждане на нашето стопанско положение, че рандеманът е 10-малък за последните две години. Ние имаме сведения за засътото пространство и полученото производство в старите предели на България. Данните ни говорят, че е засъто по-голямо пространство, но че полученото производство е по-малко. Съприсъединените земи, безспорно, засътото пространство е много по-голямо, обаче сведения за производството там ние нямем.

Аз искам да поставя още един път пред вас въпроса за рационализиране на нашата данъчна система. Старанието ни е в рамките на съществуващите данъци да можем да получим по-големи приходи чрез обхващане на всички обекти. Аз съмтам, че в това отношение е направено доста, но трябва да признаем, че не всичко е направено. Всяка година постепенно все нови обекти се хващат, и приходите постепенно се увеличават. Разбира се, с това не ща да кажа, че приходите са достатъчни да покрият всичките извънредни нужди, ако такива евентуално се явят. В този момент, обаче, правителството няма никакви проекти, целящи увеличението на данъците.

На Погасителната каса, г-да народни представители, заслужава да се спрем повече. Обаче, предвид на това, че в изложението си към бюджетопоекта съм дал най-подробни сведения, няма да се спирам, и тук въ подробности, а ще констатирам само, че там застоят е голем, че там неплатените анюитети, ариеретата растат, т.е. стигнаха до един милиард лева вече. Поради това аз съмтам, че се налага едно по-голямо убеждаване на т.е. които могат да платят, да платят, като им се разяснят добрите страни от това плащане. Улесниме ги съ опрощаване на една част от задълженията, улесняваме ги, като им даваме възможност да изплащат задълженията си съ облигациите, които имат по-низък курс. Трябва да ви кажа, че около 20% от дължниците, които разбраха интереса си, се издължиха предсрочно, като платиха не повече от 30-35% от номиналната стойност на задълженията им, като се вземе под внимание това, което им е опростено, както и по-низкият курс на облигациите, съ които се извършва плащането. Можем да имаме резултат от едно убеждаване, от една пропаганда между населението, че е въ интерес на т.е. които могат да платят, да платят, за да не остават записани въ черните списъци. Това, което трябва да платят, е много малко спрямо ползата, която могат да имат от това, че могат да им се отворят нови кредити, че могат да увеличават своето стопанство и да развият своето производство. По това съмтам, че две мнения няма.

По мое настояване през есента излъзоха 30-40 представители на Погасителната каса и устройха конференции съ дължниците от околините, където има повече такива. Въ този момент аз не мога освен да се похваля и да ви кажа, че се получиха добри резултати, макар повечето от т.е. които отидоха да устройват конференциите, да б.е. песимистично настроени, казвайки, че толкова се е приказвало досега и шом като дължниците не съ се издължили, пак няма да се издължат. Но аз съ убедих от резултатите, които се получиха, че съм бил прав. Аз съмтам, че до края на годината резултатите ще бъдат още по-добри. Тая материя има нужда от разяснения и зависи от каква гледна точка ще се разясни, за да дойде дължникът до едно или до друго заключение.

Около 240 хиляди земеделски стопанства съ засегнати от закона за облекчаване на дължниците и заздравяване на кредита. Досега съ издадени за около 5 милиарда лева облигации от Погасителната каса, една голяма част от които е въ Земеделската банка, друга част — въ частни лица и обществени кредитни учреждения и най-малката част е въ Българската народна банка. Може да се каже, че съ улеснението, което се направи за плащанията — половината да стават съ облигации и половината съ пари — досега имаме близу половината облекчени дължници платили и половината останали въ неустойка, които не плащат.

Тежестта, която държавата, респективно бюджетът, понесе съ досегашните облекчения на дължниците, е доста голяма. Ако вземем под внимание това, което се

опрощава, и което ще трябва да се плати на кредиторите съ облигации, то представлява вече крупната сума 5 милиарда лева. Аз живя съ надеждата, че особено т.е. които имат възможност да платят, при едно по-голямо разяснение, без да се принуждаваме да прибъгваме към други средства, ще намърят, че е въ тяхен интерес да платят, за да излъзат от неустойката, въ която съ изпаднали, за да могат да заживяят, така да се каже, един по-нормален живот въ кредитно отношение. Всеки земеделец-стопанин, като му се разясни, че ако плати 1.000 л. и се издължи, на него ще му се отворят вратите да може да получи, ако иска, нов кредит, въ размер на 30-40-50 хиляди лева, ще се убеди, че е въ негов интерес да постъпи така, вместо да разчита на нови облекчения или пък да разчита, както някои може би си мислят, на сюнгера, който ще заличи всички задължения и ще спечели този, който не плаща.

Минавам на друга една страна на нашите финанси — на недоборите.

Пропагандата, увещаването дава много по-големи резултати, отколкото упражняването на репресалии над дължниците, които съ недобросъвестни и които, макар да могат да платят, не желаят да платят. Поради това разбираме, Министерството на финансите много рядко си е служило съ репресалии спрямо дължниците. Обаче трябва да ви кажа, че след опрощаването на неплатените данъци и глоби на сума около 8 милиарда лева, една сума от 800-900 милиона лева недобори съ влачи постоянно. Но това, което ме прави песимист е, че не съ изминаха 2 1/2 години откак дадохме през м. април 1939 г. фискалната амнистия и ние сега наново съ намираме едва ли не въ същото положение, въ което б.е. десетки години. Навъва ме на тая мисъл фактът, че на 1 ноември 1941 г. имаме наново 749.000 изпълнителни д.ла за 1.258.000.000 л., след като действително е направено всичко възможно, и съ добро и съ зло при недобросъвестните случаи, да се събере това, което може да се събере. Ще ви кажа, че през последната година ние имаме събрани около 350 милиона лева. Какво показва това? Мъчих се да направя анализ въ това отношение и ще ви кажа, че болшинството от недоборите съ въ изпълнителни листове на съдилищата, и по горските д.ла. След това на последно място вече идват глоби по закон за акцизите. Аз все съмтам, че за това положение на н.б.а. причината трябва да я търсим въ нашето население, но трябва да я търсим и въ държавната власт. Държавната власт ще трябва не само да налага глоби, а ще трябва да се обръне и на един инструмент, на един поучител, да може да привикне населението към по-малко нарушения на законите и особено на закона за горите. Общински съ държавни гори ли ще се замърят, за да бъдат общинските гори по-близо до селата, та да не изпадат селяните при нужда въ изкушение, какво друго ще се направи, да се направи, обаче ние не можем да вървим така кресчено въ увеличаването на глобите и набирането им като недобори.

Искам да се спра съ две думи и на нашите общински финанси. Г-да народни представители! Вие знаете, че рядко има закон, който да не възлага на общините социални, благоустройствени или стопански цели. При това положение, естествено, общините трябва да имат приходи. Понеже общините имат да постигат големи задачи, колкото и усилия да правят, за да подобрат своите общински финанси, т.е. не могат да сторят това. Ние н.е.имаме причини да бъдем недоволни от общините, защото въ 60% от общините ние виждаме реализирането на бюджетите им да отива към 75%. Но все-таки остава въпросът, че н.б.а. трябва да се направи за увеличаване приходите на общините, особено пък, когато виждаме, че бюджетите на общините за 1941 г. съ увеличени вече съ около 20% от 3.000.000.000 на 3.600.000.000 л., все поради новите задачи, които се възлагат на общините. Следователно, ние трябва да им дадем възможност да могат да свързват двата края на своите бюджети и да се покажат достойни за изпълнението на т.е. задачи, които им се възлагат. Действително, общинската власт се издигна, но ще се съгласите и вие, че без средства и най-способният кмет не би могъл да направи н.що.

Г-да народни представители! По отношение приключването на бюджетното упражнение за 1941 г. Въ отпечатаното изложение аз ви давам положението на 31 октомври 1941 г. Както вече споменах, от 2-3 дни аз имам положението за м. ноември и то е по-благоприятно от това за м. октомври. Срецу 50 милиона лева излишек въ м. октомври, имаме за м. ноември вече

467.000.000 л. излишек, а по външните признаци за функционирането на бюджета, азъ се надявам, че до края на м. декември ще можем да приключим бюджета съ 800 милиона лева излишек. По-главните постъпления сж от прѣки данѣци, кждето, срещу предвиденият да постъпят 1.230.000.000 л. за 1941 г., за единадесет месеца сж постъпили 2.059.000.000 л., или 829.000.000 л. повече.

Азъ веднага бързамъ да добавя, че законътъ за еднократното облагане на лицата отъ еврейски произходъ не се е още отразилъ значително върху постъпленията отъ прѣки данѣци. Както ще видите отъ цифритѣ, срещу тѣзи два-два и половина милиарда лева, които очакваме, досега, поради бавностъ въ процедурата, обжалвания и т. н., сж постъпили 400-500 милиона лева и, следователно, два милиарда лева ще останатъ като резерва за идущата година.

Постъпленията отъ косвенитѣ данѣци, обаче, сж много по-добри, защото ние предвидѣхме въ бюджета за 1941 г. постъпления отъ косвени данѣци 2.001.000.000 л., а азъ смѣтамъ, че въ края на годината ще приключимъ съ постъпления отъ три и половина милиарда лева. Следователно, за 11 месеца имаме вече около единъ милиардъ лева въ повече постъпления въ бюджета, което е единъ отъраднен фактъ въ смисълъ, че, въпрѣки всички осѣдници, намалени блага и т. н., консумацията се е увеличила, понеже, за да имаме единъ и половина милиарда лева повече косвени данѣци, ние трѣбва да имаме петъ милиарда лева консумация повече. Косвениятъ данѣкъ е около 30%.

Не искамъ да ви изморявамъ съ цифри по другитѣ пера. Ще имаме възможностъ да ги разгледаме по-подробно при приемането на приходния и разходния бюджети. Искамъ да ви кажа нѣколко цифри и за еднократния данѣкъ на лицата отъ еврейски произходъ.

Подадени сж 25 457 декларации за имуществата на стойностъ до 200.000 л. — признато отъ самитѣ данѣкоплатци — за около единъ милиардъ лева. Декларираны сж имущества на стойностъ надъ 200.000 л., съ подадени 4.029 декларации за обща сума 4.435.000.000 л. крѣгло, или всичко сж подадени около 30.000 декларации за имущества на стойностъ общо около петъ и половина милиарда лева. Това е декларирано служебно. Това е признато отъ тѣхъ. Веднага трѣбва да кажа, че между тѣзи около 25.000 декларации за имущества на стойностъ подъ 200.000 л. половината ще излѣзатъ за имущества на стойностъ надъ 200.000 л., че при преоценкитѣ особено на недвижимитѣ имоти, които представляватъ общата маса отъ петъ и половина милиарда лева около 2.050.000.000 л., или 38% спрямо цѣлото декларирано имущество, ще има едно увеличение срдѣно може би отъ около 80 или 100%. Процентътъ на недвижимитѣ имоти. Общата сума на служебния данѣкъ е 975.000.000 л.

За да не ви изморявамъ съ цифри, нѣма да ви занимавамъ съ разглежданитѣ дѣла отъ първата и контролната комисии и съ увеличенитѣ данѣци. Казвамъ ви крайния резултатъ. До 1 декември 1941 г. сж разгледани едва 15% отъ декларациитѣ за съответнитѣ имущества. Увеличенъ е служебниятъ данѣкъ почти двойно. Предадени сж за събиране 1.016.000.000 л., а срещу тѣхъ има събрани досега 567.000.000 л. Значи, остава единъ доста чувствителенъ резервъ за бюджета за 1942 г.

По-нататѣкъ сж две думи искамъ да се спра на чиновническитѣ заплати. Азъ много години съмъ ви изтъквалъ, че болшинството отъ нашитѣ чиновници сж съ нищожни заплати. Нѣма да ви повтарямъ тѣзи цифри и сега. Но въ единъ моментъ, когато държавата, за съжаление, се огъва подъ напора на голѣми разходи, когато всѣки трѣбва да понаса жертви предъ по-висшитѣ държавни интереси, ние трѣбва да поискаме и отъ чиновничеството жертви. Ако други сж полезни въ казармата или въ частното стопанско поле, чиновникътъ трѣбва да изпълни своя отечественъ дългъ въ канцеларията. По-големъ увеличение на възнаграждението, освенъ тѣзи 15%, които дадохме, и добавѣното възнаграждение за децата, дадено съ последния законъ презъ месецъ септември, не можемъ да дадемъ. Оставяме въ сила тѣзи 15% и това добавѣно възнаграждение за децата и за 1942 г. А това дава една сума отъ близу единъ милиардъ лева, и ние не можемъ нито данѣци да увеличимъ, нито пѣкъ да разчитаме отъ другаде да получимъ суми, за да посрещнемъ тоя милиардъ. Ние ще трѣбва да направимъ икономия, да вмѣстимъ тая сума, както направихме съ другитѣ разходи, за да можемъ по този начинъ да покриемъ тѣзи единъ милиардъ лева за 15-тѣ процента увеличения на заплатитѣ и за възнаграждението за децата. Но въпрѣки всичкото ни желание, абсолютно никаква възможностъ въ този

моментъ нѣма, за да отидемъ по-нататѣкъ. Както видѣхте и отъ писменото изложение къмъ бюджетопроекта за 1942 г., ние направихме една крачка напредъ по този въпросъ, тъй като отъ 1931 г. до 1941 г. броятъ на чиновницитѣ е растѣлъ всѣка година съ по 2-3-4 хиляди души, безъ да имаме увеличение на територията и на населението, и стигнахме отъ 68.000 чиновници въ 1931 г. на 91.000 въ 1941 г. Тази година — съ изключение на войската и полицията, поради изключителнитѣ времена, които преживяваме — ние не направихме никакво увеличение на чиновницитѣ, съ нито единъ човѣкъ, въ старитѣ прѣдѣли, особено въ централнитѣ мѣста — въ министерствата и дирекциитѣ — макаръ че имаме увеличение съ 40% на територията и съ около 30% на населението. Тази мѣрка бѣше необходима, защото иначе ние отивахме кресчендо въ едно такова направление, че щѣше свършено да се прѣсѣче възможността въобще за подобряване на чиновническитѣ заплати.

Идвамъ, г-да народни представители, до постройката на бюджета за 1942 г. Отъ това писмено изложение, което ви се раздаде, и отъ това, което разяснихъ досега, вие вече имате пълна представа, и азъ ви моля да ме освободите отъ задължението да влизамъ въ подробности да изброявамъ въ всѣко министерство какво е направено и въ какво се състои то. Таблица трета отъ изложението ви дава много ясна представа за това.

Азъ искамъ само това, което е изложено като заключение тамъ, да го засиля съ още единъ фактъ, а именно, да го засили съ факта, че макаръ отъ 14.390.000.000 л. да отлѣяме 1.890.000.000 л. за плащане на извънредни разходи и да остане само 12½ милиарда лева за редовни разходи по бюджета за 1942 г., ние при това трѣбва да вземемъ подъ внимание още едно важно обстоятелство, а то е, че въ този бюджетъ има разходи, които сж свързани съ приходитѣ и които, ако не бѣха, нѣмаше да има тѣзи разходи; а тѣ възлизатъ на крупната сума 1.060.000.000 л.

Ще ми позволите само съ две думи да ви изтъкна, понеже таблицата не е отпечатана, въ какво се състоятъ тѣ. Имаме по бюджета на Главната дирекция на държавнитѣ дългове за постройка на стопански сгради на населеницитѣ отъ Добруджа 50 милиона лева. Това е единъ разходъ, който досега не сме имали. Срещу това имаме 29 милиона лева приходъ отъ постъпления отъ даденитѣ заеми. Имаме нетрансферираны суми, които се повтарятъ отъ 1931 г. — 481 милиона лева, лихви на откупенитѣ бонове отъ Народната банка отъ странство, които ние ще плащаме въ разходъ по 6%, обаче ние ще си ги получимъ обратно отъ банката въ приходъ на държавния бюджетъ. Именно едно отъ най-важитѣ ми съображения, поради които азъ защитихъ тая политика за откупване на тия бонове, макаръ че навремето имаше противни мнения, бѣше това, да спестимъ 500 милиона лева лихви; вмѣсто да ги плащаме на чуждестраннитѣ доставчици, да си останатъ у насъ. Съ 500 милиона лева ние можемъ да свършимъ много работа. И азъ смѣтамъ, че добриятъ резултатъ отъ тая политика ще има още да се почувствува, защото лихвитѣ, които ние ще спестимъ за нашето стопанство, ще надхвърлятъ 3 милиарда лева.

Освенъ това вие знаете, че споредъ закона отъ миналата година, внесенъ отъ Министерството на земедѣлието, за създаването на фондъ за подобрене на земята се иззеха приходитѣ отъ горитѣ — около 150 милиона лева. Вие знаете, че въ бюджета за този фондъ, утвърждаванъ само отъ Министерския съветъ, споредъ закона, има разходи, които се покриватъ отъ други специални приходи. За да има единство въ нѣкои служби, ние допустнахме частъ отъ разходитѣ на този фондъ да фигуриратъ като разходи по редовния бюджетъ на Министерството на земедѣлието. Тѣ сж 73 милиона лева, срещу съответна вноска, която ще намѣрите въ приходния бюджетъ на държавата, отъ 140 милиона лева. Тя ще се прехвърли отъ приходната частъ на фонда за подобрене на земята. Също за културни мѣроприятия се предвижда една сума, надвишаваща 85 милиона лева, но приходитѣ сж около 150 милиона лева, значи, около 65 милиона лева отъ фонда за подобрене на земята се прехвърлятъ като вноска отъ редовния бюджетъ на държавата.

Г-да народни представители! Ако отъ общата сума на разхода по държавния бюджетъ за 1942 г. 14.390.000.000 л. извадимъ извънреднитѣ разходи 1.890.000.000 л. и вземемъ предвидъ само редовния разходъ отъ 12.500.000.000 л., това значи, че бюджетътъ за 1942 г. е увеличенъ съ 23-24% спрямо бюджета за 1941 г., при едно увеличение на територията съ 40% и на населението съ 30% срдѣно. Ако извадимъ отъ 12.500.000.000 л. тѣзи разходи, свързани съ приходи, отъ 1 милиардъ и 60 милиона лева и, следователно,

останатъ 11.440.000.000 л. чистъ разходъ, тогава процентътъ за увеличението спрямо редовния бюджетъ за 1941 г. е само 12%.

Ако направимъ изчисление за разходите по редовния бюджетъ на глава, безъ да вадимъ тѣзи 1.060.000.000 л., ще имаме по редовния бюджетъ за 1941 г. разходъ на глава 1.530 л., а по редовния бюджетъ за 1942 г. — 1.472 л., или общо намаление на глава по 58 л. Ако вземемъ подъ внимание и тѣзи 1.060.000.000 л. разходи, свързани съ нови приходи по бюджета, тогава намалението е по-голъмо.

Г-да народни представители! Преди да завърша съ тая точка, искамъ да кажа още нѣколко думи. Може би нѣкои ще кажатъ: „Да, икономии, добре, обаче творчество нѣма въ бюджета.“ Г-да! Какво творчество? Единъ министъръ на финансите въ такова време не бива да бжде самонадеянъ, не бива да прави жестове съ редовния бюджетъ. Напротивъ, колкото той е по-строгъ, колкото самонадеянността му служи само за стимулъ къмъ творчество и къмъ инициативи, толкова по-реалистиченъ бюджетъ ще имаме. Говоря за редовния бюджетъ. Позволете ми да поставя въпросъ: за какво творчество може да се говори въ този моментъ, ако въ нашия бюджетъ, сведенъ така, минусъ тѣзи 1 милиардъ лева, на 1 1/2 милиарда лева, само за заплати се предвиждатъ 5.258.000.000 л., за порционъ, фуражъ и обѣкло и други — 2.238.000.000 л., за Дирекцията на държавните дългове — 2.144.000.000 л., за строежи — 521.000.000 л., вноски за строежи — 148.000.000 л., помощи на Министерството на земеделието — 121.000.000 л., за цигарева хартия и кибритъ — 70.000.000 л., фондъ „Подобрене на земята“ — 140.000.000 л. и други. Ами тѣ станали вече 11.040.000.000 л. Какво ни остава? Оставатъ ни 500.000.000 л. Ами тѣ сж за веществени разходи. Азъ по тѣхъ три пѣти се мъчихъ да направя съкращения и се убедихъ, че едно искане за повече съкращения на веществения разходъ ще значи действително да оставимъ безъ всѣкаква грижа службите — което е също едно зло.

Следователно, нѣмаме другъ пътъ, освенъ да даваме преднина на разходите, свързани съ нашата защита и да изоставимъ всички други разходи, които търпятъ отлагане за едни по-благоприятни времена, като не само запазимъ тия резерви, които имаме сега, при така построенъ бюджетъ за 1942 г., но и ги засилимъ, за да можемъ да посрещнемъ по-лесно единъ евентуаленъ извънреденъ бюджетъ.

Г-да народни представители! По понятни причини азъ ви моля да не настоявате да правя изложение за ангажиментитъ и бждещитъ плащания, които ще настѣпятъ по всички кредитни доставки. Вие ги почти знаете. Законитъ за тѣхъ сж минавали тукъ. Обаче нека разискванията по тѣхъ ги направимъ въ бюджетарната комисия, при една по-друга обстановка, гдето ще можемъ да разгледаме по-подробно този въпросъ.

Въпреки че не можахъ да засегна всички въпроси, г-да народни представители, това ще стане следъ като се изкажатъ г-да ораторитъ по първото четене на бюджетопроекта, а и въ бюджетарната комисия.

Азъ искамъ да заключа съ нѣколко думи, за да не злоупотрѣбя съ вашето внимание и търпение. Азъ и безъ това ви изморихъ, но искамъ въ заключение да ви кажа още нѣколко думи.

Като скромненъ служителъ въ тѣзи изключителни времена азъ не претендирамъ за нищо друго въ бюджетопроекта си за 1942 г., освенъ за едно крайно относително съвършенство на начинанията ни. Това, което съмъ разбиралъ, мъчилъ съмъ се 100% да го защита и да го отстоявамъ. Нашиятъ дѣла, особено дѣлата на финансовия министъръ, трѣбва, следователно, да ги цените подъ едно широко обективно око, и то подъ жгѣла на крайната необходимостъ и крайната неизбежностъ за момента. Класическитъ принципи на финансовата наука и на финансовата политика могатъ да бждатъ прилагани съ една приближителна прямолинейностъ само въ нормални политически и стопански времена. Въ времена като днешнитъ, когато всички основни и първични закони на човѣшкото общество сж огнати подъ страшния натискъ на единъ стихийенъ свѣтовенъ водовъртежъ, вие не можете да изисквате отъ финансите на една малка и бедна държава, обградена отъ бушуващия свѣтовенъ циклонъ, да вървятъ по елегантната линия на финансовия класицизъмъ, защото това би значило да изисквате отъ единъ воененъ да се облѣче съ фракъ и цилиндръ и да отиде така да се бие на фронта съ врага. (Ржкоплѣскания)

Най-важнитъ и най-неотложни нужди на държавата въ тѣзи усилни времена трѣбва да бждатъ безусловно удовлетворени. Отъ къде ще се вземе? Ще се вземе най-напредъ отъ тамъ, където процесътъ на народното сто-

панство е разхвърлялъ въ по-голямъ размѣръ, съ по-голяма щедростъ, националния доходъ. А още по-рано ще се почне отъ тамъ, където конюнктурниятъ стопански процесъ е нахвърлялъ изключителнитъ доходи за даденитъ специфични времена. Ние го и направихме. Азъ не искамъ да ви забавлявамъ въ това отношение съ повече убеждаване. Азъ смятамъ, че всички ние сме съгласни съ това.

Но, г-да народни представители, нека много добре се отбележи и въ нито единъ моментъ отъ предстоящитъ дебати по бюджета въ тая свещена сграда не се забравя знаменитиятъ фактъ, че има страни, където по-имотнитъ класи поставиха предъ олтара на държавата до 90% отъ своитъ приходи.

И въпросътъ не е само за нашиятъ относително по-заможни срѣди, които сж сравнително твърде малко. Въпросътъ е за едно съзнателно и драговоодно стопанско и финансово напрежение на цѣлия български народъ, на всички негови категории. Намъ се налагатъ и ще се налагатъ множество стопански ограничения, както въ производството, така и въ консумацията. Ще ги понесемъ стойчески, съ твърдото съзнание за тѣхната безусловна необходимостъ. Ако има по-малки или по-значителни несъобразности, ще се коригиратъ чрезъ здравата колективна мисълъ на българското народно представителство, което е събрано тукъ тѣкмо за тая свещена задача.

И азъ очаквамъ, г-да народни представители, да чуя обективна, да чуя конструктивна критика, която да ни даде куражъ, за да можемъ да вземемъ и други мѣрки, да намѣримъ най-добритъ, най-успѣшнитъ разрешения на тѣй мъжнитъ финансови въпроси, които въ тоя моментъ ни се поставятъ. Ще понесемъ всички ограничения съ стойцизъмъ и съ високо въдъхновено съзнание, че въ тия върховни моменти, които държавата преживява, и ние съ нашитъ скромни сили можемъ да ѝ бждемъ полезни. Нека се почувствуваме горди въ нашето гражданско и национално съзнание, че въ нѣкои случаи и ние можемъ да бждемъ заемодавци даже на държавата. Нека прогонимъ отъ душата си всички жалки остатѣци отъ една петлѣвкова психика, въ която понятието „държава“ е било много тѣсно примѣсвано съ понятието „робство“. Минаха вече три поколения отъ зората на нашето освобождение и ще бжде много недостойно, ако поне въ тия върховни времена не успѣемъ да изчистимъ окончателно отъ душата си и последнитъ остатѣци отъ робството. Фрази, като „държавата носи“ и пр. трѣбва да бждатъ окончателно заличени не само отъ речника, но и отъ съзнанието на всѣки българинъ. Държавата е наша, тя е на всички ни. „Тя“ сме „ние“, и „ние“ сме „тя“. Това, което сме „ние“ ще бжде и „тя“, и обратно. (Ржкоплѣскания и гласове „Браво!“) И всѣки единъ отъ насъ трѣбва да гледа на държавнитъ срѣдства като на светая светихъ. Държавната парѣ трѣбва да се пести много старателно. Всѣки, който борави съ държавни срѣдства, трѣбва да се отнася къмъ тѣхъ като най-добъръ и най-пестеливъ стопанинъ.

Въ всички области на държавното разходване трѣбва да се държи най-стегнато и да се правятъ разумни и максимални икономии. И най-слабиятъ елементъ на прахосничество трѣбва да бжде изключенъ.

Полагатъ се и ще се положатъ всички усилия, контролтъ чрезъ бюджетоконтролнитъ отдѣления да не бжде само формаленъ, но и реаленъ. Нѣщо повече, полагатъ се усилия да се проведе контролъ и за стопанска целесъобразностъ на разходите. Отъ три години като финансовъ министъръ азъ правихъ всичко, което е възможно на единъ човѣкъ. Докогато заемамъ този постъ, азъ ще правя и за въ бждеще всичко това, което трѣбва да се направи. Азъ, обаче, чувствавамъ, че безъ вашата подкрепа, безъ съзнанието на цѣлия български народъ не бихъ могълъ да постигна успѣшенъ резултатъ.

Въ основата на всичко това, обаче, азъ слагамъ и ще слагамъ необходимото високо национално съзнание и съвѣстното изпълнение на дълга къмъ държавата отъ всички.

Г-да народни представители! Въ тия върховни моменти българскиятъ народъ гради сждбата на своята държава, гради и своята собствена сждба. Тия сждбоносни моменти не се повтарятъ всѣка година — тѣ сж на вѣкове, а много пѣти и на хилядилѣтия. Бюджетопроектътъ, който ви предлагамъ за 1942 г., стои предъ прага на събития, които окончателно ще дадатъ разрешението, между другото, и за нашата национална сждба. Тѣзи събития не сж единъ фактъ, който стои вънъ отъ насъ и който действува мимо насъ. Тѣзи събития сж единъ сложенъ комплексъ отъ материали и духовни сили, въ които по единъ или другъ начинъ участвува и ще участвува и нашиятъ скромненъ, но великъ по духъ и по минало народъ. Този народъ ще трѣбва да напрегне всички свои материални и духовни възмож-

ности, за да бъде въ състояние, чрез своето единодушие и чрез своята духовна мощ, да завоюва максимални изгоди за своята държава въ процеса на този гигантски свѣтовен водовъртежъ.

Първата стѣпка на българския народъ въ тази посока за предстоящата 1942 г. ще бъде съзнателното и драгово-лно изпълнение на всички стопански и финансови задълже-ния къмъ държавата. Всичко, което държавата нареди, както въ областта на народното стопанство, така и въ областта на финанситъ, трѣбва безусловно и безупрѣчно да бъде изпълнявано отъ всѣки български гражданинъ, и то съ високото и благородно съзнание за служене на единъ великъ отечественъ дългъ. Величието на България ще се изгражда отъ всѣки български гражданинъ на първо време чрезъ точното и правилно изпълнение на неговия стопански и финансовъ дългъ къмъ държавата. Уголѣмена България въ своята стопанска и финансова основа ще бъде изградена само чрезъ колективнитъ уси-лия на своитъ съзнателни и предани синове, които на пър-во мѣсто ще трѣбва да изпълняватъ своитъ стопански и финансови задължения къмъ държавата.

Азъ имамъ голѣма вѣра въ високитъ граждански добро-детели на българския народъ, и имамъ вече достатъчно доказателства въ това направление. Азъ дълбоко вѣрвамъ, че и сега, въ тия велики моменти за нашата държава, гра-жданското съзнание на българския народъ ще порастне още повече, и ние ще бъдемъ свидетели на едно точно и правилно изпълнение на всички стопански и финансови задължения къмъ държавата.

Имайки предвидъ тия ценни добродетели на нашия на-родъ, азъ гледамъ съ радостъ и свѣтли надежди на утреш-ния день и дълбоко вѣрвамъ, че съ дружни и единодушни усилия българскиятъ народъ, подъ мѣдрото рѣководство на своя върховенъ вождъ — Негово Величество царъ Бо-рисъ III — ще може да извоюва едни щастливи сѣдбини въ тия велики исторически времена и ще може да закрепи навѣки обединеното и цѣлокупно трето българско царство.

(Бурни и продължителни рѣкоплѣскания. Гласове „Браво!“ Министърътъ благодари съ поклони за направенитъ му овации)

Председателъ Христо Калфовъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Жико Струнджевъ.

Жико Струнджевъ: Г-да народни представители! Цен-нитъ мисли, които изказа г-нъ финансовиятъ министъръ по бюджета за 1942 г. иматъ твърде голѣмо значение и ще внесатъ твърде голѣмо успокоение въ нашия стопански и икономически животъ. Ето защо азъ моля да се съгласите да се публикува неговата речъ въ толкова екземпляри, колкото намѣри за добре председателството. (Рѣкоплѣ-скания)

Председателъ Христо Калфовъ: Г-да народни предста-вители! Има направено предложение отъ г-нъ Струнджевъ да се отпечати речта на г-на министра на финанситъ въ толкова екземпляри, въ колкото е необходимо и намѣри за нужно съответното министерство.

Обаждатъ се: Председателството

Председателъ Христо Калфовъ: Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство Събра-нието приема.

Г-да народни представители! Понеже времето е напред-нало, ще трѣбва да вдигнемъ заседанието. За идното за-седание утре, 15 ч., въ съгласие съ правителството предла-гамъ да имаме сѣция дневенъ редъ — т. е. първо четене на законопроекта за бюджета на държавата за 1942 бю-джетна година — продължение на разискванията.

Които приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч.)

Председателъ: ХРИСТО КАЛФОВЪ

Секретари: { **АЛЕКСАНДЪРЪ ЗАГОРОВЪ**
ИВАНЪ МИНКОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: ДОНЧО ДУКОВЪ